

17.
SZÁM

SZENT ISTVÁN
KÖNYVEK

17.
SZÁM

SZALÉZI
SZENT FERENC
VÁLOGATOTT
LEVELEI
ÖSSZEÁLLITOTTA
DR. LEPOLD ANTAL

BUDAPEST
SZENT ISTVÁN
TÁRSULAT
KIADÁSA

SZALÉZI
SZENT FERENC
VÁLOGATOTT LEVELEI
A SZENTNEK ÉLETRAJZÁVAL ÉS XI. PIUS
KÖRLEVELÉVEL

ÖSSZEÁLLITOTTA

DR. LEPOLD ANTAL

PRELÁTUS, ESZTERGOMI KANONOK

SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1924.

Nihil obstat.

Dr. Joannes Drahos,
censor dioeceseanus.

Nr. 2457.

Imprimatur.

Strigonii, 31. Julii 1923.

Joannes m. p.,
Card., aepus.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

ELŐSZÓ.

XI. Pius pápa 1923. január 26-án kiadta «*Rerum omnium perturbationem*» kezdetű körlevelét, amelyben az 1622. december 28-án elhunyt szalézi szent Ferenc, genfi püspök halálának háromszázéves fordulója alkalmából az egész katolikus világot föl szólítja, hogy az 1923. év folyamán ünnepelje meg a nagy szentnek emlékezetét. Kívánja a Szentatya apostoli körlevelének a hívő néppel megismertetését és szalézi szent Ferenc egyes műveinek a nép nyelvén kiadását.

A Szent-István-Társulat az apostoli szózatnak engedelmeskedve, elhatározta a pápai körlevelének, valamint a kedves szent egyéniségét leginkább jellemző levelei közül néhánynak kiadását magyar nyelven. A körlevél és a levelek könnyebb megértése céljából a könyv élére került szalézi szent Ferenc rövid életrajza.

A levelek kiválasztásánál elsősorban a vigasztaló levelekre voltam figyelemmel, mert szomorú korunk legjobban megérti a vigasztalás legédesebb mesterét. Migne abbé «*Oeuvres complètes de S. François de Sales*», 1861-ben megjelent gyűjteményében olvastam a szent-

nek leveleit s abból a nyelvből fordítottam le, amelyen íródtak. Igyekeztem a szentnek stílusát a magyar fordításon is megéreztetni.

Esztergom, 1923. július 26.

Dr. Leopold Antal,
prelátus, kanonok.

SZALÉZI SZENT FERENC ÉLETRAJZA.

1567. augusztus 21-én született, mint gróf Sales Ferenc, Boisy ura és Sionnaz Franciska legidősebb fia, Sales várában, Szavoja hercegségben. A keresztségben asszisi szent Ferenc nevét kapta. Jámbor édesanyja őt közvetlenül születése előtt, Nagyboldogasszony napján, az Úristennek szentelte. Gyermekkorában a leggondosabb nevelésben részesült. Szellemi képességei hamar megnyilvánultak, valamint élénk természete is. Atyja hajthatatlan szigorúsággal fékezte jelentkező szenvedélyeit. Egy alkalommal egész társaság előtt ostorral megverette. Még a szülői házban megtanult olvasni. Mivel édesanyja kényeztette és a családban nagy volt a gyermekáldás, már hatéves kora előtt nyilvános iskolába adták La Roche-ba, ahol nevelője társaságában két évet töltött. Azután Annecy városába nevelőintézetbe küldték. Bámulatos tehetségével ritka szorgalom párosult. Azért nagy előhaladást tett tanulmányában. Amellett mélységes áhítat és a lelki tökéletességre törekvés jellemezték már zsenge gyermekkorában. Összes nevelői és tanítói magasztalással szólnak józan és szilárd éreynességéről.

1578-ban egy szentéletű papnak kíséretében Párisba ment a jezsuitákhoz szónoklástant és bölcseletet hallgatni. A hittudományt részben a jezsuitáknál, részben a Sorbonne iskoláiban tanulta. Legkiválóbb tanára volt Maldonat.

Hogy Párisban az általános erkölcsi romlás között

6 SZALÉZI SZENT FERENC ÉLETRAJZA

ártatlanságát megóvja, kizárólag komoly és szigorú erkölcsű férfiakkal érintkezett. Kemény bűnbánati fegyelemben élt és kedvenc tartózkodási helye volt a St. Étienne-des-Grés templom. Itt a boldogságos Szűz oltára előtt örök szüzességet fogadott. Hat évig tartózkodott Párisban. 1584-ben atyja kívánságára Olaszország leg-híresebb egyetemére, a páduai egyetemre iratkozott, ahol általános csodálatot keltett s a legnagyobb kitüntetések között szerezte meg a hittudományi és a jogtudományi doktorátust. Tanulmányai végeztével beutazta Olaszországot s a szent helyek látogatása megerősítette hajlamát a papi pályára. Mikor családjához visszatért, atyja parancsára a chambéry-i tanács mellett ügyvédi állást vállalt. A neki följánlott tanácsosi állást elutasította s közölte szüleivel azt a végleges elhatározását, hogy egyházi pályára lép. Atyjának tudomása volt ugyan feleségének fogadalmáról, mégis ellenezte fiának választását. Legidősebb és kitűnő tehetségű fiának a világban fényes jövőt szánt s nehezen mondott le nagyravágyó terveiről. Végre is győzött benne mély vallásos érzése s engedett fia kérésének, aki már évek előtt a hajkorona fölvételével az egyházi rendbe lépett. A pápa a fiatal Ferencet kinevezte a genfi káptalan prépostjává. 1593. december 18-án Granier Kolos, az Annecy-ben székelő genfi püspök, pappá szentelte őt. Szalézi Ferenc alapos tudásával, komoly életszentségével, szónoki képességével és utólérhetetlenül kedves modorával az egyházmegye dísze, a papok mintaképe, püspökének büszkesége lett. Granier püspök azzal mutatta ki kiváló nagyrabecsülését és föltétlen bizalmát, hogy reá ruházta Chablais tartomány megtérítésének nehéz munkáját.

Ezt a tartományt Károly Emánuel, Szavoja hercege, 1594-ben visszaszerezte a berniektől, akik azt már 1536. óta birtokukban tartották, a lakosságot protes-

tánszá tették és a katolikus vallás minden nyomát kiirtották. A szavojai herceg leghőbb vágya volt a lakosságot a katolikus egyháznak visszahódítani. Térítő apostolnak Sales Ferenc prépostot szemelték ki, aki a veszedelmes és kilátástalan föladatra készségesen vállalkozott. Családja hiába igyekezett őt visszatartani. 1594. szeptember 9-én, 28 éves korában, nagybátyja, Sales Lajos kanonok társaságában, a Szentírással és Bellarmin könyvével kezében átlépte Chablais határát. Egyenesen Thonon-ba, a tartományi fővárosba sietett, ahol elrejtőzve még 15 katolikus élt.

Merev elzárkózottságra, sőt heves elutasításra talált. Munkája sokáig eredménytelen maradt. De buzgósága és hősi bátorsága nem lankadt. A legdurvább fenyegetések, sértések és orvtámadások nem rendítették meg. Végre is a határtalan szeretet, a győzhetetlen szelídség és a türelem megnyitotta a sziveket. Fölismerték Sales Ferencben a krisztusi apostolt és az egyház felé hajlottak.

Három évi fáradozás után 1597-ben a buzgó apostol a thononiszent Hippolit-templomban megtarthatta a káracsonyi szentmisét és 800 hívő katolikusnak nyujthatta az angyalok kenyerét. Ezentúl folyton nagyobb sikereket aratott s a pestis idején tanusított hősi szeretetével megnyerte az egész lakosság szívét. Egész községek egyszerre letették a hitvallást. Papokat hívott segítségül és több plébániát szervezett. 1598-ban egész Chablais katolikus volt. Összesen 70.000 lélek tért vissza az egyházba. Föladatának sikeres megoldása után Ferenc visszatért Annecy-be. Közben Granier püspök egészsége megrendült s segédpüspökéül utódlási joggal Chablais apostolát kérte. A szent hevesen ellenkezett. Csak Szavója hercegének óhajára és a pápa egyenes parancsára vállalta a püspökséget. Lelki küzdelmei súlyos betegségbe sodorták. Fölépülése után Rómába utazott, ahol Chablais

8 SZALÉZI SZENT FERENC ÉLETRAJZA

ügyeit jogilag rendeztette és a kinevező bullát átvette, amelyben a pápa őt genfi coadjutorrá és nikopoliszi püspökké kinevezte.

1602-ben egyházmegyei ügyben Párisba utazott, ahol egyebek közt a bőjti szentbeszédeket tartotta. Mélyen megthotta a lelkeket. Sok föltűnő megtérés történt. Ez alkalommal mondotta a híres Du Perron, Evreux püspöke: «A kálvinistákat én is meg tudom cáfolni, de a megtérítés kegyelmét az Isten a genfi püspöknek adta». IV. Henrik francia király nagyon megkedvelte szent Ferencet s őt a leghizelgőbb ajánlatokkal Franciaország-
nak akarta megnyerni. Nem ért célt, mint utóda XIII. Lajos sem. Szent Ferenc a többszöri meghívásra azt vála-
szolta: «A jó Isten akaratom ellenére a genfi püspökségre
hívott meg. Engedelmeskedem. Egyébként is hazámat
akarom szolgálni, amely táplált és fölnevelt». IV. Henrik
kérte a genfi püspök barátságát és tanácsát nagyra
becsülte. Ez a szellemes király igen találóan jellemezte
a püspököt: «Minden erény tökéletes fokban megvan
benne. Bűne nincs. Nem ismerek nála különbet, aki az
egyházi rendet régi fényébe állíthatja. Gyöngéd, nyájas,
szívből alázatos és végtelenül nyugodt. Igen jámbor
és áhítatos lelki aggodalmaskodás nélkül. Kiválóan alkal-
mas az eretnekség legyőzésére és a hitújítás megdön-
tésére». Párisból visszatérőben értesült szentünk Granier
püspök elhunytáról. Azonnal Sales várába sietett és ott
20 napi szigorú lelkigyakorlatban készült szent hivatá-
sára. 1603. december 8-án Thorens-ban, a plebánia-
templomban szenteltette magát püspökké, ahol keresz-
telték.

Ezentúl példátlan buzgósággal igyekezett mindenkinek
mindene lenni és mindenkit Krisztushoz vezetni. Lelké-
nek áradozó szeretetét tanúsítja az a fohásza, amelyet
szent Chantal jegyzett föl: «Ó, mikor fogok a gyöngéd-
ségben és szeretetben felebarátaim iránt egészen föl-

olvadni? Átadtam magam nekik mindenemmel, amim van. Szükségük szerint parancsolhatnak velem». Szeretetét őszinte, valódi alázatosság és egyszerűség kísérte. Nem törekedett soha nagy és rendkívüli dolgok után, hanem mindig az adott viszonyokhoz alkalmazkodott s a kicsinyek között kicsiny volt. Szelídségét, gyöngéd nyájasságát, előkelő finomságát soha semmi meg nem zavarhatta. Biztos és éles volt az ítélőképessége. Nem ismerte a kapkodást, kételkedést és aggodalmaskodást. Nyugodtan és határozottan ítél, beszélt és cselekedett. Ezek az erények diszítették nagy és mégis egyszerű lelkét s kölcsönözték neki azt a bűvös erőt, azt az ellenállhatatlan hódító hatalmat, amelyet embertársai lelke fölött gyakorolt.

Egyik főgondja volt a papnevelés és a papság kitünő szellemének megőrzése. Szemináriuma nem volt. Személyesen irányította és vezette a jelöltek nevelését és oktatását. Nem könnyen bocsátott valakit a szenteléshez. Jó papokat keresett, nem sokat. Többször hangoztatta azt a meggyőződést, hogy a paphiány kisebb baj, mint a rossz papok. Gyakran tartott papi értekezleteket s minden évben egyházmegyei zsinatot. A szerzetes-rendeket szabályaik szigorú követésére szorította. A legnagyobb súlyt fektette a jó példára. Azért saját életével a legnagyobb példát adta papjainak és híveinek egyaránt s soha nem követelt olyasmit, amit önmaga tökéletesebben meg nem tett. Megkövetelte, hogy papjai vásár- és ünnepnapokon minden templomban hitoktatást tartsanak. Amikor csak tehette, személyesen végezte a templomi hitoktatást s világos okfejtésével sok kálvinistának megnyitotta a szemét. 1617-ben Párisba kellett kísérnie a szavojai biborost, aki a piemonti herceg számára feleségül kérte Krisztina francia királyi hercegnőt. Itt sem hagyta őt nyugodni folyton lángoló buzgalma. Bőjtői szentbeszédeket tartott a St. André-des-Arcs

10 SZALÉZI SZENT FERENC ÉLETRAJZA

templomban. Akkora volt a tolongás, hogy a legelőkelőbbek is alig kaptak helyet. Többször két ízben is beszélt egy napon. S amikor figyelmeztették, hogy kímélje egészségét, azt válaszolta, hogy kevesebb fáradságba kerül a beszéd, mint a mentések kitalálása.

Hazatérvén folytatta megerőltető munkáit s habár érezte erői fogyását, nem kímélte magát. 1622-ben utasítást kapott, hogy Avignonba menjen, ahol Károly, szavojai herceg a francia királlyal találkozott. Igen gyengének érezte magát. Barátai igyekeztek őt az úttól visszatartani. De ő elszántan hangoztatta: «Oda kell mennem, ahova hívnak, s magam az isteni Gondviselésre bízom, bár érzem, hogy nem látjuk egymást többé». Közel halálának előérzetében mindent jól elrendezett, érzékeny búcsút vett a káptalantól és a szalezianus apácáktól. Az egész város sírt és gyászolt, mikor a szent főpap elutazott. Avignonból az udvart el kellett kísérnie Lyonba. Itt a királyi kormányzó és a legelőkelőbb családok versengtek a tiszteletért, hogy a szent püspök náluk vegyen szállást. De ő az általa alapított apácák kertészének szerény házában szállt meg. Bár egészsége jelentékenyen hanyatlott, karácsony estén az egész udvar előtt, karácsony ünnepén pedig a szűz Mária látogatásáról nevezett szerzetesnők előtt beszélt. Szent János apostol napján erőinek végső megfeszítésével még misézett, de azután kénytelen volt lefeküdni. Csakhamar a hűdés jelei látszottak. Türelemmel viselte a fájdalmas operációkat, amelyeket az orvosok szükségessé tartottak. Vágyai az ég felé szárnyaltak, amit jámbor sóhajai tanúsítottak. Következő nap este, aprószentek ünnepén, elvesztette beszélőképességét. Mialatt a haldoklók imáját imádkozták s harmadszor ismételték a fohászt: «Mindnyájan aprószentek, könyörögjetelek érettünk», visszaadta ártatlan lelkét Teremtőjének, 1622. december 28-án este 8 órakor, 56. életévében.

Buzgón prédikált. S beszédei nagyon elütnek az akkori kor cicomás, mesterkelt és dagályos szónoklataitól. Egyszerűek, természetesek, komolyok és igénytelenek, szívből szólók és a szívek mélyébe hatolók, mint az evangélium szavai. Igaz apostoli lélekkel látogatta egyházmegyéjét s gyalog elment a legmesszebb fekvő községbe is. Mindenütt áldást hintett és jót cselekedett. Fáradhatatlanul folytatta missziós tevékenységét. Néhány jámbor pap kíséretében elment Gex grófságba, hogy a régóta száműzött katolikus hitet hirdesse. S a legkonokabb megátalkodottsággal és legádázabb támadásokkal szemben is sikerült a lakosságot megtéríteni. Azonkívül a legkülönbözőbb városokban nagybőjti szentbeszédek tartott. Így Dijon-ban, La Roche-ban, Chambéry-ban stb. Mindenütt oly lelkesedéssel, erővel és kenetességgel beszélt, hogy fölismerték benne a Szentlélek Úristen működését. Sok tévelygőt visszavezetett az igazsághoz és sok bűnöst az erények útjára. Dijonban találkozott először Chantal bárónéval, akivel azután élete végéig a legszentebb barátságban élt. Ez az erőslelkű nő volt a Gondviselés választottja, aki által a szent püspök a boldogságos Szűz látogatásáról nevezett női szerzetet alapította. Ebben a szerzetben akarta a szent a maga szellemét, a jóság és szelidség szellemét, a szív egyszerűségét, az igaz felebaráti szeretetet és jóindulatot megörökíteni. 1600 június 6-án, Szentháromság napján teljesült a szent óhajta. Chantal Johanna Franciska két más nővel együtt az annecy-i zárdában szalézi szent Ferenc szabályai szerint megkezdte a szerzeteséletet. Megérte még a szent a szerzet elterjedését egész Franciaországban.

A szakadatlan munka lassankint megörölte a szent püspöknek egyébként szívós egészségét. Már úgy érezte, hogy egyedül nem felelhet meg hivatása követelményeinek. Azért koadjutort kért. A választás a milánói érsek —

12 SZALÉZI SZENT FERENC ÉLETRAJZA

Borromeo Frigyes — tanácsára, a szavojai herceg óhajára szalézi szent Ferenc öccsére, Sales János Ferencre esett, aki mint kinevezett kalcedoni püspök 1618. Turinban püspökké szenteltetett. Ezentúl a szent öccsével megosztotta a kormányzás gondjait, de a nehezebb ügyeket mindig fenntartotta magának. Még arra is talált időt, hogy egyházmegyéjén kívül a lelkek üdvét szolgálja. 1617. és 1618-ban nagybőjti prédikációkat tartott Grenoble-ban.

Testét végrendelete értelmében Annecy-be szállították s a szalezianák kolostorának templomában helyezték nyugalomra. Isten az ő szent szolgáját számtalan csodával dicsőítette meg. Az egész katolikus világ kérte a szenttéavatását, amit VII. Sándor pápa már 1661. külön brevében meghirdetett. 1662. április 19-én volt az ünnepélyes szenttéavatás. Ünnepe január 29-ére, holttestének Annecy-be szállítása napjára tűzték ki. IX. Pius pápa a püspökök, hittudósok és a hívek kérelmére 1877. június 19-én az egyház doktorai közé sorolta szalézi szent Ferencet.

Irodalmi működésével még többet használt a szent kortársai és a későbbi nemzedékek lelki üdvének, mint beszédeivel és példájával. Műveiből mint kristálytisza forrásból naponként számtalan lélek merít világosságot, erőt és vigasztalást. Nagy erényei: páratlan jósága, kegyessége, szelidsége, derüs békéje és kedvessége megnyilvánulnak iratainak minden sorában. IX. Pius pápa abban a brevében, amelyben szalézi szent Ferencet az egyháztanítói rangra emeli, így jellemzi az író: «Az igaz és jámbor tanítás mestere, aki nemcsak szóval, hanem halhatatlan írásaival is az újabb tévelyek szörnyetegeit megölte, a hitet megvédte, a bűnök irtásával az erkölcsöt javította, az éghoz vezető utat mindenkinek megmutatta».

Első műve volt az *«Introduction à la vie dévote»* (Be-

vezetés a jámbor életbe), amely általában *Filotea* név alatt ismeretes. Előkelő emberek, többek közt IV. Henrik francia király, megkérték a szentet olyan könyv megírására, amely a keresztény tanítást az erényről és a jámborságról eredeti szépségében bemutatja s egyaránt távol áll úgy a túlságos engedékenységtől, mint a túlzó szigorúságtól, hanem igaz krisztusi szellemben megmutatja a módot, ahogyan a keresztények minden állásban elérhetik a lelki tökéletességet. Mily szerencsésen oldotta meg szalézi szent Ferenc a föladatát, bizonyítja a könyvnek bámulatos elterjedése. Rövid néhány esztendő alatt lefordították az összes európai nyelvekre s félszázad alatt 40 kiadást ért.

Bár a *Filotea* a szentnek legelterjedtebb műve, leg-tökéletesebb műve mégis az 1616-ban megjelent értekezése az istenszeretetről: *«Traité de l'amour de Dieu»*, más néven *Teotimus*. Nincs még egy könyv, amely az isteni szeretetről oly alaposan és világosan ír, mint a *Teotimus*. A legelvontabb theologiai fogalmakat is érthetőkké teszi eleven és szellemes hasonlatokkal ékesített stílusával. A könyv óriási föltűnést keltett. A Sorbonne tanárai és a jezsuiták a szerzőt szent Ágoston és nagy szent Gergely mellé állították. IX. Pius az említett brévében *kiváló és páratlan értekezésnek* nevezi ezt a munkát. *Entretiens spirituels* (Lelki előadások) című műve azoknak az előadásoknak sorozata, amelyeket a szent a szaleziánus apácáknak tartott. Mint lelkiatya és lelki orvos fölemeli a lelkeket a legmagasabb tökéletességre. (Magyar fordítását a pécsi papnövéndékek Szent Pál-Társulata adta ki Pécsen 1911-ben.)

Inkább dogmatikus természetű a *«Controverses* (Vita-pontok) és *«L'Étendard de la sainte croix»* (A szent kereszt lobogója) című művei. Az előbbiben a katolikus egyház ama tanítását fejtegeti, amelynek a hitújítók ellentmondottak. Előadása bámulatosan világos és meg-

kapó. A másodikban egy protestáns pásztor támadásával szemben védi a szent keresztet megillető tiszteletet.

Az Apostoli Szentszék igen nagyra becsülte a szentnek mély tudását és biztos ítéletét. V. Pál pápa tanácsát kérte a kegyelemtan körül fölmerült vitában. Nézetét annyi bölcseséggel és mérséklettel írta meg, hogy nagyban hozzájárult a vita elsimításához és a különböző szerzetesrendek legőszintébb háláját és elismerését vívta ki. XIV. Benedek a szentnek irataiban az égből sugallt bölcsésgét talált, amely sok döntésében irányadó volt. Legutóbb a vatikáni zsinaton a szentnek világos tanítása a pápa tekintélyéről és csalatkozhatatlanságáról nagy súllyal bírt.

Szalézi szent Ferenc *beszédei* (*Sermons*) nem tükrözik vissza hűen a szentnek egyéniségét, mert azokat nem ő írta, hanem mások jegyezték föl emlékezetből.

A kisebb művek (*Opuscules divers*) különböző tárgyúak és gyakorlati célt szolgálnak. Találhatók bennök szerzetesszabályok, oktatások és utasítások a papság számára, elmélkedések, előkészületek a szentségek vételére és különböző ájtatossági gyakorlatok.

Megbecsülhetetlen értékűek a szentnek *levelei*, amelyek közül először 1632-ben Lyonban 529-et adtak ki. De számuk később 900-ra emelkedett.

A levelekben nyilvánul meg a szentnek páratlan lelki gazdagsága. Találhatunk bennök az élet minden viszonylatai közt hasznos oktatást, tanácsot és vigasztalást. Kedvesebb és vonzóbb nyelven nem írtak, mint szalézi szent Ferenc a leveleiben. Maga a francia akadémia is mintaszerűnek ítélte azok stílusát. Minden lekipásztor megtanulhatja e levelekből az apostoli nyelvet, amelynek a lelkek nem tudnak ellenállni.

APOSTOLI KÖRLEVÉL

a patriárkákhoz, primásokhoz, érsekekhez, püspökökhöz és rendes joghatóságot gyakorló főpapokhoz, akik az Apostoli Szentszékkal békében és közösségben élnek: szalézi szent Ferencről halála háromszázéves fordulója alkalmából.

XI. Pius pápa.

Tisztelendő Testvérek, üdvöt és apostoli áldást.

Midőn legutóbbi körlevélben tárgyaltuk a jelen idők zűrzavarát s orvoslást kerestünk, láttuk, hogy a baj az emberek lelkében fészkel s gyógyulása csak úgy remélhető, ha Jézus Krisztus az egyház által ráteszi gyógyító szent kezét. Mert a féktelen szenvedélyeket kell megfékezni, amelyek a háborúk és viszályok legfőbb okozói s úgy a társadalmi békét, mint a nemzetközi viszonyokat megrontották; az egyes emberek lelkét kell elvonni a hiú és mulandó javaktól s az örök és halhatatlan értékek felé irányítani, amelyek iránt a legtöbb lelket hihetetlen közönbőség szállotta meg. Mihelyt az összes egyének eltökélik magukat hivatásuk szent betöltésére, azonnal megjavul az emberi társadalomnak sorsa. Már pedig a katolikus egyház tanító és papi működése arra törekszik, hogy az egyes embereket az Istentől vett igazság hirdetésével kiművelje és az isteni malaszt bőséges osztásával megszentelje; s következőleg magát a polgári társadalmat, amelyet valaha keresztény szellemben alakított és idomított, a régi szellemhez visszavezesse ott, ahol a jó útról letért.

Az egyház a megszentelés e művét az összes emberek-nél igen hatásosan akkor is végzi, valahányszor Isten jóvoltából és kegyelméből alkalma nyílik egyes kiváló fiait utánzásra ajánlani, akik az összes erények gyakorlásában bámulatosak voltak. S ez az eljárás megfelel az egyház természetének, mivel az egyházat maga Krisztus *szentnek* és a szentség szülőjének alapította s mivel Isten akaratából mindnyájan életszentségre törekedni tartoznak, akik az egyház vezetését és tanítását élvezik. *«Az Isten akaratát a ti megszentülésetek»* — mondja szent Pál. (I. Tessz. 4, 3.) S milyen legyen a megszentülés, megmondja maga az Úr: *«Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes»*. (Máté 5, 48.) Ne gondolja senki, hogy ez csak egyes kiválasztottaknak szól s a többiek az erények alacsonyabb fokán is megállhatnak. Köt ez a törvény világosan mindenkit kivétel nélkül. S akik a keresztyény tökéletesség magaslatára emelkedtek, — pedig a történelem tanúsága szerint megmérhetetlen a számuk minden korú és rangú emberek-ből — ugyanazt a gyarló emberi természetet örökölték s hasonló veszedelmekkel küzdöttek, mint a többiek. Találóa írja szent Ágoston: *«Isten lehetelent nem parancsol, hanem a parancssal int, hogy tedd, amit bírsz, s kérd, amit nem bírsz»*. (S. Aug. De natura et gratia c. 43. n. 50.)

Tisztelendő Testvérek! Az elmúlt évben történt ünnepies megemlékezés a mi hőseinkről: loyolai szent Ignácról, xavéri szent Ferencről, nerei szent Fülöpről, szent Terézről és a földműves szent Izidorról, akiket háromszáz évvel ezelőtt a szentek sorába iktattak, igen nagy hatással élesztette a népben a törekvést a keresztyény életre. Most pedig kedves alkalmul kínálkozik a háromszázadik mennyei születésnapja annak a nagy szentnek, aki nemcsak az összes erények fényében ragyogott, hanem kitűnik tanításával és az életszentség

művészetével. Szalézi szent Ferenc ő, a genfi püspök és az egyház doktora. Mint a keresztény tökéletesség és bölcsesség már említett fényszóróit, úgy őt is — úgy látszik — a gondviselő Isten szembeállította a hitújítók eretnekségével, amellyel megkezdődött az emberi társadalom elpártolása az egyháztól, aminek szomorú és keserű következményei fölött ma a legjobbak méltán panaszkodnak. Azonkívül úgy véljük, az Úristen azzal a külön szándékkal adta szalézi szent Ferencet az egyháznak, hogy életmódjával és előadó művészetével megdöntse azt a véleményt, amely már az akkori időkben is megrögződött s még ma sem tűnt el, hogy az igazi életszentség, amilyennek a katolikus egyház bemutatja, vagy egyáltalán el nem érhető, vagy legalább annyira nehezen megvalósítható, hogy a legtöbb hívőnek nem való, hanem csak keveseknek, a kiválóan nagy és emelkedett lelkeknek felel meg; s hogy az életszentség annyi világundorral és unalommal jár, ami a szerzetesházakon kívül élő férfiaknál és nőknél lehetetlen. Azért szeretett elődünk XV. Benedek pápa, midőn a már elősorolt őt égi szentről ünnepi beszédet tartott, szalézi szent Ferenc boldog halálának legközelebbi ünnependő emlékét érintve, megigérette, hogy erről külön körlevelet intéz az egyházhoz. Elődünknek eme szándékát örökségül átvettük s készséggel beteljesítjük azért is, mert reméljük, hogy a nemrég történt megemlékezésnek gyümölcsei megszorodnak annak az újabbnak áldásaival.

Szalézi szent Ferenc életét gondosan áttanulmányozván, látjuk, hogy ő élete kezdetétől az életszentség példaképe volt, még pedig nem komor és sötét, hanem kedves és mindenkit vonzó példakép, amelyről méltán elmondható: «Társaságában nincs semmi keserűség, sem nyájasságában unalom, hanem vígság és öröm».

(Bölcs. 8, 16.)

Mert noha minden erénnyel ékeskedett, mégis kiválóan

szelidlelkű volt, ami legegényibb vonásának mondható. De szelidsége különbözött a színlelt nyájasságtól, mely bizonyos udvariassági formák keresésében és túlzó kedvesség mutogatásában rejlik, s egyaránt távolállott úgy az érzéketlen lelki tunyaságtól vagy aléltságtól, mint a félenkségtől, amely akkor sem mer erélyesen föllépni, mikor kell. Szalézi szent Ferencnek ez a legfőbb erénye, amely szíve mélyéből mint a szeretet édes gyümölcse nőtt ki, s leginkább a könyörület és engedékenység szelleméből fakadt, annyi kedvességgel mérsékelte komoly arckifejezését, taglejtéseit és hangját, hogy mindenkinék rajongó tiszteletét vívta ki. Olvassuk, hogy szentünk mindenkit könnyen és szeretettel fogadott, különösen a gonoszakat és hitehagyottakat, akik házába bűnük kiengesztelése és javulás céljából özönlöttek; különösen szívesen érintkezett a börtönök lakóival, akiket többször meglátogatva a szeretet műveivel vigasztalt; nem kevésbé kedvesen bánt saját cselédjeivel, akiknek restségét és vakmerőségeit példás türelemmel szenvedte. Szelid volt mindenkivel szemben s szelidsége soha meg nem fogyatkozott a jó- és balszerencse napjaiban. Bármennyire is zaklatták az eretnekek, mindig egyformán nyájasnak és előzékenynek találták. Midőn fölszenteltetése után egy évvel apja akarata ellenére, sőt ennek ellenzése dacára Granier genfi püspök előtt ajánlkozott a chablais-iek visszatértésére s a neki készségesen átengedett nagy és nehéz munkát kiváló buzgósággal végezte, semmi fáradságot nem kimélt, semmiféle veszedelemtől — még élete kockázatától — sem riadt vissza: annyi ezer ember üdvösségének munkálásában nem használt annyit gazdag tudása és megnyerő ékesszólása, mint a papi működés minden ágában megnyilvánuló, legyőzhetetlen nyájassága. Gyakran hangoztatta emlékezetes mondását: *Az apostolok csak türelemmel harcolnak és a halálban diadalmaskodnak.*

Szinte hihetetlen, mily serényen és állhatatosan szolgálta Krisztus Urunk ügyét a chablais-ieknel. Hogy a hit világosságát és a remény vigasztalásait nekik megvigye, mély völgyekben és meredek szakadékokon járt, az elfutókat hangos hívással követte; ha embertelenül elutasították, tovább könyörgött; ha fenyegették, folytatta munkáját; a szállásokról ismételten elúzva az éjjeleket szabad ég alatt hidegben és hóban töltötte. Segédkező nélkül végezte a szentmisét, prédikált, mikor mindenki menekült. Mindig megőrizte lelkének higgadságát, a hálátlan emberek iránt legkedvesebb szeretetét, amivel végül legmegrögzöttebb ellenfeleinek makaczságát is lefegyverezte.

De ha azt hinnők, hogy szentünk már szelid természet örökölt s ama boldogok közül való, akiket az Isten kegyelme előre édes áramokban elárasztott, nagyon tévednénk. Sőt ellenkezőleg szent Ferenc testi szervezeténél fogva hevesebb természetű és hirtelen haragú volt, hanem Jézus Krisztust állította maga elé követendő példaképül, aki mondotta: *«Tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szívű»*. (Máté 11, 29.) Lelkének indulatait folyton figyelte, erős akarattal megfékezte és úgy megszelidítette, hogy a békeség és szelidség Istenének igen tökéletes képét mutatta be életével. Bizonyíték emellett, amit a hagyomány beszél, hogy az orvosok, akik szent testét a halála után boncolták és bebalzsamozták, az epét megkövesedve apró darabokban találták, amely jelenségből következtethető, mekkora erély és kitartás kellett ötven éven át a haragos természet megfékezéséhez. Hiszen a lelki erősségből, amelyet az élő hit és az égő isteni szeretet táplált, származott a mi szentünknek nagy gyöngédsége, úgy hogy reá illik a Szentírás mondanása: *«Az erősből édesség eredt»*. (Bir. 14, 14.) S viszont a lelkipásztori szelidség, amely szent Ferenc ékessége volt s amelynél aranyzájú szent János szerint nincs na-

gyobb vonzóerő (Hom. 58. in gen.), az emberi szivek meghódításában nem téveszthette el azt a hatást, amelyet az Isten szava a szelideknek ígér : «*Boldogok a szelidek, mert ők bírják a földet*». (Máté 5, 4.) Egyébként akkor tűnt ki leginkább, mily erőslelkű a szent, aki a szelidség mintaképe volt, mikor a föld hatalmaival kellett küzdenie az Isten dicsőségeért, az egyház jogaiért, a lelkek üdvéért. Így például, mikor az egyházi joghatóság szabadságát a chambéry-i tanáccsal szemben védelmezte s ez fenyegető levelet írt hozzá, hogy jövedelmeinek egy részétől megfosztja, szent Ferenc nemcsak méltóságának megfelelőleg válaszolt a tanács követének, hanem a jogtalanság megtorlásától sem állt el, míg a tanács teljes elégtételt nem adott. Ugyanoly bátorsággal viselte a herceg haragját, akinél őt testvérével együtt bevádolták. Erélyesen szembeszállt a főurak óhajtaival az egyházi javadalmak adományozása körül. Minden egyéb eszköz hasztalan megkísérlése után szigorúan büntette a makacsokat, akik a genfi káptalannak a tizedet megtagadták. Evangéliumi bátorsággal korholta a nyilvános bűnöket és leleplezte a színlelt erényességet és jámborságot. Tisztelte a fejedelmek tekintélyét, mint senki jobban, de mindig úgy viselkedett, hogy mértéktelen vágyaikat ne helyeslje és szeszélyeiknek ne hódoljon.

Lássuk már most, Tisztelendő Testvérek, miképen mutatta meg szalézi szent Ferenc *írásaiban* a keresztény tökéletesség biztos és mindenkinek járható útját, ő, aki a gyakorlatban az életszentség kedves példaképének bizonyult. S értsük meg, hogy az Úr Jézust utánozta, aki *cselekedni és tanítani kezdett*. (Ap. Cs. 1, 1.) Sok és igen kíváló művet írt ezzel a szándékkal. De művei közül különösen két nagyon elterjedt könyve tűnik ki : az egyik a *Philothea*, a másik az *Értekezés az Isten szeretetéről*. Ami az elsőt illeti, abban szentünk élesen megkülönbözteti az igaz jámborságot a túlzó szigorúságtól, amely a lelke-

ket az erényes életben megfélemlítéssel gyöngíti. S bár nem vitatja el azt a komolyságot, amely a keresztény jámborsággal együtt jár, mégis minden erejével azt igyekszik bebizonyítani, hogy a szentség a polgári élet kötelességeivel és körülményeivel jól összeegyeztethető s bárki az üdvösségre vezető úton járhat a világ forgatagában is, csak a világ szellemét nem szabad magába szívnia. Tőle tanuljuk, hogy tegyünk azt — a bűn kivételével — amit mindenki tesz, csak tegyünk szentül — amint a legtöbben nem teszik, — azaz azzal a szándékkal, hogy Istennek tessünk. Azonkívül tőle tanuljuk a külső tisztesség betartását, amit ő az erények szép díszének mond; a természetnek nem kiirtását, hanem legyőzését, s azt, hogy lassan és fokozatos lendülettel repüljünk az égbe, mint a galambok, ha sasokként nem repülhetünk, s igyekezzünk az életszentséget a közönséges úton elérni, ha különös tökéletességre nincs hivatásunk.

Komoly s egyben könnyed modorban, a szavak és mondatok finom és ünnepies változtatásával kedvessé és vonzóvá teszi a tárgyat az olvasók előtt. S miután kifejtette, hogy minden bűntől, a rossz hajlamoktól, a haszontalan és káros dolgoktól óvakodnunk kell, megkezdí annak tárgyalását, mily gyakorlatokkal kell a lelket kiművelni és mily módon kell egyesülnünk a jó Istennel. Ezután hangsúlyozza, hogy külön egy erényt kell kiválasztanunk, amely után fáradhatatlanul kell törekednünk, amíg elérjük, majd az egyes erényekről tárgyal, az illemről, a tisztességes és csúnya beszédekről, a megengedett és veszélyes élvezetekről, a hűség megőrzéséről Isten iránt; a házások, özvegyek és szüzek kötelességeiről. Végül tanítja, miképen ismerjük föl és győzzük le a veszélyeket, a kísértéseket, a gyönyörök csábításait s mi módon kell lélekállapotunkat évenként szent fogadásokkal fölűdíteni és megújítani. Ó, bár ma mindenki forgatná — amint valaha igen sokak kezén fordult meg — ezt a könyvet, amelyet az

egykorúak a maga tárgykörében addig a legtökéletesebbnek tartottak : akkor a keresztyény jámborság minden népnél föléledne és az anyaszentegyház örvendhetne fiai általános szentségén.

Sokkal nagyobb fontosságú és súlyú még az *Értekezés az Isten szeretetéről*, amelyben a szent egyháztanító mintegy az isteni szeretet történetét írja, elmondja annak eredetét és fejlődését és az okot, amiért az emberek lelkében elhidegülni és ellanyhulni kezdett ; előadja azután, miképen gyakorlódnunk és haladunk az Isten szeretetében. Közben adott alkalommal a legnehezebb kérdéseket világosan kifejti, így a hathatós malasztot, az örök kiválasztottságot és a hivatást a hitre. S hogy előadása szárazon ne folyjon, azt tehetségének gazdagsága és találékonysága szerint ünnepies bájjal és a jámborság illatával hinti meg, változatos hasonlatokkal, példákkal és többnyire a Szentírásból vett helyekkel diszíti, úgy, hogy a könyv azt a benyomást kelti, mintha nem a szerző elméjéből, hanem szívének bensejéből fakadt volna. A lelki élet szabályait, amelyeket e két könyvben kifejtett, maga alkalmazta a lelkek életére a mindennapi lelkipásztori működésében és csodálatos *Leveleiben*, amelyeket írt. Ugyanazokat alkalmazta a Szűz Mária látogatásáról nevezett nővérek kormányzásában, akiknek általa alapított rendje most is hűen őrzi az ő szellemét. Mert abban a szerzetben minden mérsékletet és szelidséget lehel és áraszt. Sajátsága a szerzetnek, hogy szüzeknek, özvegyeknek, idősebb, gyöngé és beteges nőknek egyaránt nyitva áll, akiknek testi ereje a léleknek égő buzgóságával nem áll arányban. Nem találhatók benne a hosszú virrasztások és zsolozsmák, a szigorú bünbánati gyakorlatok és engesztelések, hanem szelidek és mérsékelték a szabályok, hogy a gyöngébb szerzetesnők is mindent könnyen elvégezhesenek.

De az életmód könnyűségét és kellemességét áthatja

a szeretet tüze, amely okozza, hogy a szerzetesnők, akik szalézi szent Ferencet vallják alapítójuknak, teljesen megtagadják önmagukat, alázatosan engedelmeskednek s nem annyira a látványos, mint inkább a sarkalatos eredményeket gyakorolva, önmaguknak meghalnak és Istennek élnek. S ebben ki ne ismerné föl a szelidségnek és erőnek kapcsolatát, amelyet az alapító Atyában megcsodálunk? Szalézi szent Ferencnek sok egyéb művét mellőzzük, amelyekből *az égi tanítás mint eleven vizek forrása az egyház termőföldjét öntözve folyik Isten népének hasznára, az örök üdvösségre.* (IX. Pius apostoli levele 1877. nov. 16.) De említés nélkül nem hagyhatjuk *Vitapontok* c. könyvét, amelyben világosan bennfoglaltatik *az egész katolikus hitvallásnak bizonyítása.* (Ugyanott.) Tudjuk, Tisztelendő Testvérek, mily időkben vállalta szent Ferenc az apostoli utat Chablais-ba. Midőn a történelem tanúsága szerint Szavoja hercege 1593. végén fegyverszünetet kötött a berniekkal és genfiakkal, akkor a chablaisiek visszatérítésére legalkalmasabbnak látszott, hogy tudós és buzgó hithirdetők küldessenek ki, akik a meggyőzés fegyverével őket az igaz hitnek megnyerjék. Miután azonban az, aki elsőnek lépett e területre, részint az eretnekek javulását reménytelennek tartva, részint önmagát féltve, a szent harcból kidőlt, szalézi szent Ferenc, aki mint említettük, magát a genfi püspöknek misszionáriusul följánlotta, 1594. szeptemberében élelmiszerek és egyéb fölszerelések nélkül, atyai nagybátyja kíséretében, sok böjtölés és imádság után, mert csak az Istentől várta vállalkozásának sikerét, az eretnekek földjére lépett. De mivel ezek prédikációit kerülték, elhatározta, hogy tévedéseiket a beszédek szünetelése idején írt röpcédulákon cáfolja meg, amelyek sokszorosítva s kézzől-kézre adva az eretnekek kezébe is jutnak. A röpcédulák írása lassankint megszűnt, mikor a lakosok végre tömegesebben megjelentek

a prédikációkon. A szent egyháztanító által sajátkezüleg írt lapok halála után szétszóródtak, csak később gyűjtötték össze és átadták elődünknek, VII. Sándor pápának, akinek az a föladat jutott, hogy szalézi Ferencet a per rendes letárgyalása után a boldogok s majd a szentek sorába iktassa.

Ezekben a vitairatokban a szent egyháztanító fölhasználja ugyan korábbi idők hitvédő anyagát, de a vitatkozásban mindig eredeti marad. Először is megállapítja, hogy Jézus Krisztus egyházában csak törvényes módon öröklött tekintély lehetséges, amilyennel az eretnek tanítók nem rendelkeznek; azután megcáfolván az egyház természetéről fölmerült tévelyeket, meghatározza az igaz egyház tulajdonságait s kimutatja, hogy ezek a katolikus egyházban megvannak, a reformált egyházban azonban hiányzanak. Majd a *hitnek szabályait* fejt ki részletesen s bebizonyítja, hogy az eretnekek vétenek ellenök, míg a katolikusok hüen betartják. Végül néhány részleges tanulmányt fűz hozzá, melyek közül csak a szentségekről és a tisztítóhelyről szólók maradtak fenn. Csodálatraméltó, mily gazdag tudással és milyen bölcsen elrendezett bizonyítékokkal támadja ellenségeit és fölfedi hazugságaikat és csalárdságaikat. Közben igen szerencsésen használja a gúnynak fegyverét is. Ha szavai néha érdesebbeknek is látszanak, mindig megérződik rajtuk a szeretetnek a vita hevét mérséklő ereje, amit az ellenfelek maguk is bevallottak. Mert ha a tévelygőknek szemökre is hányja elszakadásukat a katolikus hittől, mindig megfontoltan törekszik arra a célra, hogy őket az egyházba visszatérésre bírja. Egyébként a vitairatokban ugyanannak a léleknek kisugárzását, ugyanazt a szellemet érezzük, amely a jámborságra nevelő irataiban is megtalálható. Nyelvezete előkelő, udvarias és vonzóan meggyőző, úgy hogy az eretnek lelkészek figyelméztetni szokták híveiket,

hogy a genfi misszionárius csábításai ne hálózzák be őket.

Most — Tisztelendő Testvérek — miután szalézi szent Ferenc működéséről és iratairól értekeztünk, még buzdítunk titeket, hogy évszázados emlékét üdvösen ünnepeljétek az egyes egyházmegyékben. Nem akarjuk, hogy az ünneplés az elmúlt dolgok meddő földidézésében merüljön ki s néhány napra szorítkozzék, hanem óhajtjuk, hogy ez évben, egészen december 28-ig, amely napon a szent az égbe szállt, a híveket a szent egyháztanító erényeire és tanácsaira tanítsátok. Elsősorban kívánatos, hogy jelen írásunk a papsággal és a gondjaitokra bízott néppel pontosan közöltessék. Ugyanis nagyon a szívünkön fekszik, hogy a hívek a sajátos életviszonyaiknak megfelelő életszentség köteletségére figyelmeztessenek, mert igen sokan talán soha nem gondolnak az örök életre és lelkük üdvösségét egészen elhanyagolják. Egyesek világi gondjaikba merülve csak a pénzszerzésre gondolnak, miközben lelkük nyomorultan szenved; mások az élvezetek rabjaiként úgy a földbe mélyednek, hogy a természetfölötti értékek iránt az érzékük eltompul és elsorvad; mások ismét a közügyekre vetik magukat, a közzel törődnek, de önmagukról megfeledkeznek.

Amiért is igyekezzetek — Tisztelendő Testvérek — szalézi szent Ferenc szellemében a néppel megértetni, hogy az életszentség nem kiváltság, amely egyeseknek jut osztályrészül, másoknak pedig nem, hanem mindnyájunk közös hivatása és kötelessége, s hogy az erények elsajátítása, bár munkával jár, — amely munka lelki gyönyörűségben és mindenféle vigasztalásban már e földön ellenértéket talál, — mindenkinek lehetséges az isteni kegyelem segítségével, amelyet Isten senkinek meg nem tagad. Különösen szent Ferenc szelidségét ajánljátok a népnek utánzásra. Mert ha az az erény, amely olyan szépen és hűen sugározza az Úr Jézus jó-

ságát, s annyira alkalmas az emberek megnyerésére, egyszer általánosan áthatja a lelkeket, nemde könnyű lesz minden közviszályt és magánellentétet elsimítani? S a papok és a világiak apostoli munkája úgy-e hatalmas erőttöbbletet nyer az emberi társadalom megjavítására, ha a keresztény szelidség jegyében folyik? Látjátok tehát, mennyire fontos, hogy a keresztény nép szent Ferenc példáját szívébe zárja és életszabályait az életben kövesse. A kívánatos eredmény elérése céljából sokat segíthet említett könyveinek és műveinek kiadása és minél szélesebb körben terjesztése. Ezek a könyvek, mint könnyen érthető és kellemes olvasmányok, a hívek lelkében fölbresztik a vágyat a valódi és őszinte jámborság után, amelyet a lelkipásztorok megfelelően ápolhatnak, ha szalézi szent Ferenc tanítása a vérükbe megy és kedves ékesszólását utánazzák. Tudjuk — Tisztelendő Testvérek, — hogy már VIII. Kelemen páraelődünk előre megjövendölte, mily csodás hatással lesznek szent Ferenc szavai és iratai a népre. Mikor ez a pápa, a bíborosok és hittudósok jelenlétében, a püspöki méltóságra választott szalézi Ferenc jártasságát a szent tudományokban megtapasztalta, akkora csodálattal telt el, hogy őt megölelte és így szólította meg: *Menj, fiam és igyál vizet a te csatorna-vermedből és kutad forrásaiból. Folyjanak ki kútforrásaidd és osztogasd vizedet az utcákon.* (Példab. 5, 15. 16.) Szent Ferenc úgy beszélt, hogy prédikációja *léleknek és erőnek megmutatásában* állott, mert a Szentírásból és az egyházatyákból merített s nemcsak a hittudomány egészséges élestárából táplálkozott, hanem a szeretet olajától kenetességet és lágságot nyert. Azért nem csodálkozhatunk rajta, hogy oly sok eretneket visszatértített az egyházba s hogy a hívek nagy tömege három évszázadon át az ő tanítása és lelkivezetése mellett jutott tökéletességre.

Azonkívül akarjuk, hogy az ünneplésből különös lelki-

hasznot merítsenek azok a katolikus férfiak, akik a napilapokban és más kiadványokban a keresztény bölcseséget tanítják, fejlesztik és védik. Szükséges, hogy ezek szalézi Ferencnek mérséklettel és szeretettel párosult erejét a vitatkozásban utánozzák és megőrizték. A szent egyháztanító a saját példájával inti őket kötelességükre : a katolikus tant szorgalmasan tanulmányozzák és tehetségükhöz mértten ismerjék ; az igazságot ne rontsák s még az ellenfél megütközésének elkerülése céljából se kisebbsítsék vagy elhallgassák ; ügyeljenek az előadás alakjára és szépségére, a gondolatokat a szavak világosságával élesítsék és díszítsék, hogy az olvasók az igazságban gyönyörködjenek. Ha egyeseket támadni kell, tudják a tévedéseket úgy megcáfolni és a gonoszok romlottságával úgy szembeállni, hogy mindig tiszta szándék és a szeretet vezérelje őket. Mivel pedig az Apostoli Szentszék egyetlen nyilvános és ünnepies okmányából sem világlik ki, hogy szalézi szent Ferenc a katolikus írók égi pártfogójává nyilvánított volt, fölhasználjuk ezt a kedvező alkalmat s biztos tudással és alapos megfontolás után apostoli tekintélyünknel fogva jelen körlevelünkkel szalézi szent Ferenc, genfi püspököt és egyháztanítót, nekik égi pártfogóul adjuk, megerősítjük és kihirdetjük — bármiféle ellenkező rendelkezést hatálytalanítván.

Hogy pedig a százados ünnepszeg minél fönségesebb és áldásosabb legyen, nyujtsatok, Tisztelendő Testvérek, híveiteknek bőséges alkalmat az ájtatossági gyakorlatokra, hogy az egyháznak ezen kiváló díszét illően tiszteljék s az ő közbenjárása folytán lelküket a bűnök nyomaitól is megtisztítva és az égi eledellel megerősítve, erős elhatározással és kedves hajlandósággal rövidesen szentségre vezéreljék. Gondoskodjatok róla, hogy székhelyeteken és az egyházmegye egyes plébániáin az év folyamán december hó 28-áig háromnapos vagy kilenc-

napos ájtatosságok tartassanak, amelyek keretében szentbeszédet mondjanak, mert igen fontos érdek, hogy a népet mindarra kioktassák, ami azt szalézi szent Ferenc szellemében az égi magasságba szárnyalásra indítja. Egyébként is kövessetek el mindent, ami alkalmasnak látszik, hogy a szent püspök életéről kellően megemlékezzenek. S hogy az Istentől ránk bízott égi kegyelmek tárházát a lelkek javára megnyissuk, azoknak, akik az imént említett ájtatosságokon jámborul résztvesznek, minden egyes napon kétévi és ugyanannyiszor negyven-napi bűcsút, az utolsó napon, vagy tetszésszerint bármelyik napon a szokásos föltételek mellett teljes bűcsút engedélyezünk. A szűz Mária látogatásáról nevezett nővérek annecy-i zárdájának, amelyben szalézi szent Ferenc pihen, akinek szent teste előtt mi egykor kimondhatatlan örömmel miséztünk—sugyancsak a treviso-inak, amelyben a szentnek szívét őrzik, valamint a szerzet egyéb házainak különös jóindulatunk jeléül még azt a külön kegyelmet is adjuk, hogy akik a havi ájtatosságok idején, amelyeket a szerzetesnők a folyó évben hálaadásul tartanak s azonkívül f. évi december 28-án templomaikat látogatják, meggyónnak, megáldoznak és szándékunkra imádkoznak, teljes bűcsút nyerjenek.

Tisztelendő Testvéreim, buzdítsátok a rátok bízott híveket, hogy a szent egyháztanítóhoz értünk is imádkozzanak. Isten végzéséből igen nehéz időkben vettük át egyházának kormányzását. Vajha szalézi szent Ferenc pártfogásával, aki az Apostoli Szentszék iránt a legnagyobb szeretettel és tisztelettel viseltetett s annak jogait és tekintélyét vitairataiban csodálatosan védte, megérnök azt a boldogságot, hogy mindazokat, akik Krisztus törvényétől és szeretetétől távol állnak, az örök élet legelőjén lássuk s őket az egyház közösségében a béke csókjával átölelhessük.

Az égi kegyelmek záloga és atyai jóindulatunk tanu-

sága legyen az apostoli áldás, amelyet nektek — Tisztelendő Testvérek — az egész papságnak és a népnek szeretettel adunk.

Kelt Rómában, szent Péternél, 1923. január hó 26., pápaságunk első évében.

XI. Pius pápa.

Szalézi szent Ferenc válogatott levelei.

I.

Vigasztaló levél egyik nagynénjéhez, akinek férje meghalt.

Annecy, 1603. március 13.

Nénemasszony! Ha nem ismerném erényességét, amely vigasztalást és kellő elszántságot nyújt, hogy keresztény hősiességgel elviselje a veszteséget, megkisérelném e levélben néhány vigasztaló gondolat elsorolását, sőt, ha szükséges volna, szóban előadnám azokat. De tudom, hogy Önben akkora szeretet és istenfélelem lakozik, hogy látva az Isten legmagasabb tetzését és szent akaratát, alkalmazkodik hozzá és megnyíti fájdalmát. Elmélkedik e világ bajain, amely annyira nyomorult, hogy ha nem volnánk nagyon is gyarlók, inkább dicsérnünk kellene az Istent, amikor valakit kedveseink közül elszólít, mint bánkódni. Egyéb-ként is mindnyájunknak el kell mennünk egymásután az előremegállapított sorban. S az elsők a legboldogabbak, ha életökben törődtek üdvösségökkel és lelkökkel, amint azt bátyámuram tette, akinek társasága oly édes és hasznos volt minden barátjának, hogy mi, akik rokonai és bizalmasai voltunk, nem tudjuk a gyászt eltitkolni az ő válása fölött. S nem is tilos a fájdalom érzése, ha mérsékeljük azt a reménnyel, hogy nem maradunk sokáig elválva, hanem Isten jóvoltából röviden követjük az elköltözötteket az égbe, megpihe-

nésünk és boldogságunk helyére. Ott végnélkül tökéletesítjük és betetőzzük a keresztény szent baráti hajlamot, amelyet e földön csak megkezdettünk. Ime a vezető gondolat, amelyet elhunyt barátaink elvárnak tőlünk. Merüljön el e gondolatban s hagyja a mérték-telen szomorúságot azokra, akiknek reményük nincs. Kedves nénémasszony, annyi kegyelettel csüngök elhunytunk emlékéen s annyi szeretettel állok Önnek szolgálatára, hogy csak fokozná lekötelezettségemet, ha egészen bátran parancsolna velem és teljes bizalommal igénybe venné szolgálatomat. Tegye meg, szívem mélyéből kérem s imádkozom az Úrhoz, hogy növelje Önben a szent megnyugvást és halmozza el kegyelmeivel, amit őszintén kíván . . .

II.

Bourgeois Rózsa, puy-d'orbe-i apátnőnek.

Vigasztaló gondolatok a testi szenvedés idején. Tanácsok a kísértések ellen. Rövid értekezés a lelki békéről és az alázatosság gyakorlásáról.

1604. április 18. után.

Kedves nővér,
hallja a nagy szót — *nővér*, amely engem tökéletesen az Önévé tesz. Isten is úgy akarja, nem kételkedem benne. S nincs is ennél szebb cím az egész világon.

Bizonyára értesült már fölgyógyulásomról, amely annyira teljes, hogy a nagybőjti szentbeszédeket elmondhattam. Úgy látszik, kicsiség volt a bajom, de az orvosok azt hitték, hogy megmérgezték s annyira megijesztették azokat, akik engem szeretnek, hogy már elköltözésemre gondoltak. Amint az ágyból fölkeltem, írtam Önnek s hiszem, megkapta a levelet. Azután még egyszer írtam, de a teendők sokasága megakadályozott a hosszabb társalgásban, amint kívántam volna, mert

mindig bőséges anyagom van, amelyben lelkem gyönyörűségét találom.

Nemcsak a szolgálja, hanem a mi jó tisztelendő atyánk is értesített, hogy Ön mily betegségekben szenved s ő mekkora részvétet érez Ön iránt. Legyen érte áldott az Úr! A szenvedés a legbiztosabb és a legkirályibb út a mennybe. Most Maga rajta jár s amint hallom, még rajta marad egyelőre, mert jó Atyánk híradása szerint Ön még az orvosok és sebészek kezelése alatt áll. Bizonyára mélységesen együttérzek Önnel szenvedéseiben s azokat gyakran az Úristennek ajánlom, hogy fordítsa az Ön hasznára s elmúlásuk után elmondhassuk Önről, amit az Irás a jámbor Jóbról mond: *«Mindezekben nem vétkezék Jób az ő ajakival»,* (Jób 1, 22) hanem reménykedett az Istenben. Bátorság, jó nővérem és kedves leányom, tekintsen Jegyesére és Királyára, akit tövissel koronáztak és a kereszten úgy meggyötörték, hogy *megszámlálták minden csontját.* (Zsolt. 21, 18.) Gondolja meg, hogy a menyasszony koszorúja nem lehet kellemesebb, mint a Vőlegényé; s ha őt úgy megtépték, hogy megszámlálható volt minden csontja, úgy könnyen érthető, hogy az Ön csontjai közül egy látható. *«Mint a rózsza tövisek közt, olyan az én barátném a leányok közt.»* (Én. én. 2, 2.) Tövisek közt a természetes helye ennek a virágnak, amint az a helye a Jegyesnek is. Fogadjon ezerszer napjában a keresztet, illesse szívének csókjával, szeretetből Ő iránta, aki azt küldi. Mert Ő azt szeretetből küldi, mint drága ajándékot. Képzeld magad elé gyakran a megfeszített Üdvözítőt, nézze, hogy Ő többet szenved mindenben s lássa be, hogy a Maga szenvedése nagyon kicsiny. Istenem, mily boldog lesz Ön örökké, ha szeretetből Isten iránt elszenvedi a kevés bajt, amelyet Ő küld!

S nem csalódik, ha azt hiszi, hogy én Ön mellett vagyok a megpróbáltatás idején. Igen, ott vagyok

szívemmel és szeretetemmel és *mennyei Jegyesének színe előtt kiöntöm imádságomat és elbeszélem előtte az Ön szenvedéseit és gyötrelmeit.* (Zsolt. 141, 3.) S közben édes vigasztalás tölt el. Kedves leányom, bízzék és legyen erős. *Ha hisz, meglátja az Isten dicsőségét.* (Ján. 11, 40.) Mit gondol, mi a betegség? Az alázatosság iskolája. Megtanuljuk rajta nyomorúságunkat és gyarlóságunkat s hogy mennyire haszontalanok, érzékenyek és gyöngék vagyunk. Tehát, kedves leányom, a betegágyon fölfedezte lelkének tökéletlenségeit. S miért — kérem — inkább itt, mint másutt, ha nem azért, mert másutt a tökéletlenségek a lélekben rejtve maradnak, de a betegágyon előtörnek? A tenger háborgása úgy megmozgatja az utasokban a nedveket, hogy akik abban a hitben szállnak a tengerre, hogy nincs bennök semmi, az erős hullámokon hanyatva a rendkívüli mozgás által okozott görcsök folytán megtapasztalják, hogy telve vannak nedvekkkel. A gyötrelmek egyik legnagyobb haszna, hogy gyarlóságunk fenekéig látunk s rossz indulataink szennye a fölszínre tör. De ezért — kedves leányom — úgy-e nem kell aggodalmaskodni? Sőt épen ellenkezőleg, meg kell ragadni az alkalmat s jobban megtisztítani és kitakarítani a lelkünket s a szentgyónás vigasztalásával többet élni, mint máskor.

A főlöleges aggodalom és egyéb nyugtalanságok, amelyek Önt megszállották és lelkét fájdalmasan érintik, nem lepnek meg, pedig nincs ezeknél rosszabb. Ne zavartassa meg lelke nyugalmát, kedves leányom. Úgy-e nem szabad magunkat átengednünk a gyötördésnek? Nézze nyugodtan, mint dühöng az ellenség a kapunál; hadd kopogjon, zörgessen, kiabáljon, ordítson s tegyen minden tőle telhető rosszat. Mi biztosak vagyunk, hogy nem léphet be lelkünkbe, csak beleegyezésünk kapuján át. Tartsuk a kaput jól zárva s nézzük meg gyakran,

jól van-e elzárva. De egyébként ne törődjünk semmivel, mert nincs a félelemre okunk.

Azt kéri tőlem, hogy írjak valamit a lelki békéről és az alázatosságról. Készséggel tenném — kedves leányom —, de nem tudom, sikerül-e a rövid idő alatt, amely a válaszlevélre rendelkezésemre áll. Ime három vagy négy szó, kedves leányom. Isteni sugallatra kérdez Ön egyszerre a lelki békéről és az alázatosságról, mert való igaz, hogy az egyik a másik nélkül meg nem állhat.

Egyedül az önszeretet és az önbecsülés zavarja lelkünk egyensúlyát. Ha az imádságban nem érzünk ellágyulást és elérzékenyülést, kedvet és gyönyörűséget, az elmékedésben benső édességet, már szomorkodunk. Ha valami nehézséget tapasztalunk a jócselekedetekben, vagy akadály tornyosul tiszta szándékaink útjába, már türelmetlenül s nyugtalanul igyekszünk győzedelmeskedni vagy pedig a kedvünket veszítjük. Ugyan miért mindez? Mert szeretjük a vigaszt, az örömet, a kényelmet. Mert szeretnénk narancsillat közt imádkozni és cukrot evén, erényesek lenni. S nem tekintünk az édes Jézusra, aki a földre borulva kínok közt vért és vizet izzadott. (Luk. 22, 43.) az utolsó küzdelemben, amely bensejében lefolyt a test ösztönei és a lélek felsőbb akaratára közt.

Tehát az önszeretet az egyik forrása nyugtalanságunknak, a másik önmagunk túlbecsülése. Honnan van, hogy ha tökéletlenség vagy bűn tapad hozzánk, mindjárt csodálkozunk, megzavarodunk és türelmetlenkedünk? Mert azt hittük, hogy jók vagyunk, erősek és határozottak; s azért, ha látjuk, hogy ez még sem igaz, akkor lógatjuk az orrunkat, csalódottak, zavartak, bántódottak és nyugtalanok vagyunk. Ha jól ismernők magunkat, nem csodálkoznánk azon, hogy a földre estünk, hanem azon, hogy még állunk. Ime, ez a második forrása a nyugtalankodásnak: csak vigasztalódást kere-

sünk s nagyon bánt, ha megismerjük és a kezünkkel érinthetjük a nyomorúságunkat, semmiségünket és gyarlóságunkat. Három dolgot tegyünk, kedves leányom, s békénk lesz. Tiszta szándékkal keressük mindenben az Isten tiszteletét és dicsőségét ; tegyük azt a keveset, amit e célból tehetünk, lelkiatyánk tanácsa szerint ; s minden további gondot bízunk a jó Istenre. Aki szándékaiban Istent keresi, megtesz mindent, ami tehetségében áll. Miért gyötrődnek tehát, miért jönne zavarba, miért félne ? Nem, nem, az Isten nem félelmetes azoknak, akik őt szeretik. Megelégszik kevéssel, mert tudja, hogy sokra nem vagyunk képesek.

Azután tudja, leányom, hogy a mi Urunk neve a Szentírásban a *béke fejedelme*, aki mindenütt békét teremt, ahol föltétlenül uralkodik. Igaz, hogy mielőtt valahol békét szerez, háborút idéz föl, elszakítva a szívet és lelket legkedvesebb, legbensőbb és legmegszokottabb hajlamaitól, amilyenek a rendetlen önszeretet, az önbizalom, az öntetszés és hasonló érzések. Mikor az Úr elszakít kedvenc és dédelgetett szenvedélyeinktől, úgy érezzük, mintha elevenen megfojtaná a szívünket s igen nagy keserűséget érzünk. Alig bírjuk ki, hogy egész lélekkel ellene ne harcoljunk, mert a megválás igen fájdalmas. De a hadakozása a léleknek mégis békébe fül, amikor már egészen kiüresedve, akaratunkat az Úr akaratába kapcsoljuk és határozottan odaszegezzük az ő isteni tetszéséhez s közben nem hanyagoljuk el kötelességünket, hanem elszántan teljesítjük azt. Maga az Úr adott példát nekünk a Gethszemani-kertben, mert a belső és külső keserűség tengerében szívét nyugodtan a mennyei Atyára és az ő akaratára bízta, mondván : *A Te akaratod legyen, nem az enyém* (Luk. 22, 42.) s minden gyötrelme között is háromszor látogatta meg tanítványait és intette őket. A béke fejedelmének lenni

annyi, mint a békét megőrizni a harcban és édes megnyugvásban élni a keserűség között.

Akarom, hogy ebből három tanulságot vonjon le.

Az első: Gyakran gondoljuk, hogy elvesztettük a békét, mert keserűséget érzünk; pedig mégsem veszítettük el. S ennek tudatára ébredünk, ha a keserűség dacára is lemondunk önmagunkról és Isten akaratától kívánunk függni s nem szüntetjük be kötelességünk rendes beteljesítését.

A második: Sokat szenvedünk a benső fájdalomtól, mikor Isten az utolsó bőrt letépi a régi emberről, hogy új emberré öltöztesse, *ki Isten szerint teremtetett.* (Ef. 4, 24.) Ilyenkor ne zavarodjunk meg s ne gondoljuk, hogy Isten kegyelméből kiestünk.

A harmadik: Minden gondolat, amely nyugtalanít és a lelket zavarja, nem Istentől származik, aki a béke fejedelme; hanem ezek az ellenség kísértései, amelyeket el kell űzni vagy számba sem venni.

Mindenben és mindenütt békésen kell élni. Ha bánat nyom — külső vagy belső, — fogadjuk békésen. Ha öröm ér, vegyünk békésen, ujjongás nélkül. Ha futnunk kell a rossztól, tegyük békésen, idegesség nélkül, mert különben menekülés közben eleshetünk s az ellenség időt nyer, hogy minket megöljön. Ha jót kell cselekedni, tegyük nyugodtan, mert sok hibát követhetünk el a sietésben. Még a bűnbánatot is gyakoroljuk békésen, mert a bűnbánó mondotta: *Ime békeségemül lett legkeservesebb keserűségem.* (Iz. 38, 17.)

Mostanra elég legyen. Ha itt volnának az irataim, küldenék Önnek egy előadást, amelyet Párisban tartottam e tárgyról egy lelki leányom kedvéért, aki példás szerzetnek tagja s szüksége volt rá a maga és társai használatára. Ha megtalálom, legközelebb elküldöm. Az alázatosságról nem kívánok sokat mondani. Csak fölemlítem, hogy kedves nővére N. közli majd, amit

erről írtam. Olvassa el, amit szent Teréz anya mondott róla a *Tökéletesség útjában*. Az alázatosság okozza, hogy nem nyugtalankodunk tökéletlenségeink miatt, mert emlékeztet minket mások tökéletlenségeire. Miért volnánk tökéletesebbek, mint mások? S az alázatosságnak köszönjük, hogy nem ütközünk meg mások tökéletlenségein, mert figyelmeztet minket a mieinkre. Miért találnók különösnek, hogy mások tökéletlenek, mikor mi is azok vagyunk? Az alázatosság teszi, hogy jó szívvel legyünk a tökéletesek és tökéletlenek iránt: azok iránt tiszteletből, emezek iránt részvétből. Alázatosságból nyugodtan fogadjuk a csapásokat, tudván, hogy megérdemeljük; s tartózkodással fogadjuk a jókat, tudván, hogy nem érdemeljük meg. Külső gyakorlatul igen helyeselném, ha naponkint néhányszor alázatosságát nyilvánítaná, akár szóban, akár tettben. Szavak alatt szívből jövő szavakat értek, amelyekkel magát egy alantas előtt megalázná; tettek alatt valamely megalázó házi szolgálatot vagy más efféléit.

Ne izguljon azért, mert az ágyban nem elmélkedhetik; mert az Úr csapásait elviselni nem kisebb dolog, mint elmélkedni. Bizonyára nem, mert több az Úrral együtt a kereszten függni, mint őt alulról nézni. Különben is tudom, hogy az ágyról naponkint ezerszer is ajánlja szívét az Úristen kezébe. S ez elég. Engedelmeskedjék pontosan az orvosoknak. Ha megtiltanak valamely ájtatossági gyakorlatot, bűjtöt, elmélkedést vagy imádságot vagy a zsolozsmát — kivéve a rövid fohászokat, — kérem amennyire csak tehetem, ama tiszteletre és szeretetre kérem, amellyel irántam viseltetik, hogy legyen engedelmes. Mert ez az Isten rendelése. Majd ha meggyógyult és megerősödött, kezdje meg ismét szépen lelki útját s meglátja, Isten segítségével messzire jut. Mert mi odamegyünk, ahová a világ el nem érhet, az ő határain és méretein túl.

Kedves leányom, azt írja, hogy Ön mindenben az utolsó. Téved. Mert a lelki gyümölcsök, amelyeket Öntől várok, nagyobbak, mint bárki másnál. Higyje el, kérem, hogy semmi sem fekszik annyira a szivemen, mint az Ön előmenetele Isten előtt ; s hogyha véremet áldozhatnám e célra, akkor meglátná, mennyire becsülöm Önt. Nem is említtem a bizalmat, amelyet belém helyez s amely engem az Ön javára a legnagyobb buzgalomra kötelez. Irja, hogy a szívet szeretné nekem küldeni. Higyje el, hogy örömmel venném, mert szeretem azt gyöngéden, hiszen jó s az Istennek van szentelve. De Ön ismeri a mi sziveink találkozásának helyét, ott, ahol láthatják egymást a földrajzi távolság dacára. Beszéljen a jó tisztelendő atyával, akit említettem, a Maga lelki ügyeiről. Ő ért engem s én őt. Nem ragadja a lelkét más útra, amely neki káros lenne. Szóval, fogadja őt úgy, mint engem. De tegye ezt, kérem, úgy, hogy a másik jó atya, aki segítségére akart lenni, ne vegye észre, hogy nem kedveli, mert a jövőben hasznunkra lehet abban a vállalatban, amelyet Ön és én tervezünk s kieszközölhet egyet-mást a Szentatyánál. Ez a megjegyzés ne izgassa, mert szépen, lassan, lépésről-lépésre kell előhaladni. Akkor szilárdabb lesz az épület. Nem szabad lármát csapni semmiért, hogy az ég áldásai úgy hulljanak földünkre, mint a harmat a fűre, amely észrevétlenül száll le. Így föltűnés nélkül kell megvalósítani a tervét egészen a tökéletesség fokáig. Bátorság, kedves és szeretett leányom ! Isten nem tagadja meg kegyelmét. Ami azt a másik tisztelendő urat illeti, helyeslem, hogy őt megtartja és meghallgatja, sőt akarom, hogy tanácsait kövesse is abban, amiben nem ellenkeznek közös gondolatunkkal, hogy mindenben és mindenütt a szeretet és gyöngédség szelleme uralkodjék s inkább a bensőlelkiségre fektessük a súlyt, mint a külsőségre. Alkalmazkodjék mindenben hozzám, aki a Maga méltatlan lelkiatyja vagyok.

Leányom, sohasem helyeseltém, hogy a szerzetesnőknek továbbra is külön személyes tulajdonuk legyen : csak azt mondhattam, hogy amennyiben a főnöknők megengedik, a kiváltságosak éljenek egyelőre az engedelmével, de készítsék elő a lelkületüket arra, hogy mindent közös tulajdonba bocsátanak át, amint a főnöknők azt elrendelik. Tanácsos ugyanis a kiváltságokat lassankint kiküszöbölni s a szükségleteket és az igényeket egyenlőkké tenni a testvérek közt s így az egiptomi lisztet a mannával fölcserélni, amely a szerzet magányába hull. Anyám, aki Önnek följánlja a saját és övéinek szolgálatát, még most is kívánja, hogy nővéremet Ön mellett lássa. Ez az ő és az én nagy óhajom is. Adja Isten, hogy az Ön akaratával is találkozók.

Nem volt szükség a bocsánatkérésre a nyitva küldött levél miatt. Hiszen az én szívem is nyitva akarna állni Ön előtt, ha tökéletlenségei és gyarlóságai nem nagyon ijesztők. Legyen kérem hozzám teljes bizalommal s higye el, hogy semmit nem kívánok annyira, mint hogy lelke szeretettel legyen tele, hozzá bátor és szentül elfogulatlan. S miért mondom ezt? Mert tapasztalom, hogy Ön igen fél, hogy engem megbánthat. Nem vagyok én semmiképen sem érzékeny vagy finnyás, különösen a lelkekkel való érintkezésben, akikkel a barátságom a kálváriahegyen az Úr keresztféjének tövénél gyökeredzik. Irtam annak a nővérnek, akinek akarta, arról, amit hibája gyógyítására jónak tartottam. Ó, mily isteni bölcseséggel mondja szent Bernát, hogy a lelkipásztori gond nem az erős lelkekért van. Azok a saját lábukon járnak. De a gyöngékért és szenvedőkért, akiket a szeretet vállain kell hordozni, amely mindenható. A szegény nővér a második fajtaból való, beteg a búskomorságtól és zavarodott sok gyöngesége miatt, amelyek elnyomják erényét. Segíteni kell őt, amennyire lehet s a többit Istenre bízni.

Soha nem fejezném be irásomat, ha hajlamomat követném, amelyet a szeretet ereje mozgat. De elég. Hív a szentmise, amelyben bemutatom az Úr Jézust a mennyei Atyának Önért, kedves leányom és egész házáért, hogy a jó Istentől elnyerjék a Szentlelket, aki minden tettünket és érzésünket a saját dicsőségére és az örök üdvösségére vezérli. Kérem Öt, hogy Önt mentse meg a fölösleges szomorúságtól és nyugtalanságtól, hogy nyugodjék az Ön szívében s az Ön szíve megpihenjen Őbenne. Amen.

III.

Bourgeois Rózsa apátnőhöz.

Operáció előtt bátorító sorok.

1604. október 9. előtt.

Kedves Nővér! Beteg lábáról szólok, amelyet meg kell nyitni. Nagy fájdalmak nélkül nem megy a nyitás. De — én Istenem — mily fényes megpróbáltatást bocsát Önre az isteni jószág ebben a rendelkezésben! Bátorság, nővér! Az Úr Jézuséi vagyunk, ime Ő Maga küldi Önnek az ő szolgálóinak egyenruháját. Becsülje meg a kést, amely lábát megnyitja, mintha a szegek egyike volna, amely átjárta az Úr Jézus lábát. Mily szerencse! Az Úr Jézus a földön magának a nyílt sebek kincsét választotta s sebeit annyira szerette, hogy a mennyországba is elvitte magával. Most Önnek is ily kincset küld. S maga még tőlem kérdezi, miképen szolgálja az Istent, amíg ágyban fog feküdni. Szívesen foglalkozom ezzel a kérdéssel. Tudja, nővér, mit gondolok? A Maga véleménye szerint mikor tette az Üdvözítő a legnagyobb szolgálatot mennyei Atyjának? Bizonyára akkor, mikor a keresztfán nyugodott, átlukasztott kezekkel és lábakkal. Akkor a megváltó munka legnagyobb tettét vitte véghez. S hogyan tette? Szenvedve és szenvedését följajánlv

áldozatul. Szenvedése jó illatú áldozat volt az Atyának. Ime, a szolgálat, amelyet maga is végezhet a betegágyon. Szenvedni fog és szenvedését fölajánlja az isteni Fölségnek. Isten bizonyosan Önnel lesz a gyötrelem idején és megvigasztalja.

Nézze a keresztet, amely Önnek jutott, karolja át, ölelje szeretetből Az iránt, aki küldi. A lesujtott Dávid király így szólt az Úrhoz: *Elnémultam és nem nyitottam föl számat, mert te cselekedted, amit szenvedek* (Zsolt. 38, 10), mintha azt mondotta volna: Ha más bocsátotta volna rám a csapást, nem szeretném, sőt leráznám, de mert Te küldted én Istenem, nem szólok egy szót sem, elfogadom, vállalom, tisztelem. Legyen meggyőződve, hogy buzgón kérem az Urat, hogy ossza meg Önnel isteni türelmét is, miután a szenvedésben is részesítette. Ezzel tartozom s meg is teszem. Egész betegsége folyamán Önnél leszek lélekben s nem hagyom el soha.

Ajánlok drága kenetet fájdalmanak enyhítésére. Vegyen naponkint egy-két cseppet a vérből, amely az Úr Jézus lábainak sebéből folyik. Végezze ezt elmélkedés közben. Képzeletben mártsa meg újját mély hódolattal a szent vérben, tegye sebére az Úr Jézus édes nevének segítségül hívása közben, amely olyan, mint a *kiöntött olaj* (Én. én. 1, 2.), mondja a jegyes az Énekek énekében. S meglátja, hogy fájdalma csillapodik.

Eközben mentse föl magát — leányom — a zsolozsma alól egészen addig, amíg az orvosok tanácsolják, még ha gondolja is, hogy nincs szükség a fölmentésre. Így rendelem az Isten nevében.

Ha e levelem megérkezik a mütét előtt, kerestesse elő Cacciaguerra könyvét a *szenvedésről* s olvassa előkészületül, vagy legalább olvastassa föl magának valamely hűséges leányával s higgye meg, nagyon megvigasztalja Önt. Sohasem hatott meg könyv annyira, mint ez, mikor igen fájdalmas betegségem volt Olaszországban.

Az engedelmesség az orvos iránt végtelenül kedves lesz Istennek s számításba vétetik az ítélet napján. Nem küldhetem meg iratomat a szentáldozásról, mert az Ön embere igen siet. Legközelebb küldöm, mert lesz alkalmam. . . .

Addig is, amíg Önt a betegágyon szenvedve látom, különös tiszteletet és hódolatot tanusítok Ön iránt, mint akit az Isten meglátogatott, saját ruhájába öltöztetett és jegyesévé kiválasztott. Mikor az Úr Jézus a kereszten függött, királlyá kiáltották ki, még az ellenségei is. A lelkek, akik a keresztre vannak szegezve, királynők.

Bizonyára nem is tudja, hogy az angyalok miért irigyelnek minket. Semmi másért, mint azért, mert mi szenvedni tudunk Krisztusért s ők nem szenvedtek soha érte. Szent Pál az égbe ragadtatott (2 Kor. 12, 2.) s a paradicsom boldogsága közben sem dicsekedett másban, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztében és a saját szenvedéseiben. (Gal. 6, 14.) Amikor a lába átütve lesz, ismételje ellenei előtt az apostol szavait: *Egyébiránt senki bántásomra ne legyen, mert én az Ur Jézus bélyegeit viselem az én testemen.* (Gal. 6, 17.) Ó, ha jól használja beteg lábát, előbb elviszi Önt az égbe, mint a legegészségesebb láb a földön. A mennyország magaslat, amelyre könnyebben megyünk törött és sebes lábakkal, mint egész és egészséges lábakkal.

Nem jó a szobában szentmisét mondatni. Imádja az oltáron lakó Úr Jézust az ágyából s nyugodjék meg. Dániel, mikor nem mehetett a templomba, csak afelé fordult, hogy imádja Istenét. (Dan. 6, 7.) Tegyen hasonlóképen. De akarom, hogy minden vasárnap és ünnepnap áldozék az ágyban. Az Úr Jézus szívesen látogatja meg a betegágyon.

Megkaptam a leveléhez csatolt cédulát. Jól esett. Szívesen veszem s megígérem, hogy gondom lesz rá, amit akar, amennyiben Isten erőt ad. Kérem a fölséges

Istent, hogy halmozza el Önt és házat kegyelmeivel és áldásaival. Dicsértessék és áldassék az Isten mindörökké Ön miatt, Önben és Ön által. Amen.

Kérem, sziveskedjék az Istennek egy jó ügyet nagyon ajánlatni, amelyet dülőre szeretnék vinni. Különösen Ön imádkozzék e szándékra, mert imáit a gyötrelmek idején igen szívesen hallgatja az Isten, bármily rövidek, és kérje ez időben a leginkább szükséges erényeket.

IV.

Frémioit úrhoz, a dijoni törvényszék elnökéhez, szent Chantal Franciska édesapjához.

Ajánlja az előkészülést a halálra.

Sales, 1604. október 7.

Uram, a szeretet egyformán könnyen tesz és nyer jó benyomást a felebarátról. De ha az általános felebaráti hajlandósághoz még különös barátság is járul: akkor mérhetetlenül nő ez a képesség. A bourges-i érsek és Chantalné asszony, az Ön méltó és kedves gyermekei, bizonyára túlságosan kedvezően hangolták irántam, mert látom — uram — a leveléből, amelyet oly kedves volt nekem írni, hogy ragyogó színekkel rajzoltak meg engem, amilyenekkel szegény lelkem nem ékeskedik. S Ön — uram — amint látom, annyira szíves volt, hogy teljesen hitelt adott nekik. *A szeretet mindent elhisz, örvend az igazságon*, — mondja az apostol. (1 Kor. 13, 6. 7.) Abban biztosan nem túloztak sem ők, akik jellemeztek, sem Ön, aki hitt nekik, hogy nekik szenteltem minden érzésemet. S a szívem érzései így Önre is átáramlanak, mert a gyermekei mindenükkal együtt az Önéi.

Engedje meg — uram — hogy a tollam hüen kövesse gondolataim fonalát, mikor levelére válaszolok. Való igazság, hogy a bourges-i érsekben a lélek és szív annyi hamisítatlan jóságát ismertem meg, hogy gyönyörű-

séggel tárgyaltam vele közös hivatásunk kötelességeiről s annyi nyíltsággal, hogy amikor hazatértem, nem tudtam, ki volt együgyűbb köztünk, ő-e, aki engem meghallgatott, vagy én, hogy beszélni mertem neki.

Uram, a Krisztusban gyökeredző barátság még akkor is tiszteletet parancsol, ha kissé együgyű és bizalmaskodó. Sokat vitatkoztunk egymással a munkatervről s azt hiszem, hogy hő vágyaink az Istent szolgálni az ő egyházában csak fokozódtak és föllelkesültek találkozássunk folytán. Megvallom, vannak bizonyos kívánságaim, s ő sem tagadhatja, hogy sok a kívánni való.

Őn — uram — azt akarja, hogy részemről írásban folytassam a megbeszélést e tárgyban. Biztosítom, hogy ha akarnám is, nem tudnék ellenállni. Küldtem már neki négy oldalas levelet egészen e tárgyról. Nem gondolok többé arra, hogy én kevesebb vagyok, mint ő, vagy hogy ő több, mint én, mert a szeretet egyenlőkké tesz minket — amor aequat amantes. Nyíltan és teljes bizalommal beszélek hozzá, annyi meghittséggel, amennyire a szívem képes a baráti érzésnél fogva, amelyet a legnyíltabb, legegyszerűsebb és legerőteljesebb érzésnek tartok. Ami Chantalné asszonyt illeti, inkább semmit sem mondok a szeretetről, amellyel örök üdvét munkálom, mintsem hogy túlkeveset mondjak.

S az Őn jó testvére, a számszéki elnök úr, nem beszélt-e, hogy ő is nagyon szeret engem? Magam legalább biztos vagyok az ő szeretetéről. Egészen a kis Celsus Benignusig és Amátiáig senki sincs a családban, aki engem nem ismerne s a házukban ki ne tüntetett volna kedveségével. Lásza, uram, én az Önöké vagyok, sőt igen sok szál fűz Önökhöz. Visszaélek az Őn jóságával, hogy ily nyersen előadom az érzéseimet. De aki engem versenyre szólít a barátságban, az legyen erős, mert én nem takarékoskodom benne. Így barátságból köteles vagyok engedelmeskedni, amikor fölszólít, hogy keresztény

kötelességének legfőbb pontjaira figyelmeztessenem. Inkább vétek a kellő figyelmesség ellen, mint az engedelmesség ellen. Bizony most kissé keserűen esik az engedelmeskedés, de Ön be fogja látni, hogy így jobb. Ön nagy alázatosságot nyilvánított a kéréssel, miért ne volnék akkor nagyon őszinte az engedelmességben? Uram, tudom, hogy hosszú és kiválóan tiszteletreméltó életet élt s mindig hűségesen ragaszkodott a katolikus anyaszentegyházhoz, mégis végeredményben a világban világi ügyekkel foglalkozott. S a tapasztalat és a lelki élet mesterei tanusítják, hogy a legjobb és legerősebb lö, amely a farkasok csapásain és ösvényein jár, megrökan és elveszti a lépés biztonságát. Lehetetlen, hogy a világban járva s azt lábainkkal taposva, porosak ne legyünk. Ősapáink, Ábrahám és a többiek, vendégeiknek megmosták a lábukat. Azt hiszem, uram, hogy első kötelességünk megmosni lelkünk földi hajlamait, ha Istenhez készülünk vendégségbe a mennyországba. Úgy látom, a halandó embereket jogosan illeti a szemrehányás, hogy nem gondolnak a halálra. S kettősen megróhatók emiatt azok, akiknek az Úr az öregség kegyelmét adta.

Akik még a kürtszó előtt fegyverkeznek, derekabbak, mint azok, akik azután ijedezve futkosnak a vértért, páncélért és sisakért. Önként kell búcsút mondani a világnak és fokozatosan elszakadni a teremtményektől. A fák, amelyeket a szél kitép, nem alkalmasak átültetésre, mert gyökereik a földben maradnak. Aki más földbe akarja a fát átvinni, annak a gyökereket ügyesen és egymásután kell kivennie. S mivel minket a nyomorult földről az élők hazájába kell átültetni, hajlamainkat egymásután kell a világtól elvonni és kiszabadítani. Nem mondom, hogy erőszakosan el kell tépni minden köteléket, amely a világhoz fűz, mert ez nagy megerőltetésbe kerülne, hanem lassan kell azokat elvágni és föloldani.

Akik hirtelen elutaznak, mentséget találnak, amiért nem vehettek búcsút barátaiktól s nem készülhettek kellőleg az útra ; de akik legalább körülbelül tudják elutazásuk idejét : azoknak készenlétben kell lenniök, nem azért, hogy idő előtt elmenjenek, hanem hogy nyugodtan várhassanak.

Azért úgy hiszem, uram, hogy Önnek nagy vigasztalást nyújthat, ha naponként egy órát szentel a megfontolásra Isten és őrzőangyalának színe előtt, mi szükséges a boldog halálhoz. Hogy állanak ügyei, ha hamar köszöntene be a halál órája ? Tudom, e gondolatok nem újak Ön előtt ; de az elmélkedés módja legyen új : Isten színe előtt higgadtan és összeszedettséggel elmélkedjék s inkább a szív megindítására törekedjék, mint az ész megvilágosítására. Szent Jeromos többször jellemezte az öregek bölcsességét Abizag történetével, aki Dáviddal aludt nem érzékiségből, hanem hogy Dávidot fölmelegítse. A tudás és a bölcséleti elmélyedés gyakran a fiataloknál is föltalálható, de csak inkább az eszüket művelik vele s nem használják egyetlen jó érzés fölkeltségére : az öregeknél a bölcsesség nem való egyébre, mint az áhitat melegének szítására.

Örömmel hallottam szép könyvtáráról. Ajánlom lelki olvasmányul szent Ambrus könyvét a jótékony halálról (*De bono mortis*) és szent Bernátét a belső házról (*De interiori domo*) s aranyszájú szent János több homíliáját.

Szent Bernát mondja, hogy az Istenhez készülő léleknek először a Megfeszített lábait kell megcsókolnia, megtisztítani hajlamait és a világ hiúságaitól komoly elhatározással lassanként visszavonulni ; azután a szent kezeket kell megcsókolnia az új jócselekedetekkel, amelyek az érzésvilág változását követik ; végül az Üdvözítő száját megcsókolnia s égő szeretetben egyesülni a legfőbb jóval. Ez a valódi útja a jó előkészületnek.

A monda szerint Nagy Sándor a nyílt tengeren hajózva, maga fődözte föl először boldog Arábiát a fák illatáról s azért egyedül tartott rá igényt. Akik az örök hazára igényt tartanak, bár a világi gondok nyílt tengerén vitorláznak, megérik az ég illatát, amely őket csodálatosan lelkesíti és bátorítja. Azért folyton az élet hajójának orrán kell tartózkodniok s az illat irányában haladniok.

Tartozunk önmagunkkal az Istennek, a hazának, szüleinknek és barátainknak. Elsősorban az Istennek, azután a hazának, de előbb az égnek, másodsor a földinek, továbbá hozzátartozóinknak, de mint a keresztény Seneca mondja, senki sem áll közelebb hozzánk, mint mi magunk; végül barátainknak. Nemde, Ön a maga legközelebbi hozzátartozója? Érdemes megfigyelni, amit szent Pál mond Timotheusnak: *Vigyázz magadra és a nyájra*: először magadra, azután a nyájra.

De már elég lesz, uram, sőt túlsok is erre az évre, amely fut, iramlík előlünk és két hónap múlva elmúlik, mint minden elődje. Meghagyta nekem, hogy minden esztendőben írjak ilyesvalamit. Megírtam erre az esztendőre a levelet, amelyben kérem, hogy vonzalmait, amennyire bírja, vonja el a világtól, s amint eltépi azokat a földtől, ültesse át az égbe.

S bocsásson meg, a saját alázatosságára kérem, ha együgyűségemben nagyon túlhajtottam az engedelmességet s Önnek oly hosszan és merészen írtam, noha teljesen ismerem tökéletes lelkületét, mely nekem a hallgatást vagy legalább is az óvatos mérsékletet parancsolná. Vízet kínálok, uram, amely ha számár állkapcsából fakad is, Sámson mégis innék belőle. Kérem az Istent, hogy éveit áldásaival tetézzé s fiúi hajlandósággal vagyok, uram, alázatos és engedelmes szolgája.

V.

Chantalné asszonyhoz.

A lelki kísértésekről és az ellenállás módjáról.

1605. február 18.

Áldom az Istent az állhatatosságért, amellyel Ön minden baját viseli. Ámde még némi nyugtalanságot és izgatottságot tapasztalok, amely a béketűrés végső gyümölcsének megérését akadályozza.

Béketűréstekben bírjátok lelkeiteket (Luk. 21, 19.) mondja az Isten Fia. Tehát a béketűrés eredménye a lélek teljes bírása. S minél tökéletesebb a türelem, annál biztosabban és teljesebben van a lélek a birtokunkban. S a türelem annál tökéletesebb, minél kevesebb benne a nyugtalanság és idegesség. Azért az Isten szabadítsa meg Önt ez utolsó két tökéletlenségtől, akkor azután egészen független lesz mindentől.

Csak előre, kérem, kedves nővérem! Még csak három éve szenvedti útjának kellemetlenségeit s már megpihenni akar? Gondoljon két dologra: Először, hogy Izrael fiai negyven évig bolyongtak a pusztában, amíg elértek az ígéret földjére, noha hat hét alatt kényelmesen megethették volna az utat, de nem volt szabad előbb a földre lépniök, mert Isten sok kerülő és keserves úton vezette őket s akik emiatt zúgolódtak, mind meghaltak az érkezés előtt; s hogy Mózes, az Isten legbizalmasabb barátja a választott népből, meghalt a megnyugvás hazájának határainál, látta azt saját szemeivel, de nem örvendhetett a beérkezés boldogságának.

Adja Isten, hogy keveset törődjünk az út kanyarulataival, amelyen járunk, hanem szegezzük szemünket Arra, aki minket vezet s a boldogság honára, ahová igyekszünk. Nem mindegy-e, hogy pusztaságban, vagy virágzó mezőkön járunk, ha az Isten velünk van és biz-

tos, hogy a paradicsomba megyünk? Higgyen nekem, kérem s amennyire bírja, ne foglalkozzék a lelki bajaival. Ha érzi is, legalább ne vizsgálja, mert a látás több félelmet okoz, mint az érzés fájdalmat. Azért kötik be azoknak a szemét, akikre nagy csapást akarnak mérni. Ugy nézem, hogy ön túlságosan sokat elmélkedik a bajról. S arra az állítására, hogy nagy gyötrelem akarni s nem bírni, nem akarom válaszolni, hogy azt kell akarni, amire képesek vagyunk, hanem azt mondom egyszerűen, hogy Isten előtt már nagy dolog akarni tudni. Jöjjön csak — kérem — s gondoljon a nagy elhagyatottságra, amelyet az Úr szenvedett az Olajfák hegyén. Nézze, az Isten Fia, miután vigasztalást kért Atyjától s megértette, hogy az nem akar adni, nem gondolt többé rá, nem törte magát utána, nem kereste már, hanem mintha sohasem óhajtott volna, hősiezen és bátran végrehajtja megváltásunk nagy művét.

Ha egyszer vigasztalást kért az Atyától s Ő nem adta meg, akkor ne gondoljon rá többé, hanem bátorodjék föl s munkálja üdvét a keresztfán úgy, mintha onnan sohasem szállhatna le és mintha életében soha többé derült és világos napot nem látna. Mit is akar Ön? Hiszen Istent mennydörgés és vihar közt kell meglátni s Vele szűrő csipkebokorban és tűzben beszélni. S hozzá még le kell oldani saruinkat, meg kell tagadni akaratunkat és kívánságainkat. De az isteni Jóság nem hívta Önt ily nehéz útra anélkül, hogy erőt nem adna hozzá. Isten elvégzi a maga dolgát. Igaz, hogy az út hosszú, mert így kívánja a dolog természete. De türelem! Isten nagyobb dicsőségére nyugodjék meg Isten akaratában s ne gondolja soha, hogy másként jobban szolgálhatná Istent. Mert sohasem szolgálunk neki jól, ha nem úgy, amint Ő akarja. Már pedig Ő akarja, hogy Őt öröm és gyönyörűség érzése nélkül, sőt lelkének ellenkezése és megrendülése dacára szolgálja. Ez a szolgálat Önt nem elégíti ki,

de Őt igen; nincs a Maga kedvére, hanem igenis az Övére.

Képzeld el, hogy sohasem fog lelki aggodalmaitól szabadulni. Mit tenne akkor? Azt mondaná Istennek: «Én a Tied vagyok. Ha gyötrelmeim kellemesek Neked, szaporítsd és hosszabbítsd meg azokat». Bízom az Istenben, hogy Ön ezt mondaná s nem gondolna többet bajával, legalább nem izgulna miatta. Tegye ezt most már és barátokkzák meg a bajával, mintha örökké vele kellene élnie. Meglátja, ha Ön nem gondol többé a szabadulásra, az Isten rágondol s ha Ön nem fut utána, az Isten megsegíti... Legyen erős, kérem, hogy semmi meg ne ingassa. Még éjszaka van, de közeleg a nap. Nem sokáig késik. Addig is mondjuk gyakran Dáviddal: *Emeljétek föl éjjel kezeiteket a szent helyhez és áldjátok az Urat.* (Zsolt 133, 2.) Áldjuk Őt szívből és kérjük, hogy legyen a mi vezérünk, menedékünk és révpartunk.

Második levelére nem akarok részletesen válaszolni, csak néhány pontra térek ki, amelyek sürgősebbek.

Ön nem hiheti, kedves leányom, hogy a kísértések a hit és az egyház ellen az Istentől származnának. De ki is tanította rá valaha, hogy Isten a kísértések szerzője? Sötétség, erőtelenség, szárnyszegetség, elhagyatottság és kedvetlenség, lelki üresség, és a lelki dolgok ízének keserősége, amely a világ legédesebb nedűjét is megkeseríti, lehet az Istentől ránkbocsátott megpróbáltatás; de káromlást, hitetlenséget, bizalmatlanságot nem sugalmazhat a jó Isten, mert tiszta szívéből ilyen dolgok nem fakadhatnak.

Tudja, miképpen jár el a jó Isten? Egyszerűen megengedi, hogy a gonoszságok pokoli kovácsa árúit nekünk kínálja s ezáltal alkalmat nyújt, hogy az ördögi árúk megvetése által az isteniekhez való ragaszkodásunkat tanúsíthassuk. Ezért ugy-e, kedves nővérem és drága leányom, nem kell nyugtalankodni és nem kell kijönni

sodrunkból? Istenre, nem. Az ördög a lelkünk körül ólálkodik, kutatva és nyomozva, nem tudna-e valahol nyitott ajtót találni. Így tett Jóbbal, szent Antallal, szienai szent Katalinnal és igen sok jó lélekkel, akiket ismerek s még az én lelkemmel is, amely egyébként haszontalan és amelyet én nem ismerek. S ezért Ön, jó leányom, szomorkodnék? Hadd morogjon az ördög, csak tartsa lelkének útját zárva. Végre majd abbahagyja s ha bele nem fárad, az Isten majd visszaveri a támadót.

Emlékezzék vissza arra, amit — gondolom — már egyszer mondtam Önnek. Jó jel, ha zaj és vihar dúl az akarat körül, mert az annak a bizonyítéka, hogy az akaratban nincs baj. Bátran előre, drága lélek. Mélyen át-érezve és Jézus Krisztusban mondom: Jó lélek, bátorság! Amíg határozottan, bár minden érzés nélkül, elmondhatjuk: Éljen Jézus, addig nem kell félni.

S ne mondja, hogy Ön a saját ítélete szerint csak lánynak, gyöngén és bátortalanul, önmagán elkövetett erőszak árán élteti az Úr Jézust. Istenem, hiszen ez az igazi. A szent erőszak ragadja el az eget. Lássá, leányom, ilyenkor az ellenség már mindent elfoglalt, mindent hatalmába vett a mi lelkünk várában, kivéve a kiostromolhatatlan, a legyőzhetetlen felleget, amely csak önmaga hibájából veszhet el. Ez a szabadakarat, amely egészen egyedül áll az Isten színe előtt, a lélek legszellemibb részében székel, semmitől sem függ, csak Istentől és önmagától. S ha a lélek összes többi képességei már elvesztek és az ellenség hatalma alá kerültek, egyedül ura marad önmagának és tudja a beleegyezést megtagadni.

Talán a lelkek le volnának győzve azért, mert az ellenség az alacsonyabb lelki erőket elfoglalván, éktelen lármát és zajt csap; már-már alig hallani, mit szól és mit tesz a szabadakarat, amelynek hangja ugyan tisztább és csengőbb, mint az alacsonyabb ösztönöké, de ezeknek a

hangja viszont annyira durva és fülsértő, hogy elfojtja amannak tiszta csengését ?

Jegyezze meg jól : amíg a kísértés nem tetszik, addig nincs félelemre ok. Mert miért nem tetszik ? Azért, mert nem akarjuk. Igen, a kellemetlen kísértések a gonosz lélektől származnak ; de a szomorúság és a szenvedés, amelyet miattok érzünk, az irgalmas Istentől jönnek, aki ellenlábasának akarata ellenére ennek gonoszságából fakasztja a szent szenvedést, amelyben megtisztítja az aranyat, amelyet az égi kincstárba akar helyezni. Állítom tehát, hogy kísértései az ördög és a pokol művei ; kínjai és gyötrelmei az Isten és az ég adományai. Az anyák babilóniak, a leányok jeruzsálemiek. Vesse meg a kísértést és ölelje át a szenvedést.

Elmondom majd egyszer részletesen, milyen bajt okoznak a lelki ostromállapotok, mert néhány szóval nem lehet azt elintézni.

Ne féljen attól soha, — kérem — hogy nekem fáradtságot okoz, mert nekem mindig nagy öröm, ha szolgálatot tehetek Önnek. Irjon tehát és pedig gyakran, rendszertelenül és a lehető legegyszerűbben. Mindannyiszor sok a lelki örömöm benne.

Indulok most egy kicsi városkába, hol prédikálnom kell. Isten szolgálatot kíván tőlem s én áldom Őt, akár prédikálok, akár szenvedek.

Nem történt eddig semmi bajom az égi háborútól, amelyről beszéltem. De a felhők még sűrűek, sötétek és vészterhesek a fejem fölött.

Nem lehet elegendő bizalma hozzám, aki tökéletesen és visszavonhatatlanul az Öné vagyok Jézus Krisztusban, akitől napjában ezerszer is kérem kegyelmét és áldását Önre. Élünk és halunk benne és neki. Amen.

VI.

Chantalné asszonyhoz.

Az alázatosság az özvegyek sajátos erénye.

1605. november 1.

Ma Mindenszentek ünnepe van. Reggel az ünnepi istentiszteletet végezve s látva, hogy az Úr a nyolc boldogságot a lelki szegénységgel kezdi, amely alatt szent Ágoston az alázatosság szent és fölötte kívánatos erényét érti, eszembe jutott, hogy Ön megkért, hogy valamit írjak róla. Úgy tudom, a legutóbbi, bár terjedelmes s talán túlhosszú levelemben nem tértem ki rá. Pedig az Isten annyit sugallt nekem e tárgyról, hogy ha időm volna, csodálatos dolgokat írhatnék.

Először is eszembe jutott — kedves nővér,— hogy az egyháztanítók az alázatosságot jelölik meg, mint az özvegyek sajátos erényét. A szüzeknek megvan a különleges erényük, a vértanúknak, doktoroknak és lelkipásztoroknak is, mint a saját rangjukat jelző érdemjelök : de valamennyiben szükségképen megvolt az alázatosság, mert *föl nem magasztaltattak volna, ha önmagukat meg nem alázták volna.* Az alázatosság azonban az özvegyeknek legfőbb tulajdonsága. Mert mi is keltene föl bennök a gögöt? Elvesztette az özvegy a szüzességét. Igaz, ezt a veszteséget ellensúlyozhatja az özvegyi szerénység, mert többet ér özvegynek lenni sok olajjal a mécsésében, égő vággyal az alázatosság és isteni szeretet után, mint szüznek lenni semmi, vagy kevés olajjal. Azután, ami a világ szemében a legnagyobb tisztessége a női nemnek, az özvegy elvesztette a férjét, aki dicsősége volt, s akitől nevét nyerte. Mije maradt tehát, amivel dicsekedhetik, ha nem az Isten? S az Isten a legnagyobb dicsőség, a legdrágább korona! Az egyház kertjében az özvegyeket az ibolyákhoz hasonlítják, ezekhez az igény-

telen, alacsony virágokhoz, amelyeknek a színe sem ragyogó, a szaga sem átható, de amelyek csodálatosan kedvesek. Ó, mily szép virág is a keresztyén özvegy, ha szerény és igénytelen az alázatosság folytán! Nem föltűnő a világ szemeiben, mert a szemeket kerüli s nem igyekszik önmaga ékesítésével azokat magára vonni. Minek is törődnek azok szemével, akiknek szívét nem óhajtja meghódítani?

Az apostol megparancsolja kedves tanítványának: *Tiszteld az özvegyeket, akik igazán özvegyek.* (I. Tim. 5, 3.) S kik igazán özvegyek, ha nem azok, akik szívben és lélekben is özvegyek, akik szívüket össze nem házasították semmiféle teremtménnyel? A mi Urunk a mai evangéliumban nem mondja: boldogok a tiszta testűek, hanem a tiszta szívűek s nem dicséri a szegényeket, hanem a lelki szegényeket. Az özvegyek tiszteletreméltók, ha a szívök-lelkök is özvegy. Mit jelent e szó *özvegy*? Annyit, mint megfosztott, magárahagyott, tehát nyomorult, szegény, elhagyatott. Pedig, akik szegények, nyomorultak, elhagyatottak lélekben és szívben, azok dicséretet érdemelnek. Röviden azok az alázatosak, akiknek az Úr a pártfogójuk.

De mi is valójában az alázatosság? Talán a nyomorultság és szegénység öntudata? Igen, mondja szent Bernát. De ez az erkölcsi és természetes alázatosság. Mi hát a keresztyén alázatosság? A szegénység szeretete és az elmerülés a mi Urunk szegénységének szemlélésébe. Vajjon Ön tudatában él-e annak, hogy szegény özvegy? Szeresse ezt a szegényes állapotát. Tekintse dicsőségének, hogy semmije nincs ezen a világon. Legyen jókedvű és víg, mert az Ön elhagyatottsága alkalmat ad Istennek, hogy gyakorolja irgalmasságát. A koldusok között épen a legnyomorultabbak, akiknek sebei a legnagyobbak és legborzalmasabbak, a legjobb keresők, mert leginkább kapnak alamizsnát. Mi is csak koldusok vagyunk. A leg-

szánalmasabbak a legszerencésebbek, mert az irgalmas Isten szívesen tekint le rájuk.

Alázzuk meg magunkat — kérem — és ne mutassunk mást az isteni irgalom templomának kapujánál, mint sebeinket és bajainkat. De ne felejtse el, hogy azokat vígan kell mutogatnia és valósággal örvendenie a saját ürességén és özvegységén, hogy az Úr megtöltse a maga országának királyi kincseivel. Legyen kedves és előzékeny mindenkivel szemben, kivéve azokat, akik elrabolni akarják a dicsőségét, amely épen az Ön elhagyatottsága és tökéletes özvegysége. *Örömmel dicsekszem erőtlenségemmel* (I. Kor. 12. 9.) — mondja az apostol — *és jobb nekem meghalnom, mintsem hogy valaki az én dicsőségemet meghiúsítsa.* (I Kor. 9, 15.) Ha Isten látja az alázatosságot szívünkben, elhalmozza azt kegyelmeivel. Az alázatosság őrzi meg a szüzességet. Azért nevezi az Énekek éneke a szüzi lelket a völgyek liliomának. Álljon boldog alázatossággal az Isten előtt s ugyancsak vígan és alázatosan a világ előtt. Örvendjen annak, hogy a világ számba sem veszi. S ha a világ becsüli, mulasson rajta jól, ne vessen a világ ítéletén és a saját nyomorúságán; ha pedig nem becsüli, vigasztalódjék vígadózó lélekkel, mert a világ legalább ebben eltalálta az igazságot.

Külsőleg ne fitogtassa az alázatosságot, de ne is kerülje a külső megalázódást. Sőt keresse, de mindig jókedvűen. Helyeslem, hogy néha alacsony munkákat végezzünk alattvalóink és gögös embertársaink előtt, betegek és szegények ápolásával, a mieink gondozásával a házban és azon kívül; de tegyük azt mindig természetesen és derült kedéllyel. Sokszor ismételem ezt, mert ez a titoknak a kulcsa az Ön számára és számomra. Inkább azt mondanám: *szeretetből* alázódjunk meg, mert a *szeretet*, mint szent Bernát, sőt szent Pál is mondja, mindig *örvendező*. Igaz, a megalázó szolgálatok és a külső meg-

alázások csak külső burkok, amelyekben azonban gyümölcs rejlik.

Folytassa áldozásait és ajtatóssági gyakorlatait úgy, amint írtam. Legyen ez évben állhatatos az elmélkedésben az Úr Jézus életéről és haláláról. Ez a mennyország útja. Ha elmélkedésében gyakran meglátogatja az Úr Jézust, eltanulja az ő magatartását. Ajánlok nagy és rettenthetetlen bátorságot. Ne veszítse azt el kis lelki zavar vagy a hitellenes kísértések idején. A mi ellenségünk nagy szemfényvesztő, miatta ne aggódjék. Ő Önnek nem árt, azt jól tudom. Nevesse őt s hagyja magára. Ne vitatkozzék vele, hanem fitymálja. Mert minden mestersége semmi. Sokat lármázott a szentek körül is s mindenféle mókát űzött, de mitsem ért el. Minden erőlködése után a szentek ott ülnek most azon a helyen, amelyet ő — a nyomorult — elvesztett.

Akarom, hogy olvassa el a 41. fejezetet a Teréz anya «Tökéletesség útja» c. munkájában. Ez ráségíti ama szó megértésére, amelyet oly gyakran mondtam Önnek, hogy az erénygyakorlatokban nem szabad *kicsinyeskedni*, hanem bátran, szabadon és természetesen kell eljárni. Nagyon félek az aggodalmaskodó és melankólikus lelkülettől. Erről szó se legyen, leányom. Tág és nagy szívvel kell az Úr útját járni, de alázatosan, kedvesen és összeszedetten.

Ajánlom magam a mi Celsus Benignusunk kicsiny, de hathatós imáiba. S ha a kis Amátának is volna néhány kis fohásza értem, az különösen kedves volna. Mindennap ajánlom az Ön özvegyi szívét és gyermekeit az Úrnak, amidőn föláldozom az ő Fiát. Imádkoznék értem, kedves leányom, hogy valaha viszontlássuk egymást a szentek társaságában az égben. Az én vágyamnak — Önt szeretni és az Ön részéről viszontszeretetet nyerni — nincs kisebb mértéke, mint az örökkévalóság. Az édes Jézus

adja meg azt az ő végtelen szeretetében. Amen. Vagyok és akarok is lenni egészen az Öné az Úr Jézus Krisztusban.

VII.

Egy plébánosnak,

aki nem jól érzi magát állomásán s áthelyezést kér.

Sales, 1607. szept. 15.

Uram, Kedves Testvér! Bocsásson meg, kérem, hogy annyit késtem a válasszal első kedves levelére. Nem úgy lesz a jövőben, ha szerencsém lesz további leveleket kapni.

Elutazásom előtt nagyon elfoglalt voltam s nem tudtam hozzájutni, hogy kedves kötelességemet teljesítsem. Fölteszem az Ön kedvességéről, hogy a késedelmet nem magyarázza félre.

Mindig állom azt a nyilatkozatomat, hogy Istent azon a helyen kell szolgálnia, amelyen van s megtenni a kötelességét úgy, amint teszi. Nem úgy mondom ezt, mintha erényeinek növekedését vagy szívének fokozottabb tisztulását akadályozni akarnám. Tanácsom értelme az: tedd, amit tesesz s tedd jobban, mint eddig tetted. Mert jól tudom, hogy az Isten Ábrahám személyében az összes híveknek parancsolja: *«Járj előttem és légy tökéletes»* (Gen. 17, 1.) és *«Boldogok mindnyájan, kik az Ur utain járnak»* (Zsolt. 127, 1.) s hogy atyáink a *könnyhullatások völgyében járván, fölmenetekről gondolkodtak szívökben, hogy erényről-erényre haladjanak.* (Zsolt. 83,6—7.)

Gondozza bátran a reá bízott szőlőt s szerény munkájával szolgálja a lelkek üdvét, akiket az Úr meghagyott magának, *hogy térdök ne hajoljon meg Baal előtt* (III. Kir. 19, 18.) *a förtelmes ajakú nép között* (Iz. 6, 6.). Ne csodálkozzék, ha a gyümölcs azonnal meg nem érik. *«Ha állhatatos és rendíthetetlen leszesz az Ur dolgában, munkád nem lesz hiábavaló az Urban.»* (I. Kor. 15, 58.)

Igen, uram, az Isten minket a lelki vigasztalások édes tejével táplált, hogy megerősödvén, segídezzünk Jeruzsálem falainak újraépítésében, kőhordással, vakolatkészítéssel vagy kalapácsolással. Higgyen nekem s maradjon a helyén. Tegye híven és legjobb lelkiismerettel, amire erkölcsileg képes s meglátja, beteljesedik a jóslat: *«Ha hinni fogsz, meglátod az Ur dicsőségét.* (Ján. II, 40.) Ha jól akar működni, tekintse kísértésnek azt a sugallatot, hogy helyet változtasson. Mert amíg lelke máshova kalandozik, mint ahol van, addig nem törekszik egész erővel használni ott, ahol van.

S mindezt azzal a bizalommal mondtam, amelyet irántam a levelében tanúsított s azzal a barátsággal, amelyet annak szívéből meríték, akinek szívét szeretetből irántunk lándzsával átszúrták. Kérem Öt, hogy folyton jobban megerősítse Önben a buzgóságot az Ő dicsőségeért s szívem teljességével vagyok stb.

VIII.

Chantal bárónéhoz.

A szent püspök leírja édes anyjának és saját magának vigasztalódását fiatal nővérenek, szalézi Johannának halála után, aki Chantalné karjai közt halt meg.

Ó, jaj, kedves leányom! Mégis nem természetes-e, hogy az Isten szent akaratának teljesednie kell azokkal is, akik szívünkhöz közel állnak, csakúgy, mint másokkal? Sietek kijelenteni, hogy jó édesanyám hősi keresztény bátorsággal itta meg a keserűség kelyhét. Erényessége, amelyről eddig is a legjobb véleményem volt, meghaladta az én hitemet.

Vasárnap reggel magához hívatta a kanonok fivéremet s mert már megelőző este igen szomorúnak találta őt is s a többi testvéreimet is, elkezdte mondani: *«Egész éjjel azt álmodtam, hogy leányom, Johanna, meghalt.*

Mondja — kérem — igaz-e ?» Fivérem, aki várta, hogy én jöjjek a mamának az igazságot megmondani (akkor az egyházmegyét látogattam), látva a kedvező alkalmat a gyász hír közlésére — anyánk még az ágyban feküdt — azt válaszolta: Igaz, anyám! Többet nem mondott, mert nem is volt hozzá ereje, hogy tovább beszéljen. Legyen meg az Isten akarata! — mondá jó anyám. Egy ideig keservesen sírt. Azután elhívatta Nicole-t, a szobalányát, akinek mondta: Fölkelek, hogy a kápolnába menjek imádkozni szegény leányomért. S azonnal megtette, amit mondott. Egyetlen panaszszót nem ejtett, még a pillantásával sem árult el nyugtalanságot. Ezerszer áldott legyen az Úr és ezerszer is nyugodjunk meg akaratán. Sohasem láttam higgadtabb fájdalmat. Bőségesen omlottak a könnyei, de ez csak a szívnek ellágyulása volt minden gőgös akaratosság nélkül. Hiszen a halott az ő drága gyermeke volt. Ó, Istenem: ilyen az én anyám. Nem kell-e őt nagyon szeretnem?

Tegnap, Mindenszentek napján meggyóntattam az egész családot és a legméltóságosabb Oltáriszentséggel lepecsételtem anyám szívét a túlzó szomorúság ellen. Most ő végtelenül köszöni Önnek az ápolást és az anyai gyöngédséget, amelyet a kis elhunyt iránt tanusított. Annyira lekötelezettnek érzi magát, mintha Isten megmentette volna szegénykét az Ön gondossága folytán. Ugyanazt a hálát tolmácsolja az egész rokonság, amely a haláleset alkalmával igazán derekasán viselkedett, különösen Boisy, akit emiatt még jobban szeretek.

Jól tudom, hogy Ön most önkéntelenül is kérdezi tőlem: S Ön miképen viselte magát? Igen, mert tudni akarja, hogy én mit teszek. Fájdalom, leányom, annyira ember vagyok, mint bárki más. Szívem érzékenyült annyira, amint sohasem hittem volna. De megvallom, hogy abban nagy része volt anyám és az Ön fájdalmának. Igen féltettem az Ön és anyám szívét. De egyébként —

éljen Jézus! — mindig belenyugszom az isteni Gondviselésbe. Mindent jól cselekszik s mindent jóra tud fordítani. Mily szerencse a fiatal leányra, hogy *elragadtatott a világról, hogy a gonoszság el ne változtassa értelmét.* (Bölcs. 4, 11.) Elment a sáros világról, mielőtt bepiszkította volna magát benne. A szamócat és cseresznyét előbb szedik, mint a körtét és almát. Azért, mert így kívánja az idő. Bízunk az Istenre, hogy leszedje azt, amit gyümölcsöskertjébe ültetett. Ő mindent a maga idején tesz.

Elgondolhatja, kedves leányom, mennyire szerettem a kis nővéremet. Én szültem őt Krisztusnak. Sajátkezüleg kereszteltem 14 évvel ezelőtt. Ő volt az első teremtmény, amely fölött gyakoroltam papi tisztemet. Lelkiatyja voltam s bíztam benne, hogy nagy jóságra nevelem. S ami őt különösen kedvessé tette (a valóságot mondom), az volt, hogy ő az Öné volt. Mégis, kedves leányom, testi szívem mélyén, amely annyira átérezte ezt a halált, erősen érzek bizonyos elomló édességet és csendet, lelkemnek higgadt megnyugvását a gondviselő Istenben, aki bőséges vigasztalást hint belém a fájdalemak közt.

Ime, előadtam lelkem indulatait, úgy amint tudtam. De mit akar Ön mondani, kedves leányom, midőn úgy fejezi ki magát, hogy a szomorú alkalommal úgy érezte magát, amint épen lehetett? Mondja, kérem, a mi iránytűnk nem fordult mindig a mi szép csillagunk, ragyogó égitestünk, a jó Isten felé? Mit tett az Ön szive? Nem botránkoztatta meg azokat, akik látták a sötét gyászban? Beszéljen, leányom, őszintén! Mert, lássa, nem tudom sehogyan sem helyeselni, hogy följánlotta életét, vagy gyermekeinek életét cserébe a szegény elhúnytért.

Nem, leányom, mert nemcsak elfogadni kell, amivel az Isten sujt, hanem azonnal meg kell nyugodni az Ő szent tetszésén. Istenre kell bízunk a választást, mert az reá tartozik. Dávid följánlotta életét Absolon fiának életéért. (II. Kir. 18, 33.) De ez azért történt, mert

Absolon lelkiüdvé is veszőben volt. Ilyenkor igenis kérnünk kell az Isten irgalmát. De ha csak ideiglenes veszteségről van szó, akkor, leányom, hadd sujtson és látogasson Isten, ahogyan akarja, üsse meg lelkünk lantjának bármelyik húrját, annak csak harmonikus hangot szabad adnia. Uram Jézus, a te akaratod teljesüljön fenntartás, föltétel, ellenkezés, kivétel és korlátozás nélkül apánkkal, anyánkkal, leányunkkal, mindenben és mindenütt! Ah, nem mondom, hogy nem szabad kérni és imádkozni, hogy Isten tartsa meg őket, de nem szabad az Istennek előírni: Ezt hadd meg s ezt vedd el. Nem is tesszük, ugy-e? Nem és nem, kedves leányom, az isteni Jóság kegyelme által.

Úgy tetszik nekem, hogy látom Önt, kedves leányom, erős szívvel, amely szeret és hatalmasan akar. Örvendek neki. Mert a félhalott szívek mire jók?

Külön lelkigyakorlatot kell végeznünk, legalább hetenként egyszer, hogy az Isten akaratát akarjuk és szeressük erősebben, (sőt tovább megyek), gyöngédebben és hajlamosabban, mint bármit e világon. S ezt nemcsak elviselhető, hanem a legkegyetlenebb esetek alkalmával is. Talál majd erről a tárgyról sokat a «Lelki harc» című műben, amelyet oly gyakran ajánlottam.

Fájdalom, be kell vallani, hogy ez kemény lecke. De az Isten, akiért azt megtanuljuk, nemde a legnagyobb jó? Önnek, leányom, van négy gyermeke, apósa, egy kedves fivére s még egy lelkiatyja is. Mindez Önnek igen drága. S méltán. Isten is így akarja. Mégis ha Isten mindezeket elragadná, nem maradna-e Önnek elég, ha egyedül az Isten megmarad? Nem minden-e Ő? Mit gondol? Ha semmink sem volna, csak az Isten, nem volna-e ez sok? Bizony, az Isten fiának, az én kedves Jézusomnak nem volt annyija a kereszten. Mert miután mindent elhagyott szeretetből és engedelmisségből menyeyei Atyja iránt, még a mennyei Atya is elhagyta. S mikor a szenvedések vihara a teljes elhagyatottságba vitte hajó-

ját, még az iránytűt is alig látta, amely pedig nemcsak az Atya felé irányult, hanem azzal elválaszthatatlanul egyesült. Igen, ő egy volt az Atyával, de emberi természete nem érzett belőle semmit. Oly megpróbáltatás volt ez, amelyet a jó Isten soha más lélekre nem bocsát, mert nem tudná elviselni. Meg lehetünk elégedve, leányom, ha az Isten mindent elvesz tőlünk, csak önmaga ne hagyjon el minket, amíg mi őt akarjuk. Sőt még többet mondok: minden veszteségünk és elválásunk csak ideiglenes. S kevés időre igazán lehet türelmünk.

Úgy látszik, már túlsokat beszélek. Ámde, tudja, egészen szív vagyok, amely nem hiszi soha, hogy túlsokat foglalkozik a kedves kis halottal. Küldök egy siriratot, hogy Önnek kedvére tegyek. S mivel Ön kívánja a végtisztességet megadni ott, ahol a mi kis testvérkénk teste nyugszik, én is jónak találom. De ne nagy pompát, csak amennyit a keresztény szokás követel. Mert mire való volna minden egyéb? A költségeket, valamint a gyógykezelés költségeit is foglalja jegyzékbe s küldje el nekem. Így akarom. Azalatt mi itthon imádkozunk lelke üdveért és szokás szerint szépen megadjuk neki a végtisztességet. A negyvennapos halotti szolgálatra nem küldünk semmit, leányom, mert nem szükséges annyi szertartás egy kis leányért, akinek semmi rangja nem volt e földön. Ez teljesen fölösleges volna. Ismer engem. Szeretem az egyszerűséget az életben és a halálban. Igen szeretném tudni a templom nevét és címét, ahol nyugszik.

IX.

Egy férjes nőhöz.

Tanácsok a félelem és aggályosság ellen.

1609. január 10.

Asszonyom! Kétségtelen, hogy élőszóval jobban és szabadabban kimagyarázhatná állapotát, mint írásban. Ám amíg a jó Isten azt lehetővé teszi, azokkal az eszkö-

zökkel kell élnünk, amelyek kínálkoznak. Lássá, az érzékek aluszékonysága, erőtlensége és dermedtsége igenis okoz bizonyos szomorúságot, de amíg az akarata és lelke mélye az Istenhez vonzódik, addig nem kell félni. Mert ezek inkább természetes tökéletlenségek vagy inkább betegségek, de nem bűnök vagy lelki bajok. Mégis ébreszteni és bátorítani kell a lelkünket cselekvésre, amennyire tehetjük.

Ó, a halál borzalmas, kedves leányom, az igaz. Ám viszont az élet, amely ott túl reánk vár és amelyet az Isten irgalmassága ad, nagyon kívánatos. És nem szabad kétségbeesnünk. Mert ha nyomorúttak vagyunk is, nem vagyunk annyira, mint amennyire irgalmas az Isten azok iránt, akik akarják őt szeretni és beléje helyezték reménységüket. Mikor Borromeo bíboros halálán volt, elhozatta a megholt Úr Jézus képét, hogy megédesítse halálát az Üdvözítő halála által. Ez mindnyájunk legjobb orvossága a halálfélelem ellen. Gondoljunk annak halálára, aki a mi életünk s soha se gondoljunk a mienkre anélkül, hogy egyben az övére is figyeljünk.

Istenem, kedves leányom, ne vizsgálja soha, hogy amit tesz, kevés-e vagy szertelen, jó vagy rossz, föltéve, hogy nem bűn s hogy jó lelkiismerettel Istenért akarja tenni. Amennyire bírja, tegye tökéletesen azt, amit épen tesz. De ha már megtörtént, ne gondoljon rá többet s gondoljon arra, amit még tenni kell. Járjon egyszerűen az Úr Jézus útján s ne gyötörje a lelkét. Hibáinkat gyűlölni kell, de csendes és nyugodt, nem bosszús és zajos gyűlölettel. Türelemmel kell nézni azokat s hasznot húzni belőlük önmagunk szent megalázására. Ha nem így tesz leányom, akkor a tökéletlenségei, amelyeket nagyon is élesen vizsgál, még inkább zavarják Önt s ennek folytán meg is maradnak, mert semmi sem állandósítja a hibáinkat jobban, mint a nyugtalan és ideges kapkodás azok megszüntetésében.

Kegyetlen kísértés az, hogy boldogtalanul érzi magát és szomorkodik a világban, ahol pedig maradnia kell. A gondviselő Isten bölcsőbb, mint mi. Azt hisszük, hogy ha más hajóra szállunk, jobban leszünk. Pedig ez csak úgy áll be, ha magunk megváltozunk. Esküdt ellensége vagyok az ilyen haszontalan, veszedelmes és rossz vágyakozásoknak. Mert ha jót akarunk is, a kívánság mégis rossz, mert az Isten nem akarja nekünk azt a kegyelmet nyújtani, hanem egy másikat, amelyet hasznunkra kell fordítanunk. Isten tövisek közt, csipkebokorban akar szólani hozzánk, mint Mózással tette, mi meg azt akarjuk, hogy lágy és friss szellőben szóljon hozzánk, mint Illéssel tette. Az isteni Jóság megőríz minket, leányom. Csak legyen állhatatos és bátor és örüljön annak a kegyelemnek, amellyel az Isten megerősíti akaratát, hogy egészen az övé legyen.

X.

Igéret egy barátjának, hogy püspökké szenteli.

Valószínűleg Camus, belley-i püspökről szól, mert ő az egyetlen, akit szentünk püspökké szentelt, 1609. aug. 30-án.

(1609.)

Méltóságos Uram! Mohó vággyal megragadom az alkalmat, amely sürget, hogy válaszoljak utolsó levelére, arra a végtelenül kedves levélre, amely a nagy patriarkának, szent Józsefnek napján íródott, aki a mennyei Atya szerelmes Fiának barátja és legkedvesebb leányának jegyese. Az Úristen akarta, hogy isteni Fia ilyen menyasszonynak és ilyen vőlegénynek liliomai közt pihenjen. Nem tudok kedvesebb látványt elképzelni, mint a kis Jézust ennek a nagy szentnek karjai közt, akit ezerszer és ezerszer papának szólít gyermeki nyelven és gyermekileg szerető szívből.

Jöjjön tehát, kedves testvér, hogy az én szolgálatom folytán fölékesíttessék az evangéliumi papság teljességének

nagy jellegével s így titkos módon és valóságosan lelki rokonságot kössünk, amelyet test és vér nem ért ugyan, de amelyet sem a halál, sem elporladó testünk hamuja le nem törölhet. Ez örökre megmarad és általa lelkem az Ön lelkével az apaság, fiúság és testvériség viszonyába lép. Isten tudja, hogy a világ végére is elmennék, hogy a fejére tegyem a püspöksüveget és féltékeny vagyok, hogy senki tőlem e tisztességet el ne ragadja.

XI.

De Villars Péter, vienne-i érseknek.

Megköszöni a dicséretet, amellyel a Filoteát elhalmozta. Elmondja, miért is írta a könyvet. Közli további munkáinak tervét.

Kegyelmes Uram, megkaptam folyó hó 8-án a levelet, amelyet mult hó 25-én méltóztatott írni. Megvallom, már régóta nem kaptam levelet, amely annyi örömet okozott és annyira megtisztelő rám. Hő vágya volt lelkemnek, amely mélyen tiszteli Önt, hogy szerencsés alkalommal méltón járulhassak Kegyessége elé. De miképen remélhetem ezt, aki e hegyekhez vagyok láncolva s méltatlan vagyok az Ön figyelmére?

S lám, a jó Isten előbb nyújtotta nekem ezt az örömet, amelyért alázatosan hálát mondok jóságának. Őszintén lekötelezettje vagyok Kegyelmességednek, aki hozzám szeretettel leereszkedett. Édes gyümölcse ez szegényes kis könyvemnek, amelyet bizony nem is vártam, de amelyért magáért, jobban mint bármi másért, amit eddig tapasztalni szerencsém volt, szeretni és tökéletesíteni fogom a könyvemet. Helyesen jegyezte meg Kegyelmességed, hogy a munka nem készült előre kiesztelt terv szerint. Egyszerű emlékeztető, amelyet egy szép lélek számára összeállítottam, aki lelki vezetésem alatt áll. Nagybőjt alatt készült, mikor hetenkint kétszer prédikáltam. Ő megmutatta azt tisztelendő Forrier

atyának, akkor a csambéry-i, most az avignoni kollégium rektorának, akiről tudta, hogy jó barátom s akinek én többször számot adtam lelki állapotomról. Forier atya volt az, aki erősen biztatott, hogy a munkát adjam ki. S miután azt gyorsan átnéztem és néhány pontban átcsoportosítottam, elküldtem a nyomdába. Ez az oka, amiért oly rendszertelennek találhatta.

De mivel ilyen állapotban is dicséretével méltóztatott azt kitüntetni, ha valamikor újranyomatom, több javítást teszek és kibővitem néhány résszel, amelyek nézetem szerint az olvasóközönség előtt hasznosabbá és az Ön jóindulatára kevésbé méltatlanná teszik.

Mivel Kegyelmséged buzdít, hogy ezentúl is megírjam azt, amit Isten az anyaszentegyház épülésére nekem sugall, szabadon és bizalmasan elmondom erre vonatkozó szándékaimat. Híján vagyok mindannak, ami nagyobb és hosszabb lélekzetű művek kiadásához szükséges. Nincs is elég tehetségem hozzá. Körülöttem száz mértföldnyire alig van püspök, aki úgy el van halmozva teendőkkal, mint én. Oly helyen élek, ahol könyvekhez nem juthatok s ahol nincs alkalmi közlekedés nagyobb célok megvalósításához. Azért a nagy terveket nagy írókra bízván, néhány kisebb s kevesebb munkával járó mű megírását határoztam el, amelyek megfelelnek az én életföltételeimnek, annak az életnek, amelyet nemcsak följánltam, de föláldoztam embertársaim szolgálatára, az Isten nagyobb dicsőségére. Elmondom röviden a tárgykört.

Tervezek egy könyvecskét az Isten szeretetéről, nem elméleti fejtegetés alakjában, hanem hogy bemutassam a szeretet gyakorlását az első tábla parancsolatainak megtartása által. Ezt követi majd a második könyv, amely leírja az isteni szeretet gyakorlását a második tábla parancsolatainak követése által. Mindkettő szép és könnyen kezelhető kötetbe foglalható össze. Gondolom,

kiadhatok majd kis kalendáriumot és naplót is a jámbor lelkek használatára, amelyben az év minden hetére előírom a léleknek a szentgyakorlatokat.

Van bőséges anyagom egy vezérfonálhoz a tanulók számára, akik az evangéliom prédikálásához készülnek s azután kiadnám az eretnekek megtérítésének módszerét szentbeszédek alakjában. Ebben a könyvben gyakorlati módon akarnám megcáfolni ellenségeink legismertebb és leghiresebb ellenvetéseit. S megírnám azt nemcsak oktató, hanem szívbe markoló stílusban, hogy nemcsak a katolikusok vigasztalására legyen, hanem az eretnekek megtérítésében is szolgálatot tegyen. E célból fölhasználnám elmélkedéseimet, amelyeket öt éven keresztül Chablais-ban készítettem, ahol a szentíráson és a nagy Bellarmin művén kívül egyéb könyvek nélkül prédikáltam.

Ime, Kegyelmes Uram, erre ösztönöz szerény buzgóságom, amelyet a tudományos anyag hiányán kívül a kevés szabad idő és erőtlenségem tudata is mérsékelni fog. Őszintén megvallom, hogy az Ön tekintélye nagyon föl-villanyozott a kedvező ítélettel, amelyet első könyvemről mondott s amelyről még meg kell említenem a mont-pellier-i püspök véleményét is.

Arról értesít, hogy több helyen túlságosan tömör vagyok s nem fejtem ki eléggé a gondolataimat. Ebben kétségtelenül igaza van. Mivel ugyanis a munkát egy lélek számára írtam, akivel gyakran érintkeztem, rövidsége törekedtem az írásban, mert alkalmam volt magam előszóval megértetni.

A másik dolog, amit megemlít, az, hogy az egyszerű és első lelki bevezetésben túlgyorsan viszem előre Filoteát. Ez megtörténhetett, mert a lélek, akivel foglalkozom, már nagyon erényes volt, bár a lelki életet nem ismerte. Innen van, hogy rövid idő alatt nagy előhala-dást tett.

Mindkét hibát örömmel kijavítom, ha könyvem új kiadásra kerül. Mert hogy ott végezzem, ahol elkezdtem, a kiváló megtiszteltetés miatt, amelyet nekem azáltal szerzett, hogy megnyitotta az utat az Ön barátságához s az Ön kedvező véleménye miatt, amely azt a lelkek számára hasznosnak tartja, nagyon szeretem a könyvemet s kiegészítem minden jóval, amire képes vagyok.

Ó, de én Istenem! Mit mond majd rólam Kegyelmes Uram, látva mily együgyű bizalmaskodással öntöm ki a lelkem Ön előtt, mintha bizony megérdemeltem volna a kedvező fogadtatást és kegyes meghallgatást. Én már ilyen vagyok, Kegyelmes Uram! Az Ön szent szeretete ébreszti bennem a nyílt bizodalmat s még arra is indít, hogy a mi közös és felséges Mesterünk, az Úr Jézus szívére kérjem, árássa rám is a kegyességet, amelyet irántam tanusítani kezdett, nemcsak gyöngéd lelkületének közlésével, hanem azzal a bírálattal és figyelmeztetéssel is, amelyet szeretete és buzgósága sugallni fog. Igérem, hogy bennem fogékony, bár méltatlan szívre talál, amely szomjúhozza ezeket a kegyelmeket. Isten tartsa sokáig, Kegyelmes Uram, halmozza el kegyelmeivel, így kívánja alázatos és engedelmes szolgálja.

XII.

Egy özvegyhez.

Elsirat egy nőt, aki eretnek lett. Hálát ad Istennek, hogy a katólikus hitben megőrizte. A térítés módszere.

1609. december 12.

Istenem, mily szerencsétlenség! Ez a szegény nő a férjével együtt a veszedelembé rohan. Szent Ágoston vallomásai, különösen az a fejezet, amelyet neki mutatni fogok s amely reá vonatkozik, talán visszatarthatja őt, ha tényleg csak azok a megfontolások vitték az örvény

szélére, amelyeket fölhoz. Isten a végítélet napján majd igazolja magát vele szemben s kinyilvánítja, miért hagyta el őt. Ő, az egyik örvény a másikat követi. Imádkozom érte különösen szent Tamás napján és megkérdem e szentet, hogy az ő szerencsés hitetlensége által járjon közben a szegény lélekért, amely szerencsétlenül hitetlen. Mennyi hálával tartozunk, kedves leányom, a nagy Istennek! Különösen én, akit gyöngé és ingatag koromban annyiféle módon kísértettek, hogy az eretnekségnek meghódoljak s aki annak mégis soha a szemébe sem néztem, hacsak azért nem, hogy megvetésemet nyilvánítsam; én, akinek fiatal és törekeny szelleme a legfertőzöttebb könyveket átfutva soha még hajlamot sem érzett a borzasztó baj iránt. Istenem, ha e nagy jó-téteményre gondolok, borzadva reszketek csunya hálátlanságom miatt.

Nyugodjunk bele ezeknek a szerencsétlen lelkeknek elvesztésébe, mert az Úr Jézus, akinek ők igen kedvesek és drágák voltak, nem hagyta volna őket az érzékek után futni, ha nagyobb dicsősége nem így kívánná. Igaz, sajnálnunk kell őket és imádkozni értük, mint Dávid sóhajtozva imádkozott fölakasztott és elvesztett Absolon fiáért.

Nem nagy baj, ha kis undort tanusított, mikor azzal a nővel beszélt. Fájdalom, leányom, néha alig tudjuk magunkat tartani olyan körülmények között, amelyek az undort kikényszerítik. Szent Jeromos levelei is hasznosak lehetnek neki, mert a szentatyák iratai közt bőven található itt-ott elszórt tanuságok az egyház mellett (hiszen ők végre is egészen úgy beszélnek, mint mi) s azonkívül ezeknek a nagy embereknek egész szelleme az eretnekség ellen szól.

Másnap, kora reggel, igen tanult ember jött hozzám, aki sokáig protestáns lelkész volt s elmondotta nekem, miként térítette el az Isten az eretnekségtől. «Az én

katekétám — mondta — a világ legtudósabb püspöke volt.» Vártam, hogy a mi korunk nagyjai közül nevez meg valakit s ő szent Ágostont nevezte meg. Corneillenek hívják és most igen szép és méltó könyvet ad ki az igaz hit védelmére. Még nincs fölvéve az egyházba. Megigérte, hogy én fogom őt átvenni. Nem találkoztam eddig ily tudós emberrel az egyházon kívül. A jó ember egészen megvigasztalódva ment el tőlem s mondta, hogy én nagy szeretettel bántam vele s hogy bennem az igazi keresztény szellem lakik. Ebből az esetből is következik, hogy a régi szentatyák lelkülete az eretnység ellen szól, még azokban a tételekben is, amelyekről épen nem vitatkoznak az ellenféllel.

Midőn Párisban prédikáltam a királyné kápolnájában az ítélet napjáról (nem volt vitabeszéd), jelen volt egy Perdreauxville nevű asszony, aki kíváncsiságból jött. Megragadta őt a beszéd és annak hatása alatt elhatározta, hogy tovább taníttatja magát. Három hét múlva az egész családot hozzám hozta szentgyónásra s én lettem a bérmatyjuk a szent bérnél. Lássa, ez a beszéd nem készült az eretnység ellen s mégis az eretnység ellen hatott, mert Isten akkor ilyen lelki erőt adott a lelkek megnyerésére. Különb is mindig mondtam, hogy aki szeretettel beszél, alapjában az eretnység ellen beszél, ha egyébként egy szót sem ejt róla. Joggal elmondhatjuk azért, hogy a szentatyák összes iratai alkalmasak az eretnekek megtérítésére.

Ó én Istenem! Mennyire óhajtom, hogy Ön tökéletes legyen. Aki egyben tökéletes, mindenben az lesz. A tökéletesség egy és egyszerű. Éljen békésen és derült kedéllyel, vagy legalább is fogadja megelégedéssel, amit Isten akar az Ön szívével.

XIII.

Chantal bárónénak.

Közli vele édesanyja halálát és leírja utolsó perceit.

1610. március 11.

Én édes Istenem! Ugy-e, kedves leányom, mindenben és mindenütt imádnunk kell a legfölségesebb Gondviselést, amelynek végzései szentek, jók, szeretetreméltók? Tetszett neki elszólitani e nyomorult világból a mi legjobb és legédesebb anyánkat, hogy amint bizton remélem, nála, az ő jobbja felől legyen. Áldjuk — leányom — az Urat, mert jó és örökkévaló az ő irgalmassága. (Zsolt 118, 147.) Igazak az ő ítéletei és méltányosak. Akarata mindig szent és rendelkezései szeretetből fakadnak.

Ami engem illet, megvallom leányom, hogy nagyon fájdalmasan átéreztem ezt a válást. Saját gyöngeségemnek ezen megvallásával tartozom, miután vallomást tettem az isteni Jóság mellett. De ez a fájó érzés mégis nyugodt volt, bár igen élénk. Mert úgy voltam, mint Dávid király: *Elnémultam és nem nyitottam föl számat, mert Te cselekedted.* Ő ha nem az Úr tette volna, bizony hangosan kiáltottam volna a csapás miatt. Ám nem mertem kiáltani, sem zúgolódni az atyai kéz csapásai alatt, amelyet — hála a jó Istennek — kora ifjúságomtól kezdve megtanultam gyöngéden szeretni. Ön bizonyára kíváncsi, miképen végezte be jó anyám utolsó napjait. Ime, elmondom a rövid történetét.

Hiszen Önhöz szólok, akinek átengedtem anyám helyét a szentmisében az élőkről való megemlékezéskor, anélkül, hogy kihagynám ott, ahol eddig is említettem. Nem tudtam volna kihagyni, mert visszavonhatatlanul bírja szivemben azt a helyet, amelyet egyszer elfoglalt. Így most Ön az első és az utolsó a megemlékezéskor. Anyám a télen hozzám jött s mialatt egy hónapig itt

volt, gyökeresen átvizsgálta lelkét és sok bensőséggel fölújította erősfogadását. A legnagyobb meglepéssel ment el tőlem s saját vallomása szerint még sohasem talált nálam annyi vigasztalódást. Lelki örömben élt egészen hamvazószerdáig, amikor Thorens-ba ment a plébániatemplomba, ahol meggyónt, nagy áhitattal megáldozott, három szentmisét és vecsernyét hallgatott. Este ágyban fekvé, mert nem tudott aludni, szobalányával három fejezetet fölolvastatott a Filoteából, hogy szent gondolatokkal foglalkozzék és megjegyezze, hogy majd reggel folytatni fogja. De az Úristen megelégedett a jószándékkal s másként rendelkezett. Mert hajnalban, amint jó anyám fölkel és fészülködött, hirtelen összeesett, mint a halott.

Szegény fivérem, az Ön veje, aki még aludt, amint az esetről értesült, ingben odafutott, anyánkat fölemelte, mozgatta, erős esszenciákkal és más szerekekkel iparkodott segíteni, amelyek ilyen esetekben hasznosaknak látszanak. Ennek folytán a beteg magához tért, beszélni kezdett, de nem lehetett megérteni, mert a gége és a nyelve megbénult.

Eljöttek engem hívni, aki azonnal odasiettem az orvossal és a gyógyszeréssel. Letargiában találtuk. Félteste hűdött volt. Álmából néha föl lehetett ébreszteni. Éber perceiben teljes volt az öntudata. Nagy erőlködéssel igyekezett néhány szót mondani, vagy egészséges kezével, amelynek használatát még nem vesztette el, intett. Beszélt az Istenről és saját lelkéről. Megfogta a feszületet vakon (mert hirtelen meg is vakult) és csókolta. Soha nem vett magához semmit, hogy előbb keresztet ne vetett volna rá. Fölvette az utolsó kenetet.

Mikor megérkeztem, vakon és látszólag tehetetlen álomba merülve megcirógatott s azt mondta: Ez az én fiam és atyám. S karjával átkarolva megcsókolt, de előbb megcsókolta a kezemet. Majdnem két és fél

napig volt ilyen állapotban. Azután már nem sikerült őt öntudatra ébresztteni. Március elsején visszaadta lelkét Teremtőjének, kedvesen, békésen. Oly nyugodt és szép volt, mint azelőtt talán soha. Szébb halottat még alig láttam.

Meg kell még mondanom, hogy volt annyi erőm őt utolsó áldásomban részesíteni, szemeit és száját lezárni és a halál pillanatában az utolsó búcsúcsókot megadni. Azután erősen meggyűlt a szívem és sírtam jó anyám fölött oly erősen, mint ahogyan nem sírtam, amióta pap vagyok. De a sírásban, hála Istennek, nem volt lelki keserűség. Ime, az egész történet. Végül még meg kell dicsérem az Ön vejének kitűnő viselkedését, aki végtelenül lekötelezett szorgoskodásával és fáradhatatlan munkájával szegény jó anyám érdekében. Igazán őszinte szívből mondom, hogy ha idegen volna, emiatt is testvéremnek fogadnám és vallanám őt. Nem hiszem, hogy tévedek, amikor úgy találok, hogy igen előnyösen megváltozott úgy világi, mint természetfölötti értelembe.

Egyébként, kedves leányom, ebben is meg kell nyugodnunk s áldanunk kell az Istent mindig, akkor is, ha még fájdalmasabban meglátogat. Ha jónak találja, eljöhetne hozzánk, hogy már itt legyen virágvasárnapon. Nem volna méltó, hogy a szent ünnepeket úton töltse. Kis szobája várja. Szerény asztalunkat és egyszerű vendégszeretetünket jó szívvel följánljuk. Jó szívvel mondom, mert az én szívem az Öné. Most futólag felelek levelének főbb pontjaira.

A kis Charlotte (Chantalné leánya) nagyon boldog, hogy eltávozott a földről, mielőtt azt igazán érintette. Ő, bizony kissé sírni kellett, mert hiszen emberi szívünk van és érző természetünk. Miért is ne siratnók meg halottainkat, mikor az Isten lelke azt nemcsak megengedi, hanem ajánlja is. Meggyászoltam a szegény kis

leánykát, de kevésbé fájó gyással, mert a mi jó anyánk halála fölött érzett fájdalom eltompította érzéseimet az újabb gyászeset iránt, amelynek híre akkor érkezett, mikor édesanyánk teteme még a házunkban nyugodott. Legyen áldott az Úr ezért is. *Isten adta, Isten elvette, legyen áldott az Ő neve.* (Jób 1, 21.)

Fájdalom! A szegény N.-nek nagy szüksége van a közvetlen vezetésre, mert nagyon jó ugyan és páratlanul készséges, de ugyanolyan búskomor és bátortalan. Lássá, annyiszor megmagyaráztam neki, hogy rászorul az állandó zárdai tartózkodásra és önfegyelmzésre, mégis övéinek kívánsága ellenére mindennap újabb és újabb kimenőre gondol. Nem kifogásolom most azt, hogy Önnel elment Bourbilly-be. Mert az nem kimenő, ha azért utazik, hogy jobban megnyugodjék és visszaterjen. De a céltalan kijáráásokat értem. Ezeket úgyszólván nélkülem tervezik és határozzák el. A jó Isten tudja, leányom, hogy gyöngéden szeretem ezt a lelket és teljesen eltölt a vágy, hogy lelki javát munkáljam. Nem is akarom elhagyni ezentúl sem, bármit tett is. Nem merem ellökni magamtól. Mert ő olyan lélek, amelyet csak szeretettel és bizalomkeltéssel lehet vezetni. Ragaszkodását a szeretet folyton megújuló nyilvánításával kell táplálni. Ezt pedig a távolból nem lehet tenni. Egyébként erről majd beszélünk, ha Ön itt lesz.

Élénken sajnálom N. asszony esetét. Ha reménye horgonyát az Úr Jézusba vetette, akkor ez visszahozza a rossz útról, hogy azután annál gyorsabban vezesse a cél felé.

Megírom P. Mouchy-nak, hogy szenvedjen sokat. Nem válunk az egyház szégyenére, ha Krisztus Urunkat követjük, aki annyi gyalázatot elviselt a mi üdvösségünkért.

Ahol lelki haszonról van szó, nem szabad a gyaláz-

kodásoktól félni. Igen, leányom, a jó Isten majd megsegít minket a jó komasszony esetében is, bár a magunk részéről is minden lehető el kell követni. Amikor majd Ön itt lesz, megbeszéljük, hogyan valósítjuk meg terünk és meglátjuk, mit mondanak hozzá leányaink. Favre csodákat művelt s most egészen az Istené.

Ami az imádságra vonatkozó tanácsokat illeti, amelyeket a jó főnöknőnyától kapott, azokról most egyelőre nem mondok semmit. Csak azt kérem, hatoljon a dolog mélyére, amennyire tudja. Mert hogy világosan beszéljek Önnel: magam az elmúlt nyáron kétszer vagy háromszor minden előkészület és szándékföldreállítás nélkül az Isten színe elé helyezkedtem s végtelenül közel éreztem magam az ő szent Fölségéhez a majdnem fölfoghatatlan, de nagyon édes szeretetnek egyetlen, egyszerű és folytonos érzésével; mégsem mertem soha a rendes útról letérni és a rendkívüliből rendszert csinálni. Nem tudom, de én szeretem a régi és egyszerű szenteknek útját. Nem mondom, hogy nem szabad a rendkívüli úton járni, ha előkészültünk és ima közben érezzük az elragadtatást az ilyen rendkívüli imádságra. De rendszert csinálni abból, hogy nem kell előkészülni, azt kissé erősnek tartom. Szintúgy az Isten színe elől eltávolozni hálaadás, följajnlás nélkül, sőt bármily imádság elmondása nélkül: lehet esetleg hasznos, de hogy ez szabály legyen, az — megvallom — ellenkezik a fölfogásommal. Ám én az Isten előtt egyszerűen bevallom — s Ön előtt is csak világosan és őszintén szólhatok —, nem vagyok annyira beképzelt, hogy nem volnék hajlandó, sőt nagyon is készséges a nézetemet megváltoztatni és azokét követni, akik többet tudhatnak, mint én. S mondom ezt nemcsak a jó főnöknőről, hanem nála sokkal kisebbekről is. Tanulmányozza tehát az ő fölfogását és annak indokait, de egészen nyugodtan és idegesség nélkül, hogy ne higgye, hogy Ön őt vizsgáz-

tatni akarja. Tisztelem szívből ezt a lelket és az egész zárdáját.

Isten vele, kedves leányom, a közeli viszontlátásra az Úr Jézus segítségével, aki éljen és uralkodjék a mi lelkeinkben örökké. Amen.

XIV.

Deshayes úrhoz.

Deshayes IV. Henrik francia király és Szalézi szent Ferenc benső barátja volt. A szent vigasztalja őt IV. Henrik halálakor.

Annecy, 1610. május 27.

Kedves Barátom, Uram! Európa nem sirathat meg úgy halált, mint a nagy IV. Henrik halálát. Ki ne csodálkoznék Önnel együtt méltán a világ dicsőségének állhatatlanságán, hiúságán és álnokságán? Ez a fejedlem oly nagy volt származásában, hősi bátorságában, győzelmeiben, diadalaiban, szerencsében és békében, hírnevében és a nagyság minden ágában. Ó, ki ne hitte volna, őszintén szólva, hogy a nagyság elszakíthatatlanul hozzáfűződik az életéhez s miután örök hűséget esküdött neki, a lelkesedés tüzeit gyújtja meg az egész világon az utolsó pillanatban, amelyben a nagyság elmúlik az ő dicső halálában? Igen, Uram, úgy látszott, hogy ez a nagy élet nem végződhetik előbb, mint a Levante meghódítása, az eretnokség és a törökök legyőzése után. Az a tizenöt, vagy tizennyolc év, amelyet erős szervezete és tartós egészsége, Franciaország és több más ország hó óhaja neki ígért, elég lett volna hozzá. S ime a nagyságnak hosszú láncolata ily halálban végződik, amelyben nincs semmi nagyság, kivéve azt, hogy nagyon gyászos, siralmas, nyomorult és lesújtó. Akit halhatatlannak gondoltunk, mert nem tudott meghalni annyi életveszélyben, amelyen keresztülhatolt, amíg a boldog békéhez jutott, amelynek csak

az utolsó tíz év alatt örvendhetett, az meghalt egy hitvány késnek gyalázatos szúrásától, egy ismeretlen fiatalember kezétől az utca közepén! *Emberek fiai, meddig lesztek nehéz szívvel? Miért szeretitek a hiúságot és keresitek a hazugságot?* (Zsolt. 4, 3.)

Minden nagyság, amelyet a világ mutat, csak ábránd, álomkép és hazugság. Ki hitte volna, kedves Uram, barátom, hogy egy királyi élet folyama, amelyet annyi tisztelet, győzelem és dicsőség mellékfolyója táplál s amelynek vizein annyi ember hajózik, így veszhet el, így tűnhet el, a parton és a szárazon hagyva hajóseit? Nem gondoltuk-e volna inkább, hogy úgy folyik a halálba, mint a tengerbe vagy az óceánba — több diadallal, mint ahány deltája van a Nilusnak. De az emberek fiai megcsalódtak számításaikban és meg hiúsultak jóslataik. Én Istenem, hogy mégsem okulunk annyi tapasztalat után! Miért nem vetjük meg a világot, amely mindenben ily hitvány és gyöngé? Miért nem ülünk annak a halhatatlan Királynak lábaihoz, aki halálával legyőzte a halált s akinek a halála drágább, mint a föld összes királyainak élete?

Boldog Ön, Uram, hogy e gondolatokkal tényleg foglalkozik, de még sokkal boldogabb lesz, ha elmékedése nyomán üdvös elhatározásokra is jut s öreg napjainak hátralevő részét mint a tömjént fölégeti az örökkévalóság királya iránt való szeretet tüzeiben. A szeretet, amellyel szép és nemes lelke iránt viseltetem, mondatja velem ezt, bár tudom, hogy nincs rá különös szükség.

Az elhúnyt nagy király legnagyobb dicsősége, hogy ismét az egyház gyermeke s ezáltal Franciaország atyja lett; hogy a legfőbb Pásztor nyájába mint hű bárány megtért s ezáltal a népek sokaságának pásztora lett. Szívét az Istennek ajánlva, megnyerte az összes jó katolikusok szívét önmagának. Ez az egyetlen dicső tette remélni engedi, hogy a jó és irgalmas mennyei Atya az

élet utolsó pillanatában királyi szívében fölindította a tökéletes bánatot, a boldog halál zálogát. Kérem a legfőbb jószágot, legyen irgalmas az iránt, aki annyi ellenségének megkegyelmezett s fogadja örök dicsőségébe ezt a lelket, ezt a bűnbánatban megtisztult lelket, amely e földön sokakat fogadott vissza kegyelmébe megtérésük után.

Ami engem illet, megvallom őszintén, hogy a nagy királynak kegyessége irántam szinte határtalannak tűnik fel, ha meggondolom, mi voltam én, mikor az 1602. évben meghívott saját országába. Ez a kegy megnyerhetett volna nemcsak ily egyszerű papot, mint én voltam, hanem bármily híres főpapot is. Ám az Isten másként rendelkezett velem. Mégis nagyon boldog voltam, hogy a királyi lélek, miután egyszer megajándékozott engem jóindulatával, állandóan megtartott kegyelmében, amint különböző alkalmakkor megnyilvánult tényei bizonyítják. S noha soha, soha semmit sem kaptam jószágától, mint azt az édes biztosítékot, hogy kegyelmében vagyok, végtelenül lekötelezettnek érzem magam és szívem sugallata indít, hogy imádkozzam lelki üdveért és utódainak boldogságáért. Alig tudom befejezni a társalgást a nagy emlékéü fejedelemről, de kénytelen vagyok bevégezni leveletem. Isten legyen az Ön mindene.

XV.

Borghese Scipio bíbornokhoz.

A pápa tekintélyéről szóló vitában Szalézi szent Ferenc a főtétele hirdetését sürgeti, a részletkérdésekről pedig a vita eltiltását ajánlja. A főtétele az, hogy meg kell óvni a katolikus egyház egységét és minden katolikus hívő engedelmeskedni tartozik a pápának. Ennek szemelölt-tartásával a gyakorlatban megoldható minden részletkérdés.

Látom a Párisból és Dijonból érkező hírekből, valamint az ezekben a városokban megjelent nyomtat-

ványokból, hogy a vita a pápa hatalmáról a királyok fölött folyton jobban elharapózik s hasonlóképen elmérgesedik a vitatkozás a zsinatok tekintélyéről összehasonlítva azt a római pápák tekintélyével. Világos, hogy a parlamentek, államférfiak, sőt a katolikus polgárok nagyobb része a pápai tekintélyre kevésbé kedvező, sőt avval ellentétes állásponthez hajlik, abban a hitben, hogy ez jobban megegyezik az állami szuverének jogaival, mint a másík. Ha a dolgok úgy haladnak tovább, féltő, hogy jelentékeny lesz az erkölcsi kár és a lelkek sira'mas megoszlása következik be az országban, annál inkább, mert a király három-négy esztendő mulva átveszi a kormányzást s a Szentszék tekintélyével ellenséges párt könnyen megnyerheti magának, mert így jobban remélheti hatalmának megnövekedését. Tekintetbe kell vennünk az emberek természetes törekedését a függetlenségre, különösen a mi korunkban ; hozzá még az ifjúkorban, amely természetszerűleg vakmerő és vállalkozó, noha joggal hihetjük, hogy a koronaherceg igen jóindulatú és keresztény szellemű. S ha egyszer megnyilvánul a szándék minden iga lerázására, amely nagyon ragadós, akkor az önmagától és észrevétlenül átragad egyik országról a másikra, egyik koronáról a másikra, amint azt már más bajoknál is láttuk. A veszély igen nagy. Nézetem szerint nem helyes eljárás az orvosságot abban keresni, hogy a kérdést megvitatjuk a legügyesebb hittanárokkal. Mert minél elevenebb lesz a vita, annál jobban nekihevíülnek a lelkek s annál inkább megoszlanak a szellemek s azonkívül az ellenség érvei mindig jobban hízelegnek majd a hatalmasok füleinek, nem azért, mert igazak, hanem mert inkább megfelelnek az ő szándékaiknak. S akadnak majd hittudósok, akik különböző okokból még szívtják az ellenkezést. A leghatasosabb orvosság volna kihasználni az alkalmat most az anyakirálynő és az ő tanácsának kormányzása idején és

barátságos tárgyalást kezdeni a királynővel Őszentése részéről. Őszentése sajnálatát fejezné ki afölött, hogy ámbátor a pápa és a király között soha a legkisebb ellentét sem merült föl s a Szentatya mindenkor atyai hajlandóságot tanusított és azt az őszinte óhajt táplálta, hogy előmozdítsa a királyság javát és megerősödését, nyugtalan és veszekedő emberek, a Szentszék és a legkeresztényebb Fölség közt a szent egység ellenségei, tapintatlanul és oktanul kérdéssé teszik a Szentatya szeretetét a királyság iránt, midőn haszontalan és idétlen vitákat keltenek, amelyek nyomán gyöngé és beteg lelkekben bizalmatlanság támadhat a Szentszék legőszintébb jóindulatában a király és a királyság iránt. Ugyanazért hallgattassa el Őfelsége ezeket a vakmerő és lázadó vitákat, viszont a pápa a maga részéről is kellő időben rendelettel megszüntetné ezeknek az időszerűtlen és haszontalan kérdéseknek feszegetését, amelyek a katolikusoknak nem használhatnak, de sok bajt okozhatnak az eretnekek részéről, akik diadalmaskodnak a mi megoszlásunk folytán. Egyszóval: a helyes eljárás egyik részről is, a másikról is, hallgatásba fojtani a vitákat. S noha dicséretreméltó egyes hitszónokoknak buzgósága, akik szembeszálltak az ellenség vakmerőségével, mégis egészen világos, hogy a veszekedések és vitatkozások folytatása nem oltja el a tüzet, sőt annál inkább szítja s így a hallgatás előnyösebb, mint a vitatkozás, és a részletkérdések fejtegetése helyett sokkal hasznosabb a főtételt hangsúlyozni, amelyben bennfoglaltatik a részletkérdések megfejtése is. Ilyen harcban mindig több sikert ígér az udvarias tárgyalás, az okosság, a finomság; mint a tudomány egész fegyvertára és a buzgóság tüzének minden lángolása. Spreta exolescunt; si irascaris, agnita videntur. Ha a tétel jól van fölállítva, akkor igen gyakran a legjobb válasz a nyugtalan szellemek okvetlenkedéseire őket feleletre nem méltatni.

Franciaországban most kívánatos volna, hogy minden szónok beszéljen szelíden, nem erőszakosan és hangsúlyozza az egység szükségességét az egyház összes tagjai közt, valamint az összes katolikusok köteleességét, hogy magukat a legfőbb pásztornak alárendeljék. Ne térjenek ki a részletekre és ne fejtegetssék, hogy az egyes esetekben milyen hatalmat gyakorolhat a pápa a szuverének fölött. Akik helytelenül beszélnek a pápa hatalmáról, azokkal nem szabad egyenes válasszal szembeállni, hanem kerülőúton kell őket rendreutasítani, kimutatva nekik, hogy kellő ok nélkül vetik föl a kérdést és avval a gonosz szándékkal, hogy gyűlöletet szítsanak a Szentszék ellen, amely jóindulattal és anyai szeretettel viseltetik az ország iránt. Állításaik cáfolása helyett a rossz szándékukat kell megtámadni s őket megutáltatni mint a béke megbontóit, közben pedig szelíden kidomborítani a két főigazságot, tudniillik a keresztény katolikus egységet és a köteles szeretetet és ragaszkodást a Szentszékhez, amely igazi köteléke az egységnek és a keresztények közösségének. Meg kellene bízni néhány békülékeny és okos főpapot, hogy összhangot teremtsenek a Sorbonne és a jezsuiták közt, hogy ez a két testület — bocsánat a kifejezésért — egy szekér elé fogva eredményesebben dolgozhassék az Úr országában. S az egyetértés biztosítása céljából tanácsos volna hódolattal és kellő megfontoltsággal a királynőhöz is fordulni s neki megmagyarázni, hogy a katolikusok egyetértése folytán az eretnokség sokat vesztene hiteléből. Ez annyira igaz, hogy ha Franciaországban a püspökök, a Sorbonne és a szerzetesrendek jó egyetértésben működnének, tíz év múlva híre sem volna az eretnokségnek. S nem is volna nehéz ezt az egységet megteremteni, ha akadna, aki az anyakirálynővel jól megértetni tudná annak fontosságát, eléggé ügyes emberek támogatnák a nunciust és tudnák egymáshoz közelebb hozni a különböző testületeket. Na-

gyon sokat használhatna még az ügynek, ha azt a szerzetek tartományi és általános főnökeinek ajánlanák s meleghangú leveleket írnának az egyetemeknek, különösen a Sorbonne-nak, amelyekben kimutatnák a Szentatya bensőséges szeretetét az ország iránt és annak hő óhaját, hogy a papok prédikálják a híveknek az őszinte engedelmességet és hódolatot, amellyel az alattvalók a koronának tartoznak. De mielőtt az intézkedéseket megtennék, előzetesen tárgyalni kellene az anyakirálynővel és a kormányzótanáccsal. E célból igen kívánatosnak látszik, hogy a Szentatya maga tárgyaljon Rómában a francia követtel és a francia bíbornokokkal és kifejezésre juttassa azt a határozott óhaját, hogy ezek a botrányos viták megszűnjenek. Sero medicina paratur, cum mala per longas invaluere moras.

XVI.

Chantal bárónéhoz.

Elmondja benyomásait, amelyeket Sales várában nyert.

Bőjt másnapja (febr. 26.) 1615.

Irtam Önnek, mikor Sales-ba indultam s irok most, amikor visszatérek. Három örömöm volt itt s Ön szívesen vesz róluk tudomást, mert ami nekem öröm, az Önnek is az.

Először is az én kedves kis nővéremet sokkal kedvebbnek találtam. Teljesen eltölti a vágy, hogy minél jobb és ajtatosabb legyen.

Másodsor — tegnap, hamvazószerdán a reggelt az erkélyes folyosón töltöttem és a kápolnában. Ott oly jól esett visszaemlékezni a mi szent és kedves eszmecserénkre az Ön általános gyónása kapcsán. Alig tudom elmondani, mily hasznos gondolatokat és érzéseket sugallt nekem az Úr.

Harmadszor — havazott és az udvar lábnyi magasságban hóval volt takarva. János előjött, kis helyen elsöpörte a havat és szemeket hintett el a galamboknak táplálékul. A galambok mind egyszerre jöttek ebbe az ebédlőbe táplálkozni békésen és csodálatos illemtudással. Mulattam a látványon. Nem képzelem, mennyire épültem a kis állatok példáján, mert nem ejtettek egyetlen szót s azok, amelyek előbb jóllaktak, félrerepültek s várták a többit. S amikor már a hely fele kiürült, egy sereg madárka gyűlt a galambok köré. A galambok, amelyek még ettek, egy sarokba húzódtak, hogy minél nagyobb helyet engedjenek a kis vendég-madárkáknak, amelyek szintén eljöttek a terített asztalhoz enni, amin a galambok cseppet sem botránkoztak.

Megcsodáltam a szeretetet. A szegény galambok úgy félték, hogy megsértik a kis madarakat, amelyeknek alamizsnát adtak, hogy az asztal végére szorultak. Megcsodáltam a kis koldusok szerénységét, akik csak akkor jöttek alamizsnáért, mikor látták, hogy a galambok már az ebéd végén vannak s mégis maradt elég fölösleg. Nem tudtam visszafojtani könnyeimet, látván a galambok szerető egyszerűségét s a kis madarak bizalmát az ő szeretetökben. Alig hiszem, hogy szónoklat valaha ilyen mélyen meghatott volna. Az erényességnek ez a képe jó érzéssel töltött el egész napra.

De már sürgetnek, drága jó anyám. Szívem elbeszéli Önnek a gondolatait s gondolataim leggyakrabban az Ön szívével foglalkoznak, amely bizonyára egy szív az enyémmel.

Az Ön imádsága mint egyszerű ráhagyatkozás a jó Istenre végtelenül szent és üdvös. Nincs semmi kétség benne. Annyiszor megvizsgáltuk s mindig úgy találtuk, hogy az Úr akarja Öntől ezt a fajta imádságot. Tehát csak szépen folytatni kell.

Isten újabban sok vigasztalással és szent érzellemmel

tüntet ki engem. Világosságot és melegséget lehel a lelkembe. De lényem alsó része nem részesedik a boldogságban. Legyen érte áldott az Úr. Isten, aki a mi szívünk lelke, drága jó anyám, töltse el Önt örökre szent szeretetével. Amen.

Dolgozom a könyvön, amennyire tehetem. (Le traité de l'amour de Dieu.) Higyje el, valóságos gyötrelmem, hogy nem tudok a szükséges időhöz jutni. Mégis haladok és hiszem, hogy beválthatom az ígéretemet. Ön az én kedves, szívemnek igen drága anyám. Isten tegye Önt mindinkább az övévé. Üdvözlöm a nővéreket.

XVII.

Mátyás római császárhoz.

A szent kimenti magát, hogy az 1615. február 1-én egybehívott regensburgi birodalmi gyűlésen nem jelenhetik meg, amelyben a császár segítséget kér a fejedelmektől a törökök ellen s amelyre Szalézi szent Ferenc mint birodalmi herceg és Genf város szuverénja meghívást kapott.

Annecy, 1615. május 9.

Bár mindenkor a legpontosabban óhajtók császári Fölséged parancsainak engedelmeskedni, készségesen megjelennék a birodalmi gyűlésen, ott minden tehetőségemet és szolgálatomat följánlanám legszebb szándékainak támogatására, s szemtől-szembe bemutatnám hódolatomat és hűségemet legyőzhetetlen császári Fölséged előtt, de a genfi eretnekek lázadása, amely püspöki székemet a leggonoszabbul megfosztotta minden anyagi javaitól, megakadályoz jószándékom keresztülvitelében.

Egyébként, fölséges Császárom, sohasem mulasztom el a jó és nagy Istent áldozataimmal és imáimmal ostromolni, hogy küldjön Fölségednek segítséget a magasságból és támogassa minden jámbor szándékát.

XVIII.

Egy férjes nőhöz.

Tanácsok a túlozó halálfélelem ellen, amely akadály a Isten szeretetének.

1617. április 7.

Asszonyom, fölhasználok a kínálkozó első alkalmat írásra. Beváltom ígéretemet s ajánlok néhány módot, ahogyan enyhítheti félelmét a haláltól, amely Önt borzalommal tölti el betegségek és szülések idején. Nincs ugyan benne semmi bűn, de ártalmas a szívének, amely megzavarodva a gyötrelemtől nem tud úgy szeretetben egyesülni az Istennel, mintha nem volna ez a fájdalma.

1. Először is biztosítom, hogy ha kitart az ájtatossági gyakorlataiban, amint eddig teszi, akkor lassankint megpihen ez a kín. Különösen akkor, ha lelkét mentesíti a rossz hajlamoktól s mindinkább az Istennel egyesíti úgy, hogy folyton kevésbé ragaszkodik a mulandó élethez és a benne található hiú örömhöz. Legyen tehát állhatatos ez áhitatban, amint kezdette, s haladjon mindig tovább azon az úton, amelyen most jár. S meglátja, kis idő múlva elcsendesednek a borzalmak s nem nyugtalanítják Önt többé.

2. Gyakorolja magát gyakran az elmélkedésben a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmas szeretete fölött, amellyel a lelkeket a halál után fogadja, ha bíztak benne életükben s iparkodtak őt szolgálni és szeretni kiki saját hivatása körében. Ó mi kegyes az Úr azokhoz, akiknek igaz a szívek!

3. Emelje föl szívét gyakran a Megváltóhoz, szent bizalommal és mélységes alázatossággal mondván: Nyomorult vagyok, Uram, de Te irgalmas szívedhez vonod az én gyarlóságomat s atyai kezeiddel vezetsz a te örökséged örömébe. Szánandó, hitvány és haszontalan

vagyok, de Te szeretni fogsz akkor, mert reméltem Benned és a Tied akartam lenni.

4. Ébressze föl magában minél többször a mennyország és a mennyei élet után a vágyakozást és elmélkedjék e tárgy fölött, amint a Filoteában találja az elmélkedéseket a mennyországról és az örök boldogság kereséséről. Mert minél jobban megbecsüli és megszereti az örök életet, annál kevésbé fél elhagyni az ideiglenes és mulandó életet.

5. Ne olvasson olyan könyveket vagy oly részleteket, amelyek a halálról, az ítéletről és a poklról szólnak. Mert Ön — hála Istennek — amúgyis keresztény életet él s nem szükséges, hogy a félelem és borzalom erejével indíttassék rá.

6. Indítsa föl gyakran a szeretetet a boldogságos Szűz, a szentek és mennyei angyalok iránt. Érintkezzék velök bizalmasan, szóljon velök a dicséret és ragaszkodás hangján, mert ha bizalmas barátságban van a mennyei Jeruzsálem polgáraival, nem lesz nehéz elhagyni a földi város lakóit.

7. Imádjja, dicsérje és áldja sokszor a megfeszített Úr Jézus szentséges halálát, bízzék az ő végtelen érdemében, amely dicsőségessé teszi az Ön halálát. Mondja többször : Ó édes Jézusom isteni halála, Te megáldod halálomat és áldott lesz. Én áldlak Téged és Te megáldasz engem, ó halál, szeretetreméltóbb halál az életnél !

8. Gondolkozzék néha arról, hogy Ön a katolikus egyház leánya és boldog emiatt, mert ennek az anyának gyermekei, akik törvényei szerint akarnak élni, mindig boldogul halnak meg. S mint szent Teréz anya mondja, nagy vigasztalás a halál óráján a tudat, hogy az anyaszentegyház gyermekei vagyunk.

9. Végezze minden imádságát a bizalom fohászaival : Uram, Te vagy az én reményem, mert lelkem Benned bízik. (Zsolt. 56, 2.) Uram, senki sem szégyenült meg, aki Benned

bizott. (Sirák 2, 11.) *Tebenned bizom Uram, ne szégyenüljek meg mindörökké.* (Zsolt. 30, 2.) Fohászaiban a nap folyamán és a legméltóságosabb Oltáriszentség vételekor a szeretet és a reménység nyelvén szóljon az Úrhoz: Te vagy az én atyám, Uram! Istenem, Te vagy lelkem jegyese, szeretetem királya és szívem választottja! Édes Jézusom, Te vagy az én drága Mesterem, segítségem és mendékem!

10. Nézzen úgy a legkedvesebbjeire, akiktől igen fájdalmas volna az elválás, hogy ezekkel örökké együtt lesz az égben. Például a férje, a kis Jani, az édesatyja. Ő a kis fiam Isten segítségével boldog lesz az örök életben, örvend majd az én boldogságomnak s eltelik emiatt gyönyörrel. Én örülni fogok az ő boldogságának és határtalanul boldog leszek, mert nem lesz többé válás! Ugyanígy beszéljen a férjéről, apjáról és másokról. Akkor annál jobban megkönnyebbül, minél inkább féltik és szolgálják az Istent összes hozzátartozói. S mivel Ön kissé búskomor, olvassa el a Filoteában, amit a szomorúságról és annak ellenszeréről mondok.

Lássa, asszonyom, ezt akartam most mondani erről a tárgyáról. Őszintén jóakaró szívvel mondom. Kérem, szeressen engem és ajánljon gyakran az irgalmas Istennek, amint viszont én sem szünöm meg imádkozni, hogy az Isten Önt megáldja.

Éljen boldogul és derült lélekkel az égiek szeretetében.

XIX.

Egy paphoz.

A lelkipásztor köteles gyöngédségéről. Szentünk szelidsége és jósága a kellemetlenségek idején.

Annecy, 1617. május 16.

Uram! A megbántás minden szándéka nélkül is eszelősnek és meghibbantnak tartanók azt a leányt, aki a város közepén megnyitná mellét és az utcán és a templomok-

ban mutogatná emlőit. De morgás és megbotránkozás nélkül nézzük, ha a szoptató anya megnyitja mellét és emlőjét odanyújtja gyermekének, mert tudjuk, hogy a gyermeknek táplálékra szüksége van. Mondom ezt Önnek és önmagamnak. Mert mindenütt és mindig teljesítenünk kell kötelességünket a mi jó és édes Mesterünk szolgálatában azokkal szemben, akik a mi igazi gyermekeink. Örök üdvösségükért aggódó anyai keblünket meg kell nyitnunk nekik, amikor rászorulnak, s őket az isteni tanítás tejével táplálni. Anyai szeretettel kell azt tennünk, mert az anyák szeretete mindig gyöngédebb a gyermekek iránt, mint az apáké. Nézetem szerint azért, mert az anyák többet szenvednek értök. Legyünk tehát mindketten lelki anyák, mert a mi Urunk ezt a kötelességet róta ránk.

Egyébként biztosítom, hogy nevettem, még pedig szivem mélyéből nevettem, mikor levele végén olvastam, amit Önnek mondtak, hogy t. i. én nagy haragra lobbantam s elmondtam mindazt, amit levelében említ. S Ön még meg is kér : Atyám, ne titkolja el az igazságot fia elől, aki emiatt igen megzavarodott.

Nyiltan beszélek : Fiam, szivem föltárja az Ön szívének az igazságot. Ha az, aki haragomról beszélt, nem lett volna ingerültebb, mint én, akkor Önnek nem kellene aggódnia szegény atyja miatt. Ámde kérem Önt, ha az illető visszatér Önhöz, ölelje meg őt az én nevemben és adjon neki dupla alamizsnát, mert megvallom, mégsem mind hazugság, amit mondott. Hiszen szegény nyomorult ember vagyok, a szenvedély rabja. De amióta lelkipásztor vagyok, Isten kegyelméből sohasem mondtam híveimnek haragos vagy szenvedélyes szót.

Igaz, hogy ezeknek a jó uraknak makacskodása miatt megfenyegettem az illetőt a törvényes felsőbbsséggel, de csak azt tettem, ami kötelességem és amit hasonló esetekben mindig tenni fogok. Valóban fölháborodtam, de

megfékeztem indulatomat. Gyöngeségemet megvallottam jó anyáknak (Chantalné), aki akkor csak úgy, mint én, nem mondott egyetlen szenvedélyes szót. El kell árulnom, hogy ezek a jó emberek — amint látom — igen sokszor nyújtanak neki alkalmat az önsanyargatásra, amit ő telhetetlen szomjúsággal keres. Mondja csak, tulajdonképen mit is vétettünk ennek a jó embernek? Istenem! A mi anyánk és én nem akarunk egyebet, mint a mi tervünknek megfelelő közepes kis méhkaszt fölláttatni szegény méhecskéink elhelyezése végett, akik csak tiszta mézet gyűjtenek a szent és mennyei halmokon. Nem tervezünk nagy és fényes zárdát. Valóban, ha jó anyánkat és leányait nézem, hálát adok annak, aki engem megerősített, a mi Urunk Jézus Krisztusnak, mert hűnek talált az ő szolgálatában.

Ami ezt a szerzetet illeti, eleget elmondottam már róla, hogy minden aggodalmát eloszlassam.

A jó urak ügyében, az Istenért mondom, oldozza föl őket minden alól, ami alól én tudok föloldozni, minden fenntartás nélkül. Miért is tartanék fönn bármily hatalmat, amelyet Önnel közölhetek, mikor Ön is fenntartás nélkül megoszt velem minden gondot az én híveimért.

Fájdalom, kedves uram és barátom, gyakran könnyek gyűlnek a szemembe, mikor az én Genfemet, ezt a kálvinista Babilont nézem. Hereditas nostra versa est ad alienos. Örökségünk idegenek kezére jutott. A szentély meggyalázva, az Isten háza megszenteltségtelenítve. Mit mondjak? Nem tehetek egyebet, mint sírni a romok fölött.

Ha a szegény, kicsi és szerény Visitatio-szerzetem megpihen a szemem, amely annyi dicsőséget szerez Istennek, még valahogy megvigasztalódom, hogy ennek az egyházmegyének a püspöke vagyok. Mégis tettem benne valami jót. Ó, ha ennek a püspökségnek volna egy szent Hiláriusa, Ágostonja vagy Ambrusa, ezek a fénylő napok

eloszlatnák a tévelynek sötétségét. De már elhallgatok s az evangéliomi emberekkel mondom: Isten jól cselekedte t mindent. S Ön, édes barátom és drága testvérem, jól teszi, ha törhetetlenül hiszi, hogy az Öné vagyok stb.

U. i. Élénk fájdalommal értesültem, hogy a perjelségben sem uralkodik többé a szent szeretet és egység, amely nélkül a szerzet csak merő ábránd. Még rosszabb, hogy a jók között van nézeteltérés, ami annál veszélyesebb. Mint szent Bernát mondja a szerzetesekről, akiket ő az egyház, Krisztus jegyese, szemefényének tart: Non est dolor sicut dolor eorum. (Nincs oly fájdalom, mint az ő fájalmuk.) Az Ön szemének meg kell találnia a bajra az orvosságot. Atyai mérséklettel el kell távolítania a kóranyagot. Buzgósága, igazságossága és erélye vessen véget az egyenetlenségnek.

XX.

Lessius Lénárd jézustársasági atyához,

aki Gábor mestert a szentnek jóindulatába ajánlotta. Szalézi szent Ferenc dicsérei Lessius műveit.

Annecy, 1618. aug. 26.

Krisztusban nagyontisztelendő Atyám! A kedves Gábor mester elhozta Atyaságodnak levelét, amely igen megtisztelő és végtelenül kedves. Már régóta szerettem és tiszteltem Önt és nagy nevét, Atyám, nemcsak azért, mert nagyrabecsülni szoktam mindent, ami a maguk társaságától ered, hanem mert különösen Tisztelendőségedről kiválókat hallottam, később láttam, tanulmányoztam és megcsodáltam. Néhány év előtt láttam igen hasznos művét *De justitia et jure* (az igazságosságról és a jogról), amelyben röviden és világosan, más szerzőknél sokkal jobban, megfejt a theológia azon részének nehézségeit.

Azután láttam az útmutatást, amelyet a nagy tanács

angyala sugallt Ön által a halandó embereknek, *de vera religione eligenda* (az igaz vallás megválasztásáról).

Végül futólag olvastam a lyoni rendház könyvtárában értekezését a *predesztinációról*. S noha csak részletekben tekinthettem át, meggyőződtem, hogy tisztelendő Atyaságod azt az ősi, szelíd és a Szentírás tekintélyével erősített tant tartja és védi, amely szerint az Isten az előrelátott érdemek miatt választja ki az embereket az örök dicsőségre. Ez nekem végtelenül jól esett, mert ezt a tant az Isten irgalmasságával, kegyességével leginkább meggyezőnek, igazabbnak és kedvesebbnek tartom, amit az Istenszeretetről írt művemben is jeleztem.

Mivel Atyaságod érdemei iránt nagy elismeréssel vagyok, akit művei már régóta magasztalnak : bensőséges örömmel vettem tudomásul, hogy viszont Ön is kedvel engem. Hogy szeretetében mindig megmaradjak, a nekem ajánlott Gábor mestert fölkarolom s ezentúl is készségesen megteszek mindent, a mivel bármiképen a kedvében járhatok. Jó egészséget, tisztelendő Atya! A jó Isten oltalmazza a késő öregségig s ősz fejét halmozza el és ékesítse égi malasztjainak bőségével. Alázatos és hűséges testvére és szolgája Krisztusban.

XXI.

Egy apátnőhöz.

Nem kell természetes hajlamaink ellen küzdeni, ha nem rosszak.

Páris, 1619. május 25.

Asszonyom, kérem, ne féljen, hogy leveleivel terhemre van. Mert őszintén mondom, leveleit mindig örömmel veszem, amíg szívem Isten kegyelméből az Úr Jézus szeretetében marad vagy legalább utána áhítózik.

Igaz, hogyha nem jöttem volna Párisba, Önnek nem lett volna alkalma lelki ügyeit velem közölni. De mivel a gondviselő Isten már ide hívott, semmi nehéz-

sége annak, hogy fölhasználja az alkalmat, amint jónak találja.

S ne higgye, mintha azt gondolnám, hogy Ön bennem a kiváló személyiséget keresi. Ilyen gondolat ugyan kitelhetnék nyomorultságomtól, de a lelkekkel való érintkezésben nem jut eszembe. Pedig talán semmi sem figyelmeztethetne jobban az alázatosságra, mint az a csodálatos tény, hogy az Istennek annyi kiváló szolgálója és szolgálója megbízik oly tökéletlen lélekben, amilyen az enyém. Azért föl is lelkesedem ezen s igyekszem olyan lenni, amilyenek tartanak. S hiszem, hogy az Úr, aki hű gyermekeinek szent barátságával megajándékoz, végtelen irgalmasságában nem tagadja meg tőlem az Ő szent barátságát, miután bűneimnek megfelelőleg vezetelni enged.

De minek is mondom mindezeket Önnek? Mert a gonosz lélek, örökre megfosztva az Isten szeretetétől, megakadályozni akarja, hogy a szeretet gyümölcseit élvezzük, amelyeket a Szentlélek akar megérlelni bennünk s hogy a kölcsönös szent társalgásokban erőt gyűjtsünk a növekedésre az ő szent akaratában.

Kedves nővér! Igen nehéz mindenhez értő szellemeket találni, akik egyformán kiismerik magukat minden téren. De ilyenekre nincs is szükség, hogy jó vezetést kapjunk. Hiszen nem baj, ha a mézet több virágból gyűjtjük, amelyet nem lehet egy virágon elegendő mennyiségben megtalálni.

Tehát Ön azt mondja nekem: «Én szívesen követem hajlamaimat és vonzalmaimat». De én — kedves nővér — nem látok ebben valami nagy veszedelmet, mert Ön nem akarja követni hajlamait, mielőtt azokat jónak találták. S ha elnéző bírakat keresett is, akiket mégis jónak, okosaknak és tudósoknak tartott, akkor nem tehet rosszat, mikor véleményüket követi, bármennyire kedves is az Önnek. Föltéve, hogy egyébként ártatlan

szándékkal kezd a dolgaihoz és nehézségeinek megoldásához.

Elégséges magunkat a lelki tanácsokhoz tartanunk. Nem szükséges, sőt nem is jó azt akarni, hogy a tanácsok ellenkezzenek a hajlamainkkal, csak legyenek összhangban a törvénnyel és az isteni tanítással. Részemről azt hiszem, hogy nekünk nem kell a szívünket készakarva keseríteni, mint az Úr Jézus tette, mert mi nem tudunk a lelki kínok fölött úgy uralkodni, mint ő. Eleget teszünk, ha az elkerülhetetlen keserőségeket türelmesen viseljük. Azért nem kötelességünk mindig a hajlamaink ellenére cselekedni, föltéve, hogy nem rosszak s előzetes vizsgálat alapján jóknak találtuk.

Nem nagy baj a világi embereket és dolgokat meghallgatni, ha azért történik, hogy jótékony befolyást gyakoroljunk. S nem is kell túlságosan aggodalmasan vigyázni, mert erkölcsi lehetetlenség hosszabb ideig az önkínzó fegyelem túlhegyes élén állni.

De — kedves nővér — nem szeretném, ha az imádságot elmulasztaná, akárcsak egy félórát is. Kivéve, amikor igen sürgős és fontos ügyek, vagy a betegség tartják vissza. Különben higgye el — kérem, — hogy semmi sem rabolhatja el tőlem a viszontlátás örömét, legfőlebb a lehetetlenség. S annyi időt szakítok magamnak, amennyit akar. Annyira igaz, hogy végtelenül kívánom az Ön üdvét és hogy az Isten különös hajlandóságot oltott belém az Ön szive iránt, amelyet töltsön el az isteni Főlség az ő áldásaival. Akkor majd kedvünkre beszélünk az Ön lelki életéről s mindenről, amit előhoz. S nem fogok elzárkózni, csak akkor, ha nem érzem az isteni sugallatot, hogy helyes választ adjak. Maradjon egészen az Istené s az Úrban én örökké s fenntartás nélkül és szívem teljességével az Öné vagyok.

XXII.

Egy úrnőhöz, akinek egyetlen fia meghalt.

1619. aug. 23.

Kedves leányom! Megtudván a szörnyű csapást, lelkem elérzékenyült ama nagy szeretet mértéke szerint, amelyet Isten Ön iránt ébresztett bennem. Mintha lát-nám a fájdalom tengerébe merülve az anyát, aki elvesz-tette egyetlen és végtelenül kedves fiát.

Mégis biztosra veszem, hogy Ön helyesen gondolkodik és tudja, hogy a válasz nem tart sokáig, mert mi mindnyá-
jan nagy léptekkel sietünk oda, ahol a fiú van — mint reméljük —, az isteni irgalmasság karjaiba. Azért eszé-
vel lehetőleg mérsékelni és enyhíteni kell a természetes fájdalommat.

Ámde én túlságosan óvatosan beszélek Önnel, kedves leányom! Már régóta igyekszik a jó Istent szolgálni és megtanulta a kereszt iskolájában a keresztet nemcsak türelmesen fogadni, hanem — amint biztosra veszem — szelíden és szerető vágyakozással, megemlékezvén Arról, aki keresztjét a halálig viselte s arról az anyáról, aki egyetlen s végtelenül szeretetreméltó fiát a keresztben látta meghalni, könnyben fürdő szemekkel, fájdalommal, de szelíd és békés fájdalommal telt szívvel az Ön és az egész világ üdvéért.

Ime, kedves leányom, Ön most ittmaradt legdrágább kincsétől megfosztva, elszakítva. Áldja az Isten nevét, aki azt adta és ismét elvette. Ezentúl a fölséges Isten fogja a fiát pótolni.

En már imádkoztam az Istenhez az elhunytért s to-vább is imádkozom ama nagy szeretet szerint, amelyet az Ön lelke iránt érzek. Lelkét töltsse el az Úr Jézus örök jósága áldásaival.

XXIII.

A *belley-i püspökhöz.*

Vigasztalja atyjának elhúnya alkalmából.

1619. (December 13. előtt.)

Méltóságos uram, néhány nappal ezelőtt értesültem, hogy az isteni Gondviselés a földről elszólitotta kedves atyját. Azonnal az oltárhoz siettem föláldozni a mennyei Atyának az ő örökkévaló Fiát az elhúnytnak lelkeért s a Szentléleknek, az igaz vigasztalás édes forrásának ajánlani az Ön kedves édesanyjának, testvéreinek és nővéreinek lelkét. Mert mit tehetünk hasznosabbat ily alkalmakkor ?

Őszintén osztozom fájdalmában, de az én részvétem nem csökkenti az Ön gyászának teljességét. Ó ha a megpróbáltatások megkönnyebbülnének abban az arányban, amint megoszlanak többek szívében, mily könnyű teher maradna Önön ! Hiszen annyi tisztelő és őszintén szerető lélek van közvetlen közelében és a távolban, akik megsztják minden érzését és Önnel együtt átérzik.

Nincs egyéb mondanivalóm e tárgyról, mint hogy egész életemben tisztelni fogom az elhalt főúrnak nagy emlékét s változatlanul alázatos szolgája maradok maradvékainak és özvegyének, aki boldoggá tette életét és meghosszabbította azt a halálon túl az ő méltó gyermekeiben.

Távol vagyok és későn jövök a vigasztalással. Úgy, hogy annak megkísérlése már nagy merészség volna tőlem. De ha közel volnék is Önhöz, mit mondhatnék egyebet, mint : *Bibe aquam de cisterna tua.* Igyál vizet a te csatornavermedből. (Péld. 5, 15.)

Micsoda illatokat küldhetünk boldog Arábia lakóinak ? Nem vihetünk nekik illatot, amely hasonló volna az ő országuk édes illataihoz. S nem mondhatunk nekik mást, mint hogy : szívjátok, szagoljátok, élveztétek a ti fahéj-

tok, balzsamtok és mirtusztok kiáramló illatát! Ugyanezt mondhatnám csak Önnek, édesanyjának és testvéreinek, önmagukhoz utasítván Önöket vigasztalás végett.

De nekem valójában még egy különös okom is van a bánkódásra e haláleset kapcsán, amely nagyon lesújt, valahányszor rágondolok. S ez a következő: szilárdan elhatároztam, hogy búcsút veszek jó édesatyjától Párisból elutazásom előtt. Utoljára tartogattam őt, mint aki hozzám legközelebb állt. De annyira elfoglaltak aznap a látogatások, hogy elszórakoztam és megfeledkeztem a kötelességemről. Már az úton jutott eszembe s nagyon elszomorodtam.

S hogy Önt — Méltóságos Uram — nem látogattam meg, az sem történt udvariatlanságból, hanem annak a téves értesítésnek következménye volt, amelyet Chartres-ből kaptam egyik ismerősömtől, hogy Ön épen Étampes-ban van, ami azonban nem volt igaz. Mikor a valóságot megtudtam, már későn volt. Remélem, hogy az elköltözött jó úr nekem kegyesen megbocsátott, ha szabad így beszélnem, mert most már látja azt, aki mindent lát s így meggyőződhetett, hogy az én mulasztásom nem a tisztelet és nagyrabecsülés hiányából eredt. Ön pedig készségesen megbocsát irántam való nagy kegyességéből és jóságából. Isten ajándéka az Ön jóindulata. A jó Isten meg is őrzi azt számomra. Mert amint nem tudtam azt kiérdecelni, úgy a megőrzése sem lehet az én érdemem.

XXIV.

Arnauld Angelika anyához, Port-Royal apátnőjéhez.

Vigasztaló sorok atyjának halála alkalmából és lelki tanácsok.

1620. február 4.

Ó, én kedves leányom, miként is szóljak a szomorú halálesetről! Jó anyánk (Chantal Franciska), a Szűz Mária látogatásáról nevezett rend alapítónője, értesített

róla s azt is megírta, hogy az Ön édesanyja és Katalin nővére derekasan, keményen és hősiesen viselkedtek ; s hogy a belley-i püspök az Ön leveleit megkapta, amelyekben Ön is hősi megnyugvást tanusít.

Nem is kételkedtem egy pillanatig, hogy az Isten pártfogásába veszi az Ön szívét ilyen esetekben s ha egyik kezével sebet üt, a másik kezével gyógyító balzsamot önt rá. *Isten sebesít és orvosol, megver és az ő kezei gyógyítanak.* (Jób, 5, 18.) *Az Úr öl és elevenít.* (I Kir. 2, 6.) Amíg szemeinket fölemeljük és a gondviselő mennyei Atyára figyelünk, addig a fájdalom minket el nem nyomhat. De elég is legyen erről, drága leányom. Miután Isten és szent őrzőangyala megvigasztalták, én már fölösleges vagyok. *Önnek békességül lett legkeservesebb keserűsége.* (Iz. 38, 17.) Minek beszélnék róla többet? Amily arányban ragadja el az Úr a szivünk itteni kincseit s egymásután elveszi, amihez itt ragaszkodunk : oly mértékben vonzza magához a szivünket is. «Mivel már nincs atyám a földön, annál bátrabban mondhatom : Miatyánk, ki vagy a mennyekben» — mondja szent Ferenc. Bátorság, édes leányom ! Minden a mienk s mi az Istenéi vagyunk.

Miséztem a drága lélekért s mindennap megemlékezem róla.

Hanem mit csinálnak a szegényleányok, a mi nővéreink, Katalin, Anna és Mária? Állhatatosak úgy-e? Hiszen ők a mi nővéreink. D'Andilly és Arnaud urak felől biztos vagyok. Nem felejttem el, hogyan beszélt D'Andilly úr az ő kis Ferijéről. Még mindig örömöm telik benne. Isten békéje legyen mindenkor a mi sziveinkben. Amen.

Egyben felelek két legutolsó levelére november 19-ről és december 14-ről. Nagyon elfoglalt vagyok ugyan. De az Ön levelei, leányom, nem közönséges hivatalos ügyek, hanem fölüdülést és megkönnyebbülést jelentenek lelkemnek.

Igen fontos, hogy külsőleg a legpontosabban betartsa

a szabályzatot. Isten először külsőleg megmintázta az embert, azután belelehelte az élet lehelletét s a külső forma élő ember lett. (L. Gen. II. 7.) A külső megaláztatások megelőzik és igen gyakran maguk után hozzák az igaz alázatosságot — mondja az Úr. Legyen állhatatos a külsőségben, ami könnyebb is, s lassan a belseje is átalakul.

Látom, én leányom, a behálózottságát a hiúság gondolataiba. Szellemének termékenysége és finom éle okozza ezeket a kísértéseket. De miért aggódnék emiatt? Ábrahám áldozatát az ég madarai csőrükkel harapdálni kezdték. S mit tett a patriárka? Elűzte őket egy faággal, amelyet az áldozati állatok fölött többször megforgatott. Leányom, a keresztfán elhangzott egyetlen szónak egyszerű megismétlése elűzi a gőgös gondolatokat, vagy legalább is ártalmatlanná teszi őket. Ó, Uram, bocsáss meg az öreg Ádám leányának, mert nem tudja, mit cselekszik! Ó, asszony, íme a te Atyád a kereszten. Egészen csendesen el kell énekelni: *Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles*. Levetette a hatalmasokat a fejedelmi székből és fölmagasztalta az alázatosakat. (Luk. I, 52.) Mondom, a rossz gondolatokat egészen csendes, szelíd hangon kell elűzni, mintha szeretetből beszélnék s nem a küzdelem kényszeréből.

Szokja meg a nyugodt beszédet, a nyugodt járást s tegye mindenét szépen csendesen és higgadtan. S meglátja, három-négy esztendő alatt teljesen megrendszabályozza túlhirtelen természetét. De ne felejtse el a nyugodt cselekvést és higgadt beszédet akkor sem, amikor nem érzi az elhamarkodás ösztönét s nem is kell tőle tartani, például mikor lefekszik vagy fölkel, mikor leül vagy eszik, mikor Mária, Anna, vagy Izabella nővérral beszél; szóval semmiben és sehol ne tegyen kivételt.

Jól tudom, hogy így is ezerszer napjában fog ez ellen

véteni s túlélénk természete kitör. De ezzel nem törődöm, föltéve, hogy nem történik szándékosan, megfontoltan s mindig igyekszik csitítani indulatait, valahányszor azok fölforrását észreveszi.

XXV.

A Visitatio egyik szerzetesnőjének.

A beteg nőket is föl kell venni a szerzetbe.

1620. február 7.

Ez a papír a szeme elé kerül, hogy üdvözölje a szemeken át a nekem igen kedves szívét, drága leányom! Ó az a szegény szív! Egészen elernyedtnek látom a levélből, amelyet december 12-én írt s amelyet későn kaptam. De észrevétlenül is rosszul beszélek, kedves leányom! Nem a szive ernyed el, hanem a teste. S a kapcsolat miatt, amely a szív és a test között van, úgy látszik, mintha a szív is megkapta volna a testnek betegségét. Istenem! Ne érezze annak terhét, hogy szenvednie kell azt, amit épen kell. Az Úrnak szent akarata adta ezt a terhet s ő küldte ezt a megpróbáltatást a testére. A szeretet mindenre képes és mindent megtehet. Engem — úgy látszik — orvossá tett. Nagy barátjuk vagyok a betegeknek. S mindig félek, hogy a betegekkel járó kellemtelenségek a zárdákban fölkeltik az okosság szellemét, amelynek nevében igyekeznek a betegektől szabadulni a szeretet szellemének sérelmével, amelyre a mi társulatunkat alapítottuk s amely szerint megválasztjuk a fölveendő nővéreket. Én tehát pártfogolom az Ön betegét s ha alázatos és hálás a szeretetért, akkor be kell fogadni a szegény leányt. Így a nővérek állandó alkalmat nyernek a szeretet gyakorlására.

Ó drága leányom! Maradjon békén s ne foglalkozzék apró tökéletlenségeivel. Emelje a magasba szemeit, a végtelen Jóságra, aki minket gyarlóságainkban meg-

hagy, hogy megőrizzen az alázatosságban. Bízék határtalanul az ő jóságában s neki gondja lesz az Ön lelkére s mindenre, ami a lelkével összefügg, úgyannyira, mint soha sem hinné.

Amiben tehetem, szolgálatára leszek N. úrnak. Be kell ugyan vallanom, hogy világi dolgokban nagyon is járatlan vagyok s sokkal inkább egyszerű pap, mint azelőtt voltam. Az udvarnál — hála Istennek — megtanultam még egyszerűbbé és kevésbé világiassá válni.

Maradjon békében, kedves leányom s éljen egészen az Istenben. Szívélyesen üdvözlöm a nővéreinket. Önzetlenül az Önöké vagyok. Jó anyáknak ugyancsak sok dolga van Párisban, mert sok új ház alapítását kéri. Éljen Jézus és dicsértessék az ő neve mindörökké. Amen. Ön az én leányom s a jó Isten kegyelméből örömmel mondhatom ezt.

XXVI.

Egy úrnőhöz, akinek férje beteg.

1620. február 17.

Minden különös szertartás nélkül szólhatok Önhöz, drága leányom, mert az Isten oly erősen egymáshoz forrasztotta sziveinket, hogy közénk nem ékelődhetik félreértés. Azért nem is írok egyebet, mint két szót s kímélem az időmet, hogy inkább másoknak válaszolhassak.

De melyik ez a két szó? Alázatosság és türelem. Igen, igen, kedves leányom, Önt a kereszt környékezi, amíg a drága férje beteg. S az isteni szeretet megtanítja Önt, hogy ha utánozni akarjuk Azt, aki legjobban szeretett, akkor alázatosan kell a kereszten függünk, mint akik méltatlanok vagyunk bármit is szenvedni Azért, aki annyit szenvedett értünk; s türelemmel kell függünk, hogy ne akarjunk a keresztről leszállni egészen a halálig, ha így tetszik a mennyei Atyának.

Ó én drága leányom! Ajánljon engem a megfeszített és az ő kedvenceit megfeszítő isteni szeretetnek, hogy keresztrefeszítse az én szeretetemet és minden szenvedélyeimet, hogy ezentúl semmi mást ne szeressek, csak őt — szeretetből az ő szereteteért, amely annyi kín között epedve kívánta a megfeszítettést.

Fivérem, de Boisy, az Ön vendéglátó ura, mellettem püspök lesz utódlási joggal. Így kívánta a hercegnő és Ófensége a herceg úr is, anélkül, hogy egyenesen vagy kerülőúton kértem volna. Remélem tehát, hogy kis nyugalمام lesz írhatok még valamit a jó Istenről és az ő szeretetéről s előkészülhetek az örökkévalóságra.

Alázatos szolgája maradok Önnek és kedves férjének, de különösen az Ön lelkének, amelyet áldjon meg az Isten. Amen.

XXVII.

Chantal anyának Párisba.

IV. Henrik kísérletei után XIII. Lajos király is igyekezett a szentet Franciaországnak megnyerni s utolsó franciaországi tartózkodása alkalmával fölkinálta neki Retz bíbornok közvetítésével a párisi segédpüspökséget nagy fizetéssel. Erre az ajánlatra céloz a szent ebben a levelében.

1620. február 26.

Ó, anyám, legyen meg a gondviselő Úristen akarata, akár áthelyez, akár itt hagy. Nekem teljesen mindegy. De nem volna-e jobb, ha könnyebb volna a terhem, lélekzethez jutnék az Úr Jézus keresztjén s írhatnék valamit az ő dicsőségére? Azonban vállalom, amit az Isten az ő nagyobb dicsőségeért rendel, mert az ő dicsősége az én egyetlen céloom s az Isten kegyelméből másért nem is akarok semmit sem tenni. Ön tudja, drága jó anyám, mily hűséget fogadtam az Istennek. Azért fenntartás nélkül reá bízom, hogy kormányozza érzéseimet mindenkor, amikor látnom kell, mit kíván tőlem.

Bizony gondosan tapogatódzom s megfigyelem magam, vajjon az öregség nem visz-e rá a fősvénységre, de ellenkezőleg, úgy találom, hogy inkább megszabadít minden gondtól, teljes szivemből és lelkemből megutáltat velem minden zsugoriságot, világi előrelátást és aggodalmat a földi szükségletek miatt. Minél öregebb leszek, annál utálatosabbnak találom a világot. Hiúságnak tartom a világiak nagyravágyását, sőt ami még rosszabb, igazságtalanságnak. Nem mondhatok egyebet a lelkemről, mint hogy folyton jobban lebecsül mindent, kivéve a keresztfeszített Úr Jézus szeretetét. Annyira érzéketlen lettem a világ folyása iránt, hogy már semmi sem érdekel. Ó, anyám, az Isten halmozza el áldásaival az Ön szivét, amelyet szeretek, mint a saját szivemet. Örökre az Öné vagyok abban, aki az ő végtelen irgalmából örökre a mienk lesz.

XXVIII.

Áldott állapotban levő nőhöz.

Isten helyes szolgálata a korlátolt cselekvőképesség idején.

1620. szept. 20.

Kedves leányom! Nem csodálkozom rajta, hogy a lelki készsége most kissé nehézkesebb és vontatottabb. Ön áldott állapotban van. S tapasztalati tény, hogy lelkünk alsóbbrendű tehetségeire hatással van testünk állapota. Szándékosan mondom, leányom, hogy az alsóbbrendű lelki tevékenységet befolyásolja a test, mert vele közvetlenül összefügg és szenved annak betegségei alatt. A finomabb test, amelyet érzékenyesen bánt a nehézkesség terhe, meggyöngít a gyermekviseléssel járó erőfogyasztás, megtör a sokféle fájdalom, nem bírja el a léleknek rendes, élénk és készséges működését. De nem akadályozhatja a lélek felsőbbrendű működését, amely éppen olyan kedves és érdemszerző lehet Isten előtt a testi

gyöngeség idején, mint a legvidámabb hangulatban. Sőt bizonyára sokkal kedvesebb és értékeesebb is, mert több kinnal és önfeláldozással jár. Persze a cselekvő személynek sehogyan sem kellemes, mert ez a felsőbbrendű működés az érzékek világán túl folyik, épen azért nem is érezhető s nem élvezhető. Drága leányom, nem szabad igazságtalannak lenni s olyasmit követelni magunktól, amire képesek nem vagyunk. Mikor a test bajai és betegségei bántanak, nem kell lelkünkötől egyebet várnunk, mint a megalázódást, a készséges türelést és az Isten akaratában való szent megnyugvást, ami a lélek legfelsőbbrendű tevékenysége. A külső tetteinket úgy kell elrendezni és elvégezni, ahogy tőlünk telik. Elégedjünk meg azzal, hogy kötelességünket épen megtesszük, ha mindjárt nem szívesen, lanyhán és nehézkesen is. S hogy megnemesítsük szívünk aléltságát, nehézkeségét, dermedtségét, s ezeket az istenszeretet szolgálatába hajtsuk: valljuk be őszintén és szeressük a mi gyöngeségünket. Így a szívre nehezedő ólmot arannyá változtatjuk, sokkal tisztább arannyá, mint amilyen a legélénkebb szívnek érdeme. Legyen tehát türelmes önmagával. A lélek felsőbb része hordozza biztosan a megzavart alsó részt. Ajánlja föl gyakran Isten dicsőségére a kis teremtményt, amelynek megalkotásában a Teremtő Önt munkatársává fogadta.

Kedves leányom! Annecy-ben van egy kapucinus festőnk, aki — amint elgondolhatja — nem fest képet, csak Isten tiszteletére és templomainak számára. A munka annyira leköti a figyelmét, hogy közben nem imádkozhatik, sőt erősen igénybeveszi és elernyeszti a lelkét. Mégis jó szívvel végzi a dolgát, mert az Úr Jézus dicsőségét keresi s azt a reményt táplálja, hogy a képek a hívek seregét majd az Isten dicséretére buzdítják.

Lássa, kedves leányom, a gyermek, aki az Ön szive alatt képződik, a fölséges Úristen képmása lesz. Amíg

az Ön lelki és testi ereje e képmással van elfoglalva, természetszerűleg ellankad és kifárad s nem képes közben a rendes áhitatgyakorlatokat a megszokott buzgósággal elvégezni. De csak viselje el szeretettel ezt a fáradtságot és nehézkességet azért a nagy dicsőségért, amelyet az Úristennek szerez. Az Ön képe, a gyermek, a mennyei Jeruzsálem örök templomába kerül s nézésén az Isten, az angyalok és szentek fognak gyönyörködni. A szentek áldják érte az Istent s Ön is azt teszi majd, mikor azt megpillantja. Tehát szenvedje el türelemmel, hogy a szive kissé hideg és alélt, s kapcsolódjék lelkének felsőbb részével az Isten szent akaratába, aki örök bölcsesége szerint így intézkedett.

Egyébként nem tudok elgondolni semmi jót, amit ne kívánnék az Ön lelkének, amely az Isten akarata szerint egészen az én szivemben él. Adja Isten, hogy az Ön és az én szivem egészen az Úr tetszése szerint idomuljanak. Isten bőséges áldását kérem egész családjára, különösen kedves férjére s maradok az Önök hűségese barátja . . .

XXIX.

Egy nővel gondolatokat közöl,

amelyek a jámborságban állhatatosságra bírják csapások idején.

Annecy, 1622. ápr. 28.

Sugallja nekem a Szentlélek-Úristen, amit Önnek írnom kell. Asszonyom — vagy ha megengedi — kedves leányom! Hogy állhatatos maradjon a jámborságban, csak néhány szilárd és termékeny elvet kell mélyen begyökereztetni a lelkébe.

Az első, amelyet ajánlok, szent Pálnak gondolata: *Az Istent szeretőknek minden javukra szolgál.* (Róm. 8, 18.) Valóban. Mert az Isten a rosszból is jót tud teremteni. S kiknek javára tenné azt, ha nem azoknak, akik magukat fenntartás nélkül fölládozták neki? Még a bűnök is, amelyektől a jó Isten óvjon, javukra válnak az övéi-

nek az isteni Gondviselés különös kegyelme folytán. Dávid sohasem merült volna annyira az alázatosságba, ha nem vétkezett volna. Magdolna nem szerette volna annyira az Üdvözítőt, ha oly sok bűne meg nem bocsátatott volna, s az Úr Jézus nem bocsátotta volna meg Magdolna bűneit, ha el nem követte volna. Lássá, leányom, az irgalom nagy Mesterét: nyomorúságunkat kegyelemmé változtatja, orvosságot készít bűneink mérgéből. Mondja tehát, kérem, nem ugyanazt teszi-e a szenvedéssel, csapással és üldöztetéssel, amely minket ér? Azért, ha néha baj éri bárhonnán is, nyugtassa meg a lelkét azzal, hogy ha igazán szereti az Istent, minden jóra fordul. S noha nem is látja az utat-módot, amint a jó fordulat beáll, legyen meggyőződve, hogy mégis megjön. Ha a jó Isten a gyalázat sarát dobja a szemére, azért teszi, hogy megadja a világos látást s Önt kiválólag megtisztelje. S ha az Isten megengedi, hogy elessék, mint szent Pál, akit a földre vetett, azért történik, hogy Önt a dicsőség magaslatába emelje.

A második irányelv annak meggondolása, hogy *az Isten az Ön atyja*. Ha nem az volna, nem parancsolná azt a megszólítást: Miatyánk, ki vagy a mennyekben. S mitől félne, mikor olyan atyának leánya, kinek akarata ellenére egyetlen hajaszála nem hullik le a fejről? Csofáló, hogy mint ilyen atyának gyermekei még másra is gondolunk vagy gondolhatunk, mint hogy az Atyát szeressük és szolgáljuk. Gondoskodjék önmagáról és családjáról annyira, amennyire ő akarja, de ne több gondnal. S meglátja, akkor neki lesz gondja Önökre. «Gondolj rám — mondta az Úr szienai szent Katalinnak, kinek ma ünnepét üljük — s akkor én is gondolok rád.»

Atyám, a te gondviselésed kormányoz mindent — mondja a Bölcs. (Bölcs. 14, 3.)

A harmadik vezérgondolata legyen, amit az Úr az apostoloknak mondott: *Volt-e valami fogyatkozástok?*

Lássa, kedves leányom, az Úr Jézus elküldötte az apostolokat mindenfelé pénz, vándorbot, saru és táska nélkül, egyetlen ruhában. S azután megkérdezte őket: *Mikor így elküldöttetek titeket, volt-e valami fogatkozások?* Azok pedig felelik: *Semmi sem volt.* (Luk. 22, 35.) Én is kérdem Önt, kedves leányom, mikor megpróbáltatások érték még abban az időben is, mikor nem bízott annyira a jó Istenben, elveszett-e a keserűségben? Ön azt fogja válaszolni: Nem. Miért nem bízhatnék tehát, hogy egyéb kellemetlenségektől is szabadulni fog? Isten eleddig nem hagyta el, miért hagyná el ezentúl, mikor most már inkább akar az Istené lenni, mint azelőtt? Ne féljen tehát a világi bajoktól, mert talán nem is érik, s ha érik is, az Isten minden körülmények között megsegíti. Azt parancsolta szent Péternek, hogy a vizen járjon. Péter látva a szelet és a vihart, félt s a félelem miatt elmerülni kezdett. Segítségért kiáltott az Úrhoz, aki azt válaszolta: *Kicsinyhitű, miért kételkedél?* (Luk. 14, 31.) S kezét kinyujtván megfogá Pétert.

Mikor az Úr Önt a megpróbáltatások hullámain járhatja, ne kételkedjék és ne féljen. Isten Önnel van. Járjon bátran és az Úr megmenti.

A negyedik főgondolat . . . az örökkévalóság. Mit érdekelhet, hogy mi történik velem a mulandó világon? A fő, hogy az örökkévalóságban Isten dicsőségében legyen részem. Leányom, az örökkévalóság felé megyünk. Egyik lábunkkal már benne vagyunk. Ha ott boldogok leszünk, mit törődünk néhány futó pillanatnak kellemetlenségeivel? Ha tudjuk, hogy két-három napi szenvedés mily határtalan örömet szerez az égben, lehetséges-e, hogy azt készségesen el ne szenvedjük? Végre is, kedves leányom :

Ce qui n'est pour l'éternité,
Ne peut être que vanité.

(Minden mulandóság, ami nincs az örökkévalóságért.)

Az ötödik gondolat az apostol nyilatkozata : *Éntőlem távol legyen másban dicsekednem, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében.* (Gal. 6, 14.) Vesse szívébe a megfeszített Úr Jézust s minden keresztet a földön rózsának fog nézni. Akik a mi fejedelmünk, az Úr Jézus töviskoronáját hordják s a tövisek szúrását érzik, más szúrást nem éreznek . . .

XXX.

A következő levelet a szent halála előtt kilenc nappal írta Lyonból, ahova a szavojai herceget kellett elkísérnie.

Lyon, 1622. december 19.

Ezer köszönet, drága leányom, az Ön kedves 'szívének a ragaszkodás megható nyilvánításaiért. Istenem ! Mily boldogok is azok, akik az udvartól s annak kínos szertartásaitól távol békében élhetnek a magányban a kereszt lábainál ! Sohasem volt nagy véleményem a hiúságról, de most még utálatosabbnak találok az udvar hamis nagyságai közt.

Kedves leányom, minél tovább nézem a halandó világot, annál jobban megvetem. S folyton kívánatosabbnak találok a szent örökkévalóságot, ahová törekszünk s amelyért egyedül kell magunkat szeretnünk. Csak az örök életért éljünk, kedves leányom, mert egyedül ez érdemi meg az élet nevét, amely mellett a világ nagyjainak élete nyomorúságos halál. Szivem teljességével vagyok az Ön híve.

Levelek keltezés nélkül.

XXXI.

Egyik papbarátjának.

Biztosítja barátságának állhatatosságáról s megküldi arcképét.

Kedves Testvér ! Azt kérdezi tőlem : «Az Ön szive szereti-e az enyémet mindenkor, minden időben?» Válaszom a következő : Drága Testvér ! Három nagy

férfiúnakelvét idézem, akik igen szerették egymást. Mindhárman szentek, egyháztanítók, jóbarátok s az erkölcs tan nagymesterei voltak : szent Ambrus, szent Jeromos és szent Ágoston. *Amicitia quae desinere potuit, nunquam vera fuit.* (Barátság, amely megszűnhetett, soha nem volt igazi.) Ime, Testvér, a szentek nyilatkozata, amely Önnek meghirdeti a mi barátságunk örökkévalóságának változhatatlan törvényét, mert barátságunk szent és nem képmutató ; az igazságon alapszik, nem a hiúságon ; a lelki javak közlésén épül föl, nem ideiglenes javak kicserélésének érdekviszonyán. Szeretni s megszűnni szeretni : két összeférhetetlen fogalom. A világ fiainak barátsága olyan természetű, mint a világ. A világ elmúlik s minden barátsága mulandó. De a mienk Istentől, Istenben és Istenért van. Pedig az *Isten mindig ugyanaz marad és esztendei nem fogynak el.* (Zsid. 1, 12.) *A világ elmúlik és az ő kívánsága* (I. Ján. 2, 17.) Krisztus nem múlik el, sem az ő szeretete.

A következtetés csálhatatlan.

A kedves nővére mindig oly áradó szeretettel ír, hogy valóban képtelen vagyok azt megköszönni. Ugyanazt mondhatom Önről, azért arra kérem, fejezze ki a köszönetet helyettem.

Egyébként itt küldöm ennek a földi embernek az arc-képét. Hiába, nem bírok az Ön kérésére semmit sem megtagadni. Azt mondják, hogy engem sohasem festettek le hüen. De ez igazán nem fontos. Külsejében elváltozik az ember s ezen hiába ütköznénk meg. Kölcsönkértem a képet, hogy Önnek adhassam. Mert nekem nincs. Ó, ha az én Teremtőm képe ragyogna az arcomon, mily szívesen nézné akkor azt Ön ! Jézusom, isteni fényeddel gyógyítsd, erősítsd, tökéletesítsd és hozzád hasonlónak tedd azokat, akiket véred árán megváltottál. Amen.

XXXII.

Szerzetesnővé lett özvegyet előkészít beteg gyermekének halálára.

A legszelídebb nyugalommal kell bevárni a betegség kimenetelét, kedves Anya. Tökéletes megadással alkalmazkodjék az Isten akaratához ebben a veszteségben, ha ugyan veszteségnek nevezhető a rövid távollét, amelyet Isten kegyelméből bőségesen kárpótol majd az örök együttlét.

Ó, mily boldog a szív, amely minden viszontagságban szereti az isteni akaratot. Ha egyszer belekapcsoltuk a szívünket a szent és boldog örökkévalóságba, akkor távozó barátainktól így búcsúzunk: Menjetek, drága barátaim, menjetek az örökkévalóságba, abban az órában, amelyet az örökkévalóság királya számotokra kijelölt. Mi is oda megyünk majd utánatok. S mivel az idő csak azért adatott nekünk s mivel a föld népe arra való, hogy az eget benépesítse, azért akkor beteljesítjük egyetlen kötelességünket, amikor az örökkévalóságba megyünk.

Ime, anyám, azért csodálták meg őseink Ábrahám áldozatát. Mily igazán atyai szive volt! S az Ön szent honfitársa, szent Symphorianus anyja, kinek példájával végeztem be könyvemet! Mikor fiát a halálba vitték, utánakiáltott: «Fiam, gondolj az örök életre! Tekints az égre és arra, aki ott trónol. Halálod befejezi életed rövid pályafutását». Anyám, bízzuk gyermekeinket az Istenre, aki az ő Fiát adta értünk. Áldozzuk föl a mieink életét neki, mert a saját Fiának életét föláldozta értünk. Egyszóval szegezzük szemünket az isteni Gondviselésre, amelynek végzéseiben alázatos szívvel meg kell nyugodnunk.

Erősnek és állhatatosnak kell lenni a kereszt közelében és a kereszten, ha az Isten minket ráhelyez. Boldogok

a keresztfeszítettek, mert ők megdicsőülnek. A mi osztályrészünk e földön a kereszt, a másvilágon a megdicsőülés. Istenem, mennyire kívánom Önnek — anyám — a tökéletességet! Tántoríthatatlanul bízom a végtelen Jóságban és az ő szent anyjában, hogy az Ön élete teljesen az istenségbe zárkózik az Úr Jézussal, hogy ott beszéljen a Megváltóval.

Isten áldja meg Önt és jelezze meg az ő szeretetének örök jelével! Alázatosságban kell szentekké válnunk s mindenütt elhíntenünk szeretetünk jó és édes illatát. Isten gyujtsa föl szeretetének lángjával és engedje, hogy érte mindent megvessünk. Az Úr legyen a mi szívünk és testünk pihenőhelye. Naponkint tanuljuk meg azt megtenni, amit nem akarunk, s nem azt, amit akarunk. Éljen békében az isteni Gondviselés puha karjai közt és a szent Szűz pártfogásának ölében.

XXXIII.

Megváltásztalja egyikgyónóleányát, akinek férjét bebörtönözték.

Annecy.

Kedves leányom! Most, a keserű csapás idején kell kimutatnia szeretetét az Úr Jézus iránt, amit lelkivezetésem alatt oly gyakran ígért és megfogadott. Igen nagy vígasztalásomra szolgálna, ha tapasztalhatnám, hogy a szíve most jól viselkedik. Ajánlja magát szent Lajos király pártfogásába, aki hadseregének ragályos betegeit sokáig ápolván, boldog volt, hogy maga is meghalhat a fertőző betegségben, s akinek utolsó szavai ez az imádság volt: Bemegyek szent templomodba, Uram. Imádkozni fogok szent templomodban és hálát adok nevednek a Te irgalmadért. (Zsolt. 137, 2.) Bízva magát az Isten akaratára, aki az Ön lelki hasznára fordítja a szerencsétlenséget, amely férje bebörtönzése folytán érte. Szívesen nyujtanék ez alkalommal biztató vígaszt, de nincs hatal-

mamban. Azért kérem az Úr Jézust, hogy legyen az Ön vígasza és értesse meg Önnel, hogy *sok háborúság által kell bemenniünk az Isten országába* (Ap. Csel. 14, 21.) s hogy a kereszt és a szenvedés többet ér, mint az öröm és gyönyörűség, mert az Úr Jézus is azokat választotta önmaga és összes szolgálói részére.

Bátorság, jó leányom! Legyen erős bizalma abban, akinek szolgálatára szentelte és áldozta magát, mert az nem hagyja el soha. Azalatt én szívesen megteszek mindent, hogy férjének ügyét azoknak ajánljam, akiknek hatalmuk van a kiszabadítására s akik nézetem szerint hajlandók is érte közbenjárni. Meg is kezdtem már tegnapelőtt a közbenjárást, mert szeretem Önt mint igaz leányomat, s minden ügye a szivemen fekszik az Úr Jézus kedvéért, akinek tulajdona Ön s akinek akarata teljesedjék mindenkoron. Amen.

XXXIV.

Egy úrnőhöz, akit gúnyversekkel keserítettek. Az általános gyónás ajánlása.

Nem volt szerencsém N. úrral találkozni. De — kedves jó nővérem — nem mulasztom el értésére adni, hogy a kézről-kézre járó gúnyversek Önt nagyon lesujtották. Én mindig szívesen viselem az Ön bánatát és terhét, vagy legalább is megosztom azt. Mivel azonban a földrajzi távolság nem engedi, hogy azonnal segítségére siessek, kérem az Úr Jézust, hogy támogassa az Ön szivét és száműzze abból a mértéktelen keserűséget.

Igen, kedves nővérem, a legtöbb bánatunk oka inkább képzelődés, mint valóság. Elhiszi talán, hogy a világ ad valamit ezekre a gúnyolódásokra? Lehet, hogy egyesek mulatnak rajta s mások gyanút fognak. De értse meg, hogy ha a lelke jó és az Úr Jézusra hagyatkozik, akkor az ilyen támadások eloszlanak a szélben, mint a

füst. S minél erősebb a szél, annál hamarabb eltűnnek. A rágalom által ejtett sebet legjobban gyógyítja a nem-törődés. Meg kell vetni mások megvetését s a mi nyugodtságunkkal igazolni, hogy ártatlanok vagyunk. Különösen áll ez a gúnyiratokról. Mert az a rágalom, amelynek szerzője nem meri magát megnevezni, önmagában hordja a cáfolatát.

Egyébként idézem Önnek, kedves nővérem, szent Gergely szavait, amelyeket egy megbántott püspöknek mondott: «Ha az Ön szive az égben lagnék, nem érnék a földnek szelei. Aki lemondott a világról, annak semmi sem árthat, ami a világból való».

Boruljon a kereszt lábaihoz s nézze, mennyi gyalázatot vett magára az Úr. Kérje őt arra a szelídségre, amellyel a rágalmakat fogadta, hogy adjon erőt a jelentéktelen pletykák elviselésére, amelyek Önt, az Úr Jézus felesküdtött szolgálóleányát érték.

Boldogok a szegények, mert gazdagok lesznek az égben, övék lévén a mennyek országa. Így boldogok, akiket gyaláznak és rágalmaznak, mert az Isten megdicsőíti őket.

Ami lelkiállapotunk minden évben való alapos átvizsgálását illeti, az — amint egészen jól tetszik érteni — rendes gyónásaink hiányainak pótlását célozza. Általa földézzük és gyakoroljuk a mélyebb alázatosságot s megújítjuk nem annyira a javulás hangzatos ígéreteit, hanem inkább a szilárd elhatározásokat abban az irányban, hogy alkalmas ellenszereket alkalmazzunk rossz hajlamaink, szokásaink s bűneink egyéb forrásai ellen, amelyek bennünk elhatalmasodtak. Ezt az éves lelkiismeretvizsgálást legjobb volna olyan gyóntató előtt végezni, aki máskor is meghallgatta már általános gyónásunkat s így előbbi életünk tanulságait fölhasználva a jövőnek megítélésében megsegíthet minket, hogy minden tekintetben megfelelő elhatározásokra juthassunk.

De az olyan lelkek, mint Ön, akiknek nincs meg ez a lehetőségük, más alkalmas és okos gyóntatótyát is választhatnak e célra.

A második nehézségére, kedves leányom, azt válaszolom, hogy az általános gyónásban nem szükséges pontosan megjelölni hibáink számát és kísérő körülményeit. Elégséges nagyjában elsorolni legfőbb bűneit és megnevezni legfontosabb lelki bajait. Ilyenkor nem annyira a bűnbeesések számát kell kutatni, hanem a bűnös hajlamok, a bűnös szokások hatalmának erejét mifeleltünk. Például nem azt kell megvizsgálnia, hogy hányszor volt haragos, mert ez túlságosan nehéz is volna, hanem egyszerűen meg kell vallania, vajjon rabja-e a harag szenvedélyének s ha igen, sokáig tart-e a haragja, valahányszor haragra gerjed; erős lelki megrendüléssel és keserőséggel jár-e; melyek azok az alkalmak, amelyek leggyakrabban haragra lobbantják; mi az oka: a szélsély, gőg és büszkeség, a búskomorság vagy az önfejlőség?

Igy rövid idő alatt befejezi a lelkiismeretvizsgálást, nem gyötri meg túlságosan az emlékezőtehetséget és nem rabolja az idejét.

A harmadik nehézségét így oldom meg: A halálos bűnbeesés, ha nem akarunk abban megmaradni és lelkileg elernyedni, nem akadályozza meg az előhaladást a lelki tökéletességben, amelyet a halálos bűnnel elvesztünk ugyan, de az első tökéletes bánattal visszaszerezhetünk. De mondom, ez csak akkor áll, ha nem sokáig maradunk a bűnben.

Az évenként megismétlődő általános gyónások igen üdvösek a kezdő s még gyöngé lelkek számára. Mert ha az első erősfogadások még nem is erősítik meg egészen, a második és harmadik jóföltétel már meg fogja őket erősíteni. S a folytonos jó elhatározások után végre is megszilárdulunk a jóban. Nem szabad elveszíteni a

bátorságot, hanem szent alázatossággal megvizsgálni gyöngeségünket, azt megvallani, bocsánatot kérni és Isten segítségeért könyörögni.

XXXV.

Egy asszonyhoz a vigasztalódás módjáról.

Valóban, kedves leányom, semmi a kerek világon nem teremthet oly mélységes megnyugvást, mint a gyakori tekintet az Úr Jézusra az ő szenvedései közt, amelyek születésétől a haláláig érték. Találunk köztük annyi megvetést, rágalmat, szegénységet és ínséget, elhagyatottságot, kint, gyötrelmet, meztelenséget, bánatlat és a keserűség minden nemét, hogy azokkal összemérve a mi bajainkat, belátjuk, mennyire nincs igazunk, ha csapásnak, kínnak és gyalázatnak nevezzük azokat a jelentéktelen kicsiségeket, amelyek minket érnek s ha erőlködve tűrünk, mert egy csepp szerénység elégéses hozzá, hogy türelmesen viseljük apró bajainkat.

Jól ismerem az Ön lelki állapotát. Mintha csak állandóan látnám magam előtt a szomorúság, ijedtség és nyugtalanság apró indulataival, amelyek folyton zavarják, mert lelke még nem gyökerezik eléggé mélyen a kereszt szeretetében és az isteni akaratra való hagyatkozásban. Kedves leányom, az a szív, amely nagyon szereti és becsüli a keresztrefeszített Úr Jézust, az szereti az isteni Megváltó halálát, kínjait, gyötrelmeit, gyalázatát, szégyenét, szegénységét, éhségét, szomjúságát, megvettetését, s amikor ezekből neki is kijut csekélyke rész, akkor ujjong örömeiben és szeretettel öleli azt magához.

Tehát mindennap elmélkedjék a megváltás szenvedéseit viselő Úr Jézusról, nem imádság közben, hanem külön — séta közben — fontolja meg, mily szerencse az ő szenvedéseiben résztvehetni. Gondolkodjék róla, mily

alkalmakkor juthat a nagy szerencséhez, különösen akkor, amikor kívánságaiban, még legjogosabb kívánságaiban is megtagadhatja magát. Elmékedés után égő szeretettel az Úr szent keresztje és szenvedése iránt kiáltson föl szent András apostollal: Ó szent kereszt, amelyet az én Üdvözítőm annyira szeretett, mikor veszesz föl karjaidra?

Nézze, leányom, mi túlságosan kényesek vagyunk s szívesen nevezünk már szegénységnek azt az állapotot, amikor sem éhséget, sem hideget, sem gyalázatot nem szenvedünk, hanem csak apró kellemetlenségek torlódnak szándékaink útjába.

Amikor majd viszontlátjuk egymást, figyelmeztessen engem, hogy beszéljek majd az Ön jó szívének túlságos érzékenységéről és kényességéről, mert a lelki béke és megnyugvás elérése céljából Önnek nagy szüksége van rá, hogy ezekből kigyógyuljon s helyes fogalmat alkosson magának az örökkévalóságról, mert aki erre gyakran gondol, keveset törődik a halandó élet három-négy percének bajaival.

XXXVI.

Egy nőhöz, kinek férje párbajozni akart.

Drága leányom, megértettem kedves férjének lelki állapotát, amelybe a tervezett párbaj folytán jutott. A párbaj nem történt meg, de a férje elhatározta magát rá. Nem hiszem, hogy kiközösítve volna, mert a bűnös cselekedet kánonjogi értelemben nem volt végrehajtva.

De megvallom őszintén, kedves leányom, nagyon megbotránkoztam, hogy még egyébként jó katolikus lelkek, akik szeretik az Istent, oly kevéssé törődnek örök üdvösségükkel s kiteszik magukat a veszedelemnek, hogy sohasem látják az Isten arcát s örökre szenvedik a pokol borzalmait. Valóban nem tudom elgon-

dolni, miként lehet valaki oly botorul bátor egészen hitvány semmisségéért.

Igaz vonzalmam barátaimhoz s különösen az Ön kedves férjéhez égnék mereszti a hajamat, ha meggondolom, mily veszedelemben forognak. S kiváltképen az bánt, mert igen kevés a valószínűség, hogy bánatot éreznének, amiért a jó Istent így megsértik s a jövőben igyekeznének ezt a szörnyű bünt elkerülni. Ó, mit nem tudnék tenni, hogy ilyesmi többé elő ne forduljon!

Nem azért mondom ezeket, hogy Önt nyugtalanítsam. Rendületlenül bízunk kell, hogy a jó Isten mindnyájunkat megjavít, ha őt kellőképpen megkérleljük. Legyen rajta, hogy a férje meggyónják: mert ha véleményem szerint nincs is kiközösítve, mégis súlyos halálos bűnbe esett, amelyből gyorsan szabadulnia kell. A kiközösítés csak a tett után lép érvénybe, de a bünt az akarat elhárítással követjük el.

XXXVII.

Újévi köszöntő Favre úrhoz, egyik legbizalmasabb barátjához.

Testvér, avval a boldog érzéssel fejezem be az évet, hogy Önnek kifejezhetem legjobb kívánataimat a jövő évre. Futva tűnnek a mulandó évek, kedves Uram és Testvérem! A hónapok hetekké, a hetek napokká, a napok órákká, az órák perceké zsugorodnak össze s nekünk csak perceink maradnak. De ezek is úgy, hogy folyton múlnak s magukkal sodorják életünket, amelyet épen azért kell legjobban szeretnünk, mert tele lévén nyomorúsággal, egyetlen komoly vigasztalásunk benne az a biztos tudat, hogy eltűnik s helyet enged a szent örökkévalóságnak, amelyet az Isten mérhetetlen irgalma készített számunkra s amely felé lelkünk szakadatlanul törekszik folyton fölütődő gondolataival, amelyeket maga a lélek természete sugall. Pedig az örök létet még

inkább azokkal a gondolatokkal remélheti, amelyeket a teremtés Ura külön ki is nyilatkoztatott.

Valóban, kedves testvér, nem gondolhatok soha az örökkévalóságra, hogy el ne érzékenyüljek. Mert azt mondom magamban, miként tudná lelkem a gondolatait a végtelenbe kiterjeszteni, ha nem volna avval bizonyos összefüggésben? Hiszen az az erő, amely egy tárgyat elér, szükségképpen érintkezik avval. Sőt amikor érzem, hogy vágyaim a gondolataim után futnak az örökkévalóságba, akkor az örömöm mérhetetlenül fokozódik.

Mert tudom, hogy természetes vágygal csak lehetséges dolgokat kívánunk. Tehát a vágyam biztosít, hogy elérem az örök életet s kötelességem azt remélni.

Eljutok e megismeréshez a végtelen Jóság ismerete révén, aki nem teremtett volna az örökkévalóságra gondoló s az után törekvő lelket, ha nem adott volna neki módot annak elérésére.

Igy elérkeztünk a szent kereszt lábához, ahhoz a mennyei lajtorjához, amelyen a mulandó éveken keresztül az örök évekhez fölme gyünk.

Kívánom az Ön drága lelkének, hogy a jövő esztendőt kövesse még sok más, s hogy valamennyit hasznosan fölhasználhassa az örökkévalóság számára. Éljen sokáig szentül és boldogul itt lenn övéi közt a mulandó percekben, hogy majd örökre újraéljen abban a változhatatlan boldogságban, amely után vágyódunk. Lássá, a szívem hogy kiárad az Öné előtt, amit bizonyára nem tenne az őszinte bizalom nélkül, amelyet a szeretet nagyra nevelt.

XXXVIII.

A szentnek terve a keresztények egységének helyreállításáról.

Mikor a mult évben Wallis-ban voltam Sion herceg-püspökének fölszentelése alkalmából s az ott jelenlevő püspökök kívánságára ünnepi szentbeszédet mondtam,

a beszéd tárgyául választottam az apostoli utódlást szent Péter székén. Az anyaszentegyház szentségének, egységének és az apostoli utódlásnak szeretetére¹ buzdítottam a népet, amelynek egy része eretnek, de eljött az ünnepségre kíváncsiságból. Sokan nagyon megindultak. Egy közülök eljött hozzám s az úton hazafelé, mint az állam kiküldötte, Wallis állam határáig elkísérte a vienne-i érseket, aki a szentelést végezte és engem, aki annak társaságában utaztam. Útközben majdnem mindig velem beszélt s a többi között ezt mondotta: «Uram, Ön olyasmit művelt, ami évek óta nem történt meg Sion városában, mert sohasem engedték meg a katolikus hitszónokoknak vitakérdések tárgyalását a szószéken. De most a rendkívüli ünnep s az Ön tekintélye miatt szívesen fogadták az Ön beszédét, amely nézetem szerint igen sokat használt a katolikusoknak, mert megerősítette őket meggyőződésükben. Ön a nemkatolikusokat is fölszólította, hogy az egyház kebelébe visszatérjenek. Az ilyen buzdítás kiválóan hasznos az egyes lelkeknek. Ámde mi történjék egész városokkal és államokkal, amelyekben a katolikus papoknak tilos a prédikálás, a tartózkodás és a társalgás? Miképen lehetne ezeket a katolikus hitnek visszahódítani? Mert nálunk Svájcban, egész Németországban és Franciaország több vidékén egész városok teljesen protestánsok. Az eretnesség ott államvallás lett s nincs semmi remény, hogy megtérjenek. A dolgok annyira haladnak, hogy az eretnekek már nem érznek lelkiismeretfurdalást és nincs számukra orvosság.

Ezek a szavak a szívembe hatoltak. Nem bírok többé tőlük szabadulni. Folyton velük foglalkozom.

Bizony, ha magukra hagyjuk Zürich, Basel, Bern és más svájci kantonok népét, nem fog többé megtérni. Ugyanazt mondhatjuk Angolországról és más országokról. Vallásuk együttáll államügy lett, az állam és a vallás

egymásba fonódik. S mivel a megszokott dolog már nem izgat senkit, idővel az eretnokség nem hódít ugyan többé, de — ami végtelenül fontos — nem is apad le s megmarad Európa ezen előkelő részeiben mint gyógyíthatatlan betegség.

Most mi volna az orvosság? Sok módot megfontoltam, de nem találok alkalmasabbat, mint a következő: A Szentatya, vagy az apostoli Szentszék szólítsa föl az összes katolikus fejedelmeket és az összes államokat nem a katonai fegyverfogásra, hanem a lelki fegyverek használatára, azaz kérje meg őket, hogy ajánlják eretnek alattvalóiknak az egyházzal való egyesülést. A föl-szólítást ugyanabban az időben az összes államokhoz kellene intézni s benne kifejtteni, részletesen megmagyarázni és megokolni a kereszténység egységének óriási előnyeit. A megosztás által a keresztény világ meggyöngült, de az egység folytán kellőleg megerősödnék a törökök és a kereszténység egyéb ellenségével szemben. A katolikusokat nagy szövetségbe és kereszties hadjáratra lehetne egyesíteni, nem azért, hogy fizikai fegyvert fogjanak, hanem hogy buzgón közreműködjenek a keresztény egység létrehozásán. Világosan meg kellene jelölni az egyesülés eszközeit és az eljárás módját. Nézetem szerint a következő eszközök bizonyulhatnak üdvösöknek:

1. A fejedelmek hívjanak össze két *nemzetközi* tanácskozmányt, egyet Franciaországban s egyet Németországban, kizárólag a mondott célból. Kövessenek el mindent, hogy az eretnek fejedelmek és államok képviselői megjelenjenek s meghallgassák az egyesülésre vonatkozó előterjesztéseket. Nem vitatkozás volna az összejövetel célja, hanem az egyesülés eszközeinek nyugodt megtárgyalása.

2. A nemzetközi gyűléseken a pápai tekintély nem érvényesülne előzőleg, hanem utólag. Tudniillik a tár-

gyalás nem folynék a Szentszék nevében s az közben nem kötné le magát, hanem a nemzetközi gyűlések megígérnék, hogy a hozandó határozatokat jóváhagyásra eléje terjesztik.

3. Hogy a pápai jóváhagyás remélhető legyen, a Szentszék időről-időre értesíteni kellene a javaslatokról és neki módot nyújtani a gyors válaszadásra. Pontos jegyzőkönyv veendő föl a tárgyalásokról.

4. Igen megkönnyítené az egyesülést, ha az egyházi javakat egészben vagy részben átengednék azoknak, akik most tényleg bírják s csak azt kötnék ki, hogy a katolikus papokat lássák el élelemmel és ruházattal. Úgyszintén az összes nagyjavadalmasok vagy azok tekintélyes részének kinevezését a fejedelmekre, illetve az illető államokra lehetne bízni, amint Franciaország királyának megadták a nagyjavadalmasok kinevezésének jogát. Nem volna ez semmivel sem veszedelmesebb, mint amilyen most Franciaországban.

5. A protestáns pásztorokat biztosítani kellene, hogy megkapják az összes illetményeket, amelyeket családjuk fenntartására és egyéb szükségleteikre most élveznek, mert nagyrészüik a kenyér miatt marad az eretnységben. Ha ezek a pásztorok hitehagyott papok, föl kellene őket oldani a nőtlenség fogadalma alól, különösen azokat, akiknek feleségük és gyermekeik vannak, de egyébként papi szolgálatot többet nem végezhetnének és a papi ruhát nem hordhatnák. Több ilyen javaslatot is lehetne elfogadni az akadályok leküzdése végett.

6. Amennyiben a nemzetközi gyűlések egybehívása nem látszanék célszerűnek, a fejedelmek egyes főpapokat és tanult világiakat hívhatnának össze, hogy megbeszéljék és megtárgyalják ezt a szent ügyet. Mindenképen kerülni kellene a vitát, hanem egyszerűen a megoldást kellene keresni, úgy hogy mindenki belássa, hogy a Szentszék a katolikus hit sértetlen megóvása mellett

készségesen hoz anyagi s egyéb áldozatokat az egyesülés minél gyorsabb létrehozása érdekében. Ha ennek az eljárásnak nincs egyéb hatása, mint hogy foglalkoztatja az elméket és megakadályozza annak az állapotnak elévülését, hogy az eretnekek békülésre meg nem hivatnak és magukbaszállásra föl nem szólítottak: már ez az egyetlen haszon sem volna megvetendő.

7. Ha nem találnák jónak ezt a vállalkozást az összes kiközösített és vallásilag megoszlott, vagy az egyháztól elszakadt országokban, legalább meg kellene kísérelni az eretnek svájciak között. Itt meg lehetne csinálni Spanyolország, a császár, a francia király és őfensége, a szomszédos szavojai herceg támogatásával, valamint a katolikus kanton és a wallisiak közreműködésével. Amennyiben pénzre van szükség, azt a gazdag javadalmaikra kivetett tizedekből lehetne összehozni.

8. Ami Genfeti illeti, ha azt legalább arra akarnák kötelezni, hogy adja meg a lelkiismereti szabadságot, állítsa vissza egy-két helyen a katolikus istentiszteletet és engedje meg a katolikus szentbeszédeket: elégséges volna a mi főnséges hercegünk és a svájci katolikusok tekintélyét és közbenjárását latbavetni. Genfnek megajánlhatnók az egyházi jövedelmek vagy azok egy részének megtartását. Kevés pénz is kellene osztani. S a hatás biztosan megvolna, ha a két hatalomhoz csatlakoznék még a francia király, aki továbbra is támogatná az ügyet.

9. Jelenleg talán nehéz volna a katolikus fejedelmek szívét összehangolni, mert sok kísértés csábítja őket és sok meghasonlás van köztük, de az eget ostromló áhitatos imádság és a Szentatya erélyes föllépése talán megteremthetné ezt a csodát. Valamikor a keresztes háborúra vállalkoztak s egyéb háborús és veszedelmes vállalatokra is egyesültek. Most békés és veszélytelen dolgról van szó.

Ezek az én gondolataim. Itt, annyi eretnek és hite-

hagyott ország között, bizony gyakran az eszembe jutnak s mély részvétemet nem tudom elnyomni akkora pusztulás láttára, amely nemcsak most van, hanem a jövőben is megmaradhat. Idővel teljesen megfeledeznek az egyházzól a mostani ellenségei, akik valamikor az egyház gyermekei voltak. Új nemzedékek születnek ezekben az országokban, ahol csak átkozódva beszélnek az egyházzól. Küldjön az Úr segítséget az ő szentélyéből és az ő erejével szaporodjanak Izrael sátorai.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	3
Szalézi szent Ferenc életrajza	5
Apostoli körlevél... ..	15
Szalézi szent Ferenc válogatott levelei	29
I. Vigasztaló levél egyik nagynénjéhez	29
II. Bourgeois Rózsa, puy-d'orbe-i apátnőnek	30
III. Bourgeois Rózsa apátnőhöz	39
IV. Frémiot úrhoz, a dijoni törvényszék elnökéhez... ..	42
V. Chantalné asszonyhoz	47
VI. Chantalné asszonyhoz	52
VII. Egy plébánosnak	56
VIII. Chantal bárónéhez... ..	57
IX. Egy férjes nőhöz	61
X. Igéret egy barátjának, hogy püspökké szenteli	63
XI. De Villars Péter, vienne-i érseknek	64
XII. Egy özvegyhez	67
XIII. Chantalné bárónénak... ..	70
XIV. Deshayes úrhoz	75
XV. Borghese Scipio bíbornokhoz	77
XVI. Chantal bárónéhez... ..	81
XVII. Mátyás római császárhoz	83
XVIII. Egy férjes nőhöz	84
XIX. Egy paphoz... ..	86
XX. Lessius Lénárd jézustársasági atyához	89
XXI. Egy apátnőhöz	90
XXII. Egy úrnőhöz, akinek egyetlen fia meghalt	93
XXIII. A belley-i püspökhöz	94
XXIV. Arnauld Angelika anyához	95

	Oldal
XXV. A Visitatio egyik szerzetesnőjének	98
XXVI. Egy úrnőhöz, akinek férje beteg	99
XXVII. Chantal anyának Párisba	100
XXVIII. Áldott állapotban levő nőhöz	101
XXIX. Egy nővel gondolatokat közöl	103
XXX. Levél Lyonból	106
Levelek keltezés nélkül	106
XXXI. Egyik papbarátjának	106
XXXII. Szerzetesnővé lett özvegyet előkészít beteg gyermekének halálára	108
XXXIII. Megvizsgálja egyik gyónóleányát	109
XXXIV. Egy úrnőhöz, akit gúnyversekkel keserítettek	110
XXXV. Egy asszonyhoz a vigasztalódás módjáról	113
XXXVI. Egy nőhöz, kinek férje párbajozni akart	114
XXXVII. Újévi köszöntő Favre úrhoz	115
XXXVIII. A szentnek terve a keresztnyek egységének helyreállításáról	116

SZENT ISTVÁN KÖNYVEK

Katolikus kultúrát fejleszteni, katolikus tudományt terjeszteni és népszerűsíteni, ez a hivatása a Szent-István-Társulatnak, ez a hivatása a kiadásában megjelenő Szent István könyveknek.

Hangsúlyozzuk, hogy *katolikus*. De ne ijedjen meg e jelzőtől senki. Mi nem akarunk hitvitázó irodalmat teremteni, nem akarunk a más vallásúak vallási meggyőződésével és vallási tételeivel foglalkozni. Nem akarunk senkit sem támadni. Mi csak a saját vallásunk elveit s az ezekből kialakult katolikus szellemet és világnézetet akarjuk a tudás minden ágában érvényesíteni. Meg akarjuk mutatni, hogy az igaz tudomány nem ellenkezik a Krisztus kinyilatkoztatásával, melyet sértetlenül őriz és a maga teljességében tanít a katolikus egyház. Meg akarjuk győzni arról a világot, hogy a tudós is, a vegyész, a csillagász, a bölcselel, az irodalommal foglalkozó, a természet-tudós is lehet igaz katolikus és viszont, hogy a tudomány művelésében a katolikus hit és meggyőződés nem akadály, inkább nagy segítség.

Ezzel kapcsolódik egy másik célunk is: a katolikus tudósoknak, tanároknak, íróknak teret nyújtani, ahol tudományukat, tanulmányaik eredményét a nagyközönség elé vihetik. A **Szent István könyvek** sorozata az emberi tudás minden ágát fel akarja karolni. A **Szent István könyvek** a tudomány mai színvonalán fognak mozogni. Oly stílusban óhajtjuk a könyveket megjelentetni, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy minden művelt egyén érdeklődéssel olvashassa. Viszont súlyt helyezünk arra, hogy a **Szent István könyvek** mindegyike a katolikus világnézetnek legyen beszédes hirdetője.

Ily módon, reméljük, elérjük a harmadik célt is, mely e könyvek kiadásánál szemünk előtt lebegett: az olvasni vágyó katolikus közönségnek oly műveket nyújtani, amelyek kielégítik igényeiket anélkül, hogy veszélyeztetnék hittükét, sőt amelyek alkalmassak arra, hogy a tudás és műveltség eszközeivel is megerősítsék őket vallásos meggyőződésükben és világnézetükben.

Természetesen a program megvalósítása nagyban függ attól, hogy a katolikus közönség felkarolja-e, támogatja-e nagylelkűen e vállalatot. A Szent-István-Társulat igen nagy anyagi áldozatokkal indítja útjára a **Szent István könyvek** sorozatát, a nagy közönségtől függ, hogy a könyvek eljussanak oda, ahova szánva vannak.

A SZENT ISTVÁN KÖNYVEK sorozatából megjelentek:

1. *Zubriczky Aladár dr.*: Jézus élete és a vallástörténet.
2. *Wolkenberg Alajos dr.*: A teozófia és antropozófia ismertetése és bírálata.
- 3—4. *Wolkenberg Alajos dr.*: Az okkultizmus és spiritizmus multja és jelene.
- 5—6. *Balanyi György dr.*: A szerzetesség története.
- 7—8. *Alszegehly Zsolt dr.*: A XIX. század magyar irodalma.
9. *Miskolczy István dr.*: Magyarország az Anjouk korában.
10. *Palau-Timkó Jordán*: Krisztus útján. A katolikus tevékenység főelvei.
11. *Quadrupani-Babura László dr.*: Útmutatás jámbor lelkek számára.
12. *Prohászka Ottokár*: Elbeszélések és utirajzok.
13. *Trikál József dr.*: Természetbölcselet.
14. *Bognár Cecil dr.*: Értékelmélet.
15. *Prohászka Ottokár*: A bűnbocsánat szentsége.
16. *Babura László dr.*: Szent Ágoston élete.
17. *Lepold Antal*: Szalézi szent Ferenc válogatott levelei.
18. *Áldásy Antal dr.*: A keresztes hadjáratok története.
19. *Marosi Arnold dr.*: Átörökítés és nemzetvédelem.
20. *Zoltvány Irén dr.*: Erotika és irodalom.
21. *Horváth Sándor dr.*: Aquinói szent Tamás világnézete.